

Wok Me Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Wok me in nəkukuə səro kəru irə sə Luk rımərai. Luk rımərai nəkukuə i revən ti in riti nəghin nə Teofilas. Ia nəkukuə i kitaha sətōni nukune nəfwakiien səvəi Iesu Kristo mine rinəfuvehe mevən ia tənəmtənə me. Nəkukuə i raməgkiari ia wok səvəi Pita mine Pol, irau aposol mi səvəi Iesu Kristo. Pita in aposol riti sə ramətui amasan ti nakalasia me fwe Jerusalem nəp̄in nəfwakiien rīməuvehe vi a. Pol in aposol riti sə Kumwesən rərhi pen i revən ia tənəmtənə me. Wok me nəghin riti mwi mə Wok Me Səvəi Nən̄imw̄in Ikinan. Kani nəhag nəha ti nəri nə mə nəkukuə i raməgkiari ia nuveheien mine wok səvəi Nən̄imw̄in Ikinan. Wok me rani irapw nəgkiariien sə nakalasia me fwe kupwən hənəməvisau irə. Wok me raməgkiari ia nəkur Isrel mine həfo mhəpwəh nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo. Rani mwi mə Kumwesən rəfo mərhi pen aposol me həuvən ti nərmama r̄ipko mhə irəha nəkur Isrel, nənə irəha həni n̄ipərhiēnien ia nəgkiariien amasan səvənhi. Wok me raməgkiari mwi ia nəkur Rom səməme hənəmər̄imənu ia kwopun me fwe kupwən. Rani mə irəha həfo mhəm̄wəki nakalasia me səvəi Iesu.

Iesu revən fwe ia neiai

¹ Iou riti Teofilas:

Ia nəkukuə kupwən səiou sə iakuvərai raka mik iakuvəni raka narimnari me pam Iesu ramo mine nəgkiariien me pam ramahatən nərmama me irə fwe kupwən. Iakiməni fwe ia nukune wok səvənhi muvehe

² meste nəpən nəha in raməvəhag m aposol me səvənhi səməme in rinərpwi rəgin ia nirəha. In raməvəhag minraha, mauvei pen nəgkiariien riti rauku pen ti Nənimwən Ikinan. Nəpən ruvei pen pam, kuvehi utə in revən fwe ia neiai.

³ Nəpən Iesu ruvəregi raka nəmisəien səvənhi, rarə mwi nəpən foti. Ia nəpən me nəha ramier irapw ti aposol me nəha. Nəpən rīpik ramərer ia nəmrinraha, mamō irəha hamətoni mə ruvəmīru pərhien. Irəha kamhətə in, nənə in rani narimnari me ia nīkaren səvəi nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.

⁴ Nəpən riti raməni pəri nari irəha minraha, nənə mīni pen ti nirəha i mə, “Tihəpwəh nierien ia Jerusalem, mətə tihameitenhi Nənimwən Ikinan sə Tata səiou rino raka promes mə truvei pehe m kīmiaha. Hiəuvəregi raka iou iakaməgkiari irə fwe kupwən, mamīni mə,

⁵ ‘Jon rino paptas ia nui, mətə rīpko mhə tui Kumwesən tro paptas ia kīmiaha ia Nənimwən Ikinan.’ ”

⁶ Nənə nəpən riti mwi, nəpən aposol me housəsimwən irəha me, kamhəres pen Iesu i mə, “Iərimənu, tikərimənu ia nəkur Isrel nəha təkwtəkwwuni rəmwhen ia kig kupwən me səvənraha uə rekəm?”

1:2: Mak 16:19, Luk 24:49-51 **1:3:** Luk 24:36-49, Wok Me 10:41

1:4: Luk 24:49, Jon 14:16-17, Wok Me 2:33 **1:5:** Mat 3:11 **1:6:**

Luk 24:21

⁷ Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Tata səiou rauvehi nasoriien minəmri raka nəpın me pam. Ripko mhə səkimiaha tihəukurən mə tinesən nəpın me nəha tuhəier irapw.

⁸ Mətə nəpın Nənimwın İkinan truvehe ia kimiaha, tihəuvehi niskaiien. Nənə tihaməkeikei mhəuvən, mhəvisau irapw iou fwe Jerusalem, mine ia kwopun me pam fwe ia tənə Jutia mine Sameria, mhəuvən mheste tənəmtənə me pam.”

⁹ Nəpın Iesu rini pam nəgkariien me nəha, kuvehi utə in rautə. Nərmama me səvənhi kamhəti pen mamhətoni in meste nəpuə riti rousəman. Kurirə irə həpkətoni mhə mwi in.

¹⁰ Nəpın Iesu rautə mamevən, irəha kamhəkwətə ihi ia nimagouagou, nənə təkwtəkwuni a iəmə mi kəru səvənrau tınari rəpsan krouier irapw ti nirəha, rouərer ia nıkarenraha,

¹¹ rouni mə, “Nəmə Kalili! Rəfo hiamərer ia kwopun i, mamhəti utə ia nimagouagou? Iesu i sə kuvehi raka tukumiaha, kuvehi utə revən fwe ia neiai, in truvehe rəmwhen a mwi hiənətoni rautə ia nimagouagou mamevən.”

Matias truvehi təmwki Jutas

¹² Kurirə ikin aposol me həier ia təkuər nəha kani mə Təkuər Olif mhərərig mamhəuvən fwe Jerusalem. (Təkuər nəha Olif raməkure ipaka ti Jerusalem rəmwhen ia wan kilometa.)

¹³ Nəpın irəha həier pen fwe taon, mhəutə pen fwe ia rum nəha irənhə kwopun kamharə

1:7: Mak 13:32 **1:8:** Mat 28:19, Luk 24:48, Wok Me 2:32, 3:15, Wok Me 5:32 **1:9:** Jon 6:62 **1:10:** Luk 24:4 **1:11:** Mat 26:64, Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53 **1:13:** Mat 10:2-4

ikin. Nəghinraha me i: Pita, Jon, Jemes, Antru, Filip, Tomas, Patolomiu, Matiu, Jemes tini Alfeas, Saemon (iəmə sə kupwən rakurirə ia səməme haməmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom), mine Jutas tini Jemes.

¹⁴ Ia nəpın me nərmama me nəha nətərigien səvənraha kuatia. Kamhousəsimwın irəha me, mamhəfwaki. Meri, mama səvəi Iesu, mine piəvi Iesu me, mine nıpran səməme kamhəni nıpərhienien ia Iesu irəha mınraha.

¹⁵ Nəpın me nepwın həukurau, nənə piəvtaha me housəsimwın irəha me ia kwopun kuatia. (Irəha pam ipaka ti wan hantret twenti.) Nənə Pita riskəmter ia rerınraha mını mə,

¹⁶ “Nərman, piak me, fwe kupwən Nənimwın Ikinan ruvei pen nəgkiariien səvənhi m Kig Tevit mə trukupwən mını irapw Jutas, iəmə sə rıməiri nərmama me həuvən mhəkwtəmhiri Iesu. Nəgkiariien nəha ruvəuvehe muvəukuə raka, ti nəri nə mə nəgkiariien me pam kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan tuhaməkeikei mhəuvehe mhəukuə.

¹⁷ Jutas nəha fwe kupwən Iesu rınərpwi rəgın irə mə truvehe mo aposol riti səvənhi kimaha mın.”

¹⁸ (Iəmə nəha rino noien ərəha, muvehi mane irə, muvehi mevən muvehi nəmri tıprənə i. Fwe ia tıprənə nəha in rımwei irapw, tıpwın rəpəruə, nəninhə irə rier.

¹⁹ Nərmama səməme kamharə fwe Jerusalem həregi nəvisaiuen səvənhi, nənə həuvei pen nəghı kwopun nəha ia nəgkiariien səvənraha

mə Akeltama. Nipwrai nəgkiariien nəha in i mə Tīprənə sə Netə Rīnaiu Ikin.)

²⁰ Pita riripin nəgkiariien mīni mə, “Nəgkiariien i sə kīmərai pen ia nəkukuə nəha Ol Sam raməgkiari ia Jutas. Rīni mə,

‘Pwəh səvənhi rukwənu ruvehe mərkun.

Iərmama trəpwəh narəien ikin.’

Kīmərai pen mwi mə,

‘Pwəh iərmama riti mwi ruvehi təmwhekin,

mo səvənhi wok.’

²¹⁻²² Ro iamīnhi irə kitaha tsaməkeikei mhəuvehi utə iərmama riti truvehi təmwki Jutas. Kimaha min tahəvisau irapw mə iahənətoni ia nəmrimaha mə Iesu rīnətui mwi pərhiēn ia nemhəien səvənhi. Pwəh səuvehi utə iərman riti sə rīnakurirə ia kīmaha ia nəpin me pam nəha Iesu Iərimənu səkitaha rīnamavən kīmaha min. Rīnostat mukurirə ia kīmaha ia nəpin nəha Jon rīnamo paptas ia nərmama muvehe meste nəpin nəha kuvehi utə Iesu revən fwe ia neiai.”

²³ Pita rīni pen pam, nənə irəha həni irapw nəghi iərmama kəru. Nəghinrau Josef mīne Matias (Josef nəha kaməkwein mwi in mə Pasapas mīne Jastas.)

²⁴ Nənə irəha həfwaki, mhəni mə, “Iərimənu, ikukurən nətərigien səvəi nərmama me pam. Tiko mahatən ro m kīmaha i mə iərman mi sə pəku nəha ikokeikei mə

²⁵ truvehe mo in aposol, muvehi təmwki Jutas, iəmə sə rīnəpwəh wok nəha mə trevən ia kwopun atukwatukw səvənhi.”

²⁶ Nənə irəha həuini nəri sə ramahatən pen nari mə sin nəha truvehi wok nəha. Nənə nəri nəha

rahatən pen mə Matias. Nənə həvsini pen in irəha aposol me eleven.

2

Nəp̄in asori nəha Pentekos

¹ Nəp̄in asori nəha Pentekos^a ruvəuvehe. Ia nəp̄in nəha nərmama pam səvəi Iesu housəsımw̄in irəha me ia kwopun kuation.

² Təkw̄təkw̄uni a həregi nari riti rəmwhen ia nım̄tagi asori ruku pen ia nım̄agouagou muvn-ımw̄ə masori ia nımw̄ə nəha kamhəkure ikin.

³ Hətə nərəmi napw me həivə kirkiri, mhəuvən, mhərer ia kənkəpw̄ənraha kuation kuation.

⁴ Irəha pam rerınraha ruvehe mukuər ia Nənım̄w̄in İkinan. Nənə Nənım̄w̄in nəha ruvei pen nəgkiariien mınraha hənaməgkiari ia nəgkiariien me səpəmsəpə.

⁵ Ia nəp̄in nəha nəkur Isrel me həp̄ik kamharə fwe Jerusalem. Irəha nəha nəməfwaki me həməuku pen fwe ia tənəmtənə me mhəuvehe.

⁶ Nəp̄in həregi narımnari me nəha, housəsımw̄in pen irəha me ipaka tukwe. Irəha hamərkərinari ti nəri nə mə nəgkiariien me səvənraha səpəmsəpə sə hənətui pen irə, irəha kamhəregi nərmama me səvəi Iesu kamhəgkiari ia nəgkiariien me nəha.

⁷ Nənimenraha rier. Həreirei, mamhəni pen ti nirəha me i mə, “Hətə ro. Nərmama me nəha kamhəgkiari irəha pam nəkur Kalili.

2:1: Lev 23:15-21, Dut 16:9-11 **a 2:1:** Wok Me 2:1; 20:16, Fas Korin 16:8, Lev 23:15-21, Dut 16:9-12, Nam 28:26-31. **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Wok Me 4:31, Wok Me 10:44-46, Wok Me 19:6, Mak 16:17 **2:7:** Wok Me 1:11

⁸ Mətə rəfo kitaha saməregi kamhəgkiari ia nəgkiariien me səkitaha me səpəmsəpə sə sənətui pehe irə?

⁹ Kitaha i nəmə Patia, mine nəmə Metia, mine nəmə Elam. Kitaha nepwɪn samarə ia Mesopotemia, mine Jutia, mine Karatosa, mine Pontas, mine Esia,

¹⁰⁻¹¹ mine Frijia, mine Pamfilia, mine Ijip, mine Krit, mine Arepia, mine tənə nəha Lipia ipaka ti Saerin. Kitaha nepwɪn həuku pen fwe ia Rom. Kitaha nepwɪn nəkur Isrel atukwatukw, nənə kitaha nepwɪn ripko mhə kitaha nəkur Isrel, mətə samarə ia narəien səvənraha. Mətə kitaha pam saməregi nərmama me nəha kamhəgkiari ia nəgkiariien me səkitaha me, mamhəni irapw wok asori me Kumwesən rino.”

¹² Nənə irəha nənimenraha rier. Həreirei, mamhəres pen irəha me i mə, “Nəri nəha nipwran rəfo irə?”

¹³ Mətə irəha me nepwɪn haris, mhəni mə, “Nərmama me nəha kamhənɪmwi waen, mamhakonə irə!”

Nəvisaiien səvəi Pita

¹⁴ Mətə Pita riskəmter irəha Eleven Aposol me, mægkiari asori, mini pen ti nirəha i minuə, “Nəmə Jutia mine kimiaha pam nərmama hiamarə ia Jerusalem, tiho mhətərig ro iou, pwəh iakini pehe nipwrai nəri nəha tukumiaha i.

¹⁵ Hiaməni mə nərmama me i hakonə ia waen, mətə rekəm. Irəha həpwəh nakonəien. Kwa naen klok a i ia nəpnəpin.

16 Nəri nəha hiamətoni ramesi pen nəgkiariien i Joel Profet rıməni fwe kupwən:

17 Kumwesən rini mə, ‘Tramevən ipaka ti nəpın sampam,

iou takərhi irapw nənimwın səiou trevən ti nərmana me pam.

Nıpwnətımiaha me nərman mine nıpran tuhəni irapw nəgkiariien sə ruku pen ti Nənimwın səiou.

Ntəmaruə me səkimiaha me tuhətə vison me.

Nərgharə me səkimiaha me tuhəməkrəha.

18 Ia nəpın nəha nərmana me səiou kani irəha mə iotukwininari me,

nəri auər a mə irəha nərman uə nıpran,

mətə takərhi irapw Nənimwın səiou trevən ti nırəha,

nənə irəha tuhəni irapw nəgkiariien sə ruku pen ti Nənimwın səiou.

19 Tako narimnari me fwe irənhə ia nımagouagou.

Nərmana tuhətoni, mhərkarinari irə.

Ia təkure tənə tako nımtətien me:

netə, mine napw, mine nıse napw.

20 Meri truvehe mıpıtəv.

Məkwə truvehe məruerəv məmwhen ia netə.

Kurirə irə nəpın səvəi İərimənu truvehe.

Nəpın nəha trasori mopə ia nəpın me pam.

21 Ia nəpın nəha nərmana me pam səməme tuhəkwein ia İərimənu

in truvehimıru irəha.’

22 Nəmə Isrel tiho ro mhəregi nəgkiariien me i. İesu nəha iəmə Nasaret Kumwesən rınahatən atukwatukw m kımiaha i mə in pərhiən rərhi pehe i ruvehe tukumiaha. Nəpın İesu rınamavən

ia rerimiahā fwe kupwən, Kumwesən rauvei pen niskaiien min, ramo nīmṭātien me mine narimnari asori me hiamətoni hiamərkərinari irə rəmwhen hiəuvəukurən raka.

²³ Nəpīn Kumwesən ruvei pen Iesu ia rəgimiahā, in ro iamīnhi irə mamesi pen a nətərigien səvənhi mine nəfe in ruvəukurən raka fwe kupwən mə tro. Nənə kīmiahā hiōusi əpune Iesu ia noien nəhā hiəno irə. Hiəmri pen in ia rəgi nəmə ərəhā me, nənə hərui tərini pen in ia nei kamarkuauī.

²⁴ Mətə Kumwesən rīfi Iesu ia nəmisəien səvəi nemhəien, mo in rətui mwi. In rīno iamīnhi irə ti nəri nə mə nemhəien ko rīpkəkwtəmhirī mhə Iesu.

²⁵ Rəmwhen ia nəgkiariien i Kig Tevīt rīməni irə mīnuə:

‘Takamətə ik krau mik Iərimənu səiou ia nəpīn me. Ikamarə ipaka tukw iou.

Nari riti riwən tro iou iakətəmnīmwin.

²⁶ Ro iamīnhi irə rerik ragien pīk.

Tərhuik raməgnəgīni ik Iərimənu səiou.

Nīpwraik mwi trarə amasan, məpwəh nehekīrien,

²⁷ ti nəri nə mə nəpīn takemhə

tikəpwəh nəpwəhien iou iakarə Imwei Nəkur Həuvamhə.

Tikəpwəh nəsenien nīpwrai iəmə ikinan səim rīmərīr.

²⁸ Ikinahatən raka iou ia suatuk me səvəi nīmīruien.

Tiko iou krau mik krauarə rerik ramagien.’

²⁹ Piak me, iakuə takīni pehe tukumiahā i mə Kig Tevīt, kaha kupwən səkitaha, in rīpkəgkiari atukw a mhə irə. In ruvamhə. Kuvənīmwi raka. Səvənhi

kref raməmak ihi. Fwe tui meste pehe ipwet mīne samətoni.

³⁰ Mətə in profet riti. Rukurən amasan mə Kumwesən rīməuvehi kwəsuaahi mīni pen tukwe in mīnuə ti nəpīn riti in ro kwənəkwas riti səvənhi ruvehi təmwehēkin mərīmənu.

³¹ Kig Tevit rīməkupwən mətōni Kristo^b nəha mə trətui mwi ia nemhəien səvənhi. In nəha Kig Tevit rəgkiari irə ia Ol Sam nəpīn rīni mīnuə ‘Kumwesən trəpwəh nəpwəhien in ramarə Imwei Nəkur Həuvamhə. Nīpwran trīpkimərīr mhə.’

³² Iesu nəha, Kumwesən rīnəsūəpwiri in ia nemhəien səvənhi. Kimaha i iahənətoni, mamhəni irapw mə ro nīpərhienien.

³³ Kumwesən, tata səvəi Iesu, ruvehi utə in mukurei pen in ia nīkaren mwatuk. In ruvei pen Nənīmwin Ikinan mīn rəmwhen rīno raka promes fwe kupwən mə tro. Iesu ruvehi Nənīmwin nəha, mərhi pehe i. Nəri nəha hiamətə, mamhəregi Nənīmwin Ikinan nəha.

³⁴ Kig Tevit rəpwəh nutəien fwe ia neiai, mətə in atukwatukw nəha rəgkiari ia Kristo, mīni mə, ‘Kumwesən rīni pen ti Iərīmənu səiou mə, Əkure ia nīkarek mwatuk

2:30: 2Saml 7:12, Sam 89:3-4, Sam 132:11 **2:31:** Sam 16:10

b 2:31: Nəgkiariien i ‘Kristo’ nəgkiariien riti səvəi nəkur Kris kupwən. Nīpwran mə iəmə kətəgi pen oel ia nukwənen. Fwe kupwən nəpīn tuhamter kig riti, hətəgi pen oel ia nukwənen. Ətoni ro Fas Samuel 10:1 mīne Fas Samuel 16:13. Nənə profet kupwən me həmāni mə iərmama riti truku pen ia kwənəkwas səvəi Kig Tevit, nənə in truvehe mo kig irə. Nəkur Isrel kamheitenhi iəmə nəha truvehe. Kani nəghin nə mə ‘Kristo.’ Ətoni ro ikin Seken Samuel 7:12. **2:32:** Wok Me 1:8 **2:33:** Wok Me 1:4, 7:55-56

35 meste tako narmama sãmame hamæmwæki ik hæuwehe,
tikærpwi utæ tîpage nisum mi ia niræha.'

36 Ro iamînhi iræ kimiaha pam nækur Isrel tihamækeikei mhæukuræn mæ Iesu næha hianæruî tæriini pen ia nei kamarkuauî, in næha tækwætækwuni Kumwesæn ro in ruvehe mo lærimænu mine Kristo."

37 Næpin narmama me næha hæregi nægkiariien sævæi Pita, rerinraha ræpou pik. Hæres pen Pita mine aposol me i mæ, "Piak me, tækwætækwuni næha tahæfo næha?"

38 Miregi Pita rini pen ti niræha i mæ, "Kimiaha tihamækeikei mhærærig ia noien æræha me sækimiaha mhæuwehe pwæh iaho paptaes ia kimiaha ia næghi Iesu Kristo. Tiho iamînhi iræ mine nænæ Kumwesæn træpwæh nærpwînien noien æræha me sækimiaha. Kimiaha tihæwehi Nænimwîn Ikinan.

39 Promes næha ramæmak tukumiaha, mamæmak mwi ti nærimiaha me, mine narmama sãmame kamharæ isipwîn. Ramæmak ti narmama me pam sãmame lærimænu Kumwesæn sækitaha trækwein ia niræha."

40 Pita rini irapw nægkiariien me ripik mwi ti niræha i, mamækeikei minraha, mamini mæ, "Nærmama ipwet mine hamo noien ikou. Ti-haraka ia niræha ti næri næ mæ Kumwesæn trærpwîn noien æræha me sævænraha."

41 Ia næpin næha narmama me hæpik hæmwhen ia 3000 hæni nipærhienien ia nægkiariien sævæi Pita, mhæuwehe, ko paptaes ia niræha.

2:36: Wok Me 5:30-31 2:37: Luk 3:10,12, Wok Me 16:30 2:38: Luk 24:47, Wok Me 3:19 2:39: Aes 57:19 2:40: Dut 32:5, Fil 2:15 2:41: Wok Me 2:47, 4:4, Wok Me 5:14

Narəien səvəi nərmama me səməme kamhəni nɪpərhienien ia Iesu

⁴² Ia nəpɪn me irəha kamhousəsɪmwɪn irəha me, mamhətərig nəgkiariien sə aposol me kamhahatən irəha irə. Kamhəkwsen bred, mamhani pəri nari, mamhəfwaki pəri.

⁴³ Nərmama me pam kamhəhekɪr, tɪ nəri nə mə Kumwesən rauvei pen nɪskaiien m aposol me səvəi Iesu. Ia nɪskaiien nəha irəha kamho nɪmtətien me rɪpɪk mɪne narimnari me nərmama kamhətoni hamərkərinari irə.

⁴⁴ Nərmama me pam səməme kamhəni nɪpərhienien ia Iesu, kamharə pəri ia kwopun kuatia, mamhəuai narimnari me səvənraha mɪnraha me.

⁴⁵ Irəha kamhəmri pen nəmri nari ia səvənraha tɪprənə mɪne nautə me mamhəuvehi mane irə. Nəpɪn nari riti riwən tɪ nɪrəha riti, kamhəuai mane nəha, mamhəuvei pen m iərmama nəha.

⁴⁶ Ia nəpɪn me kamhavən pəri, mamhəuvən fwe ia nɪmwə səvəi Kumwesən. Fwe ia nəkwai nɪmwə me səvənraha, kamhəkwsen bred, mamhani pəri nari. Rerɪnraha ragien.

⁴⁷ Kamhəgnəgɪnɪ Kumwesən. Nəpɪn nərmama me hətɪni irəha, kamhəsɪai irəha. Ia nəpɪn me Iərimənu rauvehimɪru nərmama me nepwɪn mwɪ, nənə həuvehe mho kuatia irəha mɪnraha.

3

Pita romasan iərmama riti nɪsun mi krouemhə

¹ Ia nəpɪn riti, tri klok ia nəruarəv, nəpɪn səvəi

2:42: Wok Me 20:7 **2:43:** Wok Me 5:11 **2:44:** Wok Me 5:12, 6:8, Wok Me 4:32-35 **2:46:** Luk 24:53 **2:47:** Wok Me 2:41, 6:7, Wok Me 11:21,24 **3:1:** Wok Me 10:3,9,30

nəfwakiien ruvəuvehe. Pita mine Jon krouutə pen fwe ia nimwə səvəi Kumwesən.

² Iərmama riti fwe ikin. Nəp̄in r̄inətui pehe nisun mi krouemhə ko ripkavən mhə. Ia nəp̄in me in me nepw̄in həuvehi mhəkure pen i ia n̄ikare nimwə səvəi Kumwesən ipaka ti təp̄inhə nəha kani mə Təp̄inhə sə Ramasan. Nəp̄in nərmama me kamhəuvehe mə tuhəuvnimwə, iərmama nəha rase mane m̄inraha.

³ Pita mine Jon krouvehe ipaka mə trouuvnimwə ia nimwə səvəi Kumwesən. Nəp̄in iərmama nəha rətoni, rase mane m̄inrau.

⁴ Pita mine Jon krouəti pen rouətə in. Pita rini mə, “Tiko mət̄i pehe mət̄ə kimrau.”

⁵ Iərmama nəha rət̄i pen mət̄ə irau. Rer̄in ramr̄hi mə rosi trouvei pen nari riti min.

⁶ Mət̄ə Pita rini pen tukwe in mə, “Səiou silva mine kol riwən, mət̄ə nəfe iakauvehi takuvei pehe mik. Ia nəghi Iesu Kristo, iəmə Nasaret, tiko mər̄er mavən.”

⁷ Pita ruvehi rəḡin mwatuk m̄ivi utə. Təkwtəkwuni a iərmama nəha nisun mi krouvehe rouskai.

⁸ R̄iskəmter mavən, mukurirə ia Pita mine Jon, mharuvnimwə ia nimwə səvəi Kumwesən. Ramavən, maməruərau utə, maməgnəgini Kumwesən.

⁹ Nərmama me pam hət̄i pen mhət̄ə iərmama nəha ramavən maməgnəgini Kumwesən.

¹⁰ Hət̄ə həukurən mə iərmama nəha in nəha raməkure rer̄in mamase mane fwe ia n̄ikare

3:2: Jon 9:1, Wok Me 14:8
3:16, 4:10, Wok Me 16:18

3:4: Wok Me 14:9

3:6: Wok Me

3:8: Jon 5:14, Wok Me 14:10

nimwə səvəi Kumwesən ipaka ti Təpinhə sə Ramasan. Irəha həkərinari irə. Nənimenraha rier ti nəfe kino irə.

Pita raməvisau fwe ia nimwə səvəi Kumwesən

¹¹ Iərmama nəha raməgher pen ia Pita mine Jon. Nərmama pam haiu mhəuvehe ti nirəhar fwe ia kwopun nəha kani mə Vranda səvəi Solomon. Nənimenraha rier.

¹² Nəpin Pita rətə nərmama me nəha, rini pen ti nirəha i mə, “Nəmə Isrel. Rəfo hiamərkərinari ia iərmama i? Hiaməti pehe mamhətə kimrau ti nəfe? Hiaməfətərig irə? Ko kimrau iaromasan iərmama i ia səkimrau atukw niskaiien uə ti nəri nə mə kimrau iəmə ikinan mi? Rekəm!

¹³ Kumwesən səvəi Epraham mine Aesak mine Jekop, Kumwesən səvəi kaha kupwən me səkitaha, in ruvehi utə nəghi Iesu, iəmə sə ramo tukwini nari min. Iesu nəha hiəuvei pen ia rəgi nəkur Rom. Nəpin Paelat rini mə trəsəni Iesu rier irapw ia kalapus, hiərer ia nənime Paelat, mamhəni mə hiəpwəh nokeikeiien mə tro iamnhi irə.

¹⁴ Iesu nəha in iəmə atukwatukw mine iəmə ikinan, mətə kimiaha hiənəpwəh in, mhəres pen Paelat i mə tripkəsəni mhə in rier irapw ia kalapus mətə trəsəni a iərmama sə rinousi əpune iərmama rier irapw.

¹⁵ Ia noien nəha hiənousi əpune Iəmə sə in Nukune Nimiruien. Mətə Kumwesən rino in rətui mwi ia nemhəien. Kimaha iahənətoni nəri nəha, mamhəni irapw mə ro nipərhiēnien.

3:13: Eks 3:6,15, Mat 22:32, Luk 23:13-25, Wok Me 2:23, 7:32

3:15: Wok Me 1:8, 2:36, Wok Me 4:10

¹⁶ Nəgse nəghi Iesu nəha in nəha rino nisui iamə i krouvehe rouskai. Hiamətoni iamə i, mhəukurən in. In rini nīpərhiēnien ia nəghi Iesu, mo pen ramərer ia nəmrimiaha nīpwran rinasanin pam.

¹⁷ Piak me iakukurən mə ia nəpīn nəha hiənousi əpune Iesu, kimiaha mine nəmə asori me səkimiaha hiəreirei nəfe nəha hiamo.

¹⁸ Mətə ia noien nəha hiəno irə Kumwesən rino nəgkiariien me səvənhi sə in riməuvei pen m profet kupwən me səvənhi həuvəuvehe mhəuvəukuə. Profet me nəha haməkupwən mhəni irapw mə Kristo səvənhi traməkeikei mīregi nəmisəien.

¹⁹ Ro iamīnhi irə kimiaha tihaməkeikei mhərərig ia noien ərəha me səkimiaha pwəh Kumwesən raikuas raka nərəhaien me səkimiaha.

²⁰ Trīni minuə hio iamīnha irə, nəpīn səvəi napwīsien truku pen ia nəmri Kumwesən. In trərhi pehe Kristo sə kiməni irapw fwe kupwən mə truvehe tukumiaha. Kristo nəha iakani in Iesu.

²¹ In traməkeikei marə fwe ia neiai meste Kumwesən tro narimnari me həuvehe mho sə vi rəmwhen ia profet ikinan me səvənhi fwe kupwən hāməni.

²² Moses riməni mə, 'Iərimənu Kumwesən səkimiaha truvehi utə profet riti rəmwhen ruvehi utə iou. Profet nəha truku pen ia kimiaha in piəvimiaha riti. Tihaməkeikei mhətərig ia narimnari me pam profet nəha trīni pehe tukumiaha i.

²³ Trīni minuə iərmama riti rəpwəh nətərigien ia profet nəha, Kumwesən truvehi raka in, məpwəh nəvsini penien in ia nərmama me səvənhi.'

24 Samuel mine profet me pam sēmame hənəkuriṛə pen i mhəuvehe həmāni narimnari me i kamo ipwet mine.

25 Nəkur Isrel, kīmiaha nə nīpwnəti profet kupwən me. Kīmiaha nə nīpwnəti kaha kupwən me. Promes nəha Kumwesən rīməuvei pen minraha in nə promes səkīmiaha. In rīmāni pen ti Epraham i mə, 'Iərmama riti truku pen ia kwənəkwas səim. Namasanien səiou truku pen irə, mevən ti nərmama me pam ia tənəmtənə me.'

26 Nəpīn Kumwesən ruvehi utə Tīni, in rukupwən mərhi pehe i tukumiaha nəkur Isrel mə trəkwein amasan m kīmiaha, mo hiəpwəh nərəhaien me səkīmiaha.”

4

Pita mine Jon krouərer ia nəmri nəmə asori me

1 Nəpīn Pita mine Jon krauəgkiari ihi m nərmama, pris me mine Satusi me^a həuvehe irəha iəmə asori səvəi naruagən me sēmame kamhətui ti nimwə səvəi Kumwesən.

2 Niemaha rəpi irəha ti nəri nə mə Pita mine Jon krauahatən nərmama me, rauni mə Iesu rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. Ia nəgkiariien nəha krauahatən pen mə nərmama sēmame həuvamhə tuhətui mwi.

3 Nəmə asori me nəha həkwtəmhiri irau, mətə ti nəri nə mə rinaməruarəv, hosə pen irau ia kalapus mə trouəmak fwe ikīn roueste trakwakwi.

3:25: Jen 22:18, Kal 3:8 **3:26:** Wok Me 13:46 **4:1:** Luk 22:4,52 **a 4:1:** Əvsini mwi Mak 12:18. Satusi me hənī mə iərmama sə ruvamhə ko rīpkətui mhə mwi ia nemhəien səvənhi. **4:2:** Wok Me 23:8 **4:3:** Wok Me 3:1

4 Mətə nərmama me səməme həməregi nəgkariien səvənrau, həpik ia nirəha həni nīpərhiēnien ia Iesu. Kəvsini nərman me əpa səməme həni nīpərhiēnien ia Iesu, irəha pam ipaka faef-taosen.

5 Kīni rakwakwi irə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mine elta me mine nahatən me səvəi Loa housəsīmwin irəha me fwe Jerusalem.

6 Irəha housəsīmwin irəha me irəha pris asori anan nəghin nə Anas, mine Kaeafas, mine Jon, mine Aleksanta, mine sin sin mwi irəha kwənəkwus səvəi pris asori anan.

7 Irəha həuvehi Pita mine Jon, mhərpwi irapw irau ia kurkwanraha, mhəres pen irau i mə, “Sin ruvei pehe niskaiien m kimirau uə irauo nəri i ia nəghi sin?”

8 Ia nəpin nəha Pita rerin ruvehe mukuər ia Nənimwin Ikinan, rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mine elta me.

9 Təkwtəkwuni hiaməres pehe kimrau i ia namasanien sə iarouo m iərmama i nisun mi krouemhə. Hiaməres mə iarouəfo irə ro in ruvehe məsanin.

10 Ramasan. Kimiaha pam i tihaməkeikei mhəukurən. Nəkur Isrel me pam mwi tuhaməkeikei mhəukurən. Iəmə i ramərer ia nəmrīmiaha nisun mi krouskai, ti nəri nə mə iaromasan in ia nəghi Iesu Kristo, iəmə Nasaret. Hiənərui tərini pen in ia nei kamarkuau, remhə, mətə Kumwesən rino in rətui mwi ia nemhəien səvənhi.

11 Iesu in iəmə nəha Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə, mamini mə,

‘Kəruətərei nəha kimiaha nəmə hiamuvrhəkin nimwə hiənuə rərəha, mhəpwəh,

təkwətəkwuni nəha ruvəuvehe mino kəruətərei sə rəpi raka pam kəruətərei me,

məkwtəmhiri əknekin pam nimwə.’ ”

12 Pita riripin nəgkiariien mini mə, “Iesu əpa rauvehi niskaiien ti nuvehimiruien kitaha. Ia tənəmtənə me pam, iərmama riti mwi riwən Kumwesən rərhi pehe i mini mə tsaməkeikei mha-hatətə ia nəghin mə in truvehimiru kitaha.”

13 Nəpin nəmə asori me hətoni mə Pita mine Jon krouəpwəh nehekiriien ia nəmrinraha, həkərinari irə. Hənətə sas mə irau iəmə auər a mi. Krouəpwəh nevənien ia kwopun sə kaukurən nari ikin. Irəha hamətərig tukwe, mhəukurən mə irau nəha krinamavən pəri irəha Iesu fwe kupwən.

14 Mətə ko həpwəh niniiien nəgkiariien riti, ti nəri nə mə hətoni iəmə nəha krinomasan nisun mi ramərer ia nikarenrau.

15 Ia nəpin nəha nəmə asori me həni mə irəhar tuharevən fwe iruə. Nəpin harier irə, kamhəgkiari minraha me mə,

16 “Tso nəfe ia iəmənmi nəha? Nəkur Jerusalem me pam həukurən mə krino nimtətien asori nəha. Ko kitaha səpwəh niniiien mə neikuəien.

17 Mətə rərəha mə nəgkiariien nəha truviris mevən mwi ti nərmama me. Pwəh sənise pen əknekin ti nirau i mə trouəpwəh mwi niniiien nəghi Iesu i ti iərmama riti mwi.”

18 Irəha həkwein irəhar haruvnimwə pehe mwi. Həni pen ti Pita mine Jon mə trouəpwəh mwi niniiən uə nahatəniən nərmama me ia nəghi Iesu.

19 Miregi Pita mine Jon krouni mə, “Kimiaha əpa tihaməkeikei mhəkiri mə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən mə kimrau taro nəkwən uə nəkwamiahə.

20 Mətə kimaha ko iahəpwəh nəkwumwi təriniən tərhumaha. Tahaməkeikei mhəvisau irəpw nəfe iahənətə mhəregi.”

21 Nənə nəmə asori me hənise əknekin pen ti nirau i, mhərhi pen irau krauevən, mhəpkətə mhə suatuk riti ti nousiiən irau. Rəknekin ti nirəha ti nəri nə mə nərmama me haməgnəgini Kumwesən ti nəfe irau krino ia iəmə nəha nisun mi krouemhə.

22 Iəmə nəha krinomasan in ia nəghi Iesu nuk səvənhi rəpi raka foti.

Nərmama me səvəi Iesu həfwaki

23 Nəpin Pita mine Jon krouier, krouevən rouətə nərmama me səvəi Iesu, nənə rouəvisau narimnari me pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həməni pen ti nirau i.

24 Nəpin irəha həregi, housəsimwın irəha me mhəfwaki pəri m Kumwesən, mhəni mə, “Iərimənu Asori ikino neiai mine tıprənə mine təsi mine narimnari me pam ia nirəhar.

25 Fwe kupwən, nəgkiariien səim sə ruku pen ia Nənimwın İkinan, rier ia nıpəgi nəkwai iərmama səim sə ro tukwini nari mik, kaha səkimaha Kig Tevit, mini mə,

‘Rəfo nərmama rɪpkə mhə irəha nəkur Isrel
niemaha raməpi irəha?’

Rəfo nərmama me ia tɪprənə i haməkure tɪ
nətərigien səvənraha, mətə hamo teki nari?

²⁶ Kig me ia tɪprənə i həpnəpenə tɪ naruagənien.

Nəmə asori me pam housəsɪmwɪn irəha me,
mamhəni ərəha Iərɪmənu,
mamhəni ərəha mwi Kristo səvənhi.’

²⁷ Kumwesən, nəgkiariien nəha ro nɪpərhiēnien.
Ia taon i Jerusalem, Kig Herot mine Ponjes Pae-
lat hənousəsɪmwɪn pəri irəha nərmama rɪpkə
mhə irəha nəkur Isrel mine nəkur Isrel. Irəha
hənousəsɪmwɪn irəha me, mhəmwəki Iesu iəmə
ikinan səim sə ramə tukwini nari mik.

²⁸ Irəha həno narimnari me nəha mamhesi pen
atukwatukw nəfe ikiməni mə tuko ia nətərigien
səim.

²⁹ Mətə Iərɪmənu, təkwtəkwi tɪkregi ro
nəgkiariien skai me nəha nəmə asori me həməni
pehe tukumaha i. Kimaha iahase ik mə tikasitu
ia kimaha. Kimaha i nərmama iahamo tukwini
nari mik. Pwəh iahəvisau irapw nəgkiariien səim,
mhəpwəh nehekɪrien.

³⁰ Osə pehe rəgim əsanin, momasan nərmama
səməme nemhəien rarə ia nɪrəha. Ia nəghi Iesu,
iəmə ikinan sə ramə tukwini nari mik, pwəh
kimaha iaho nɪmtətien me mine narimnari me
nərmama tuhətoni, hərkərinari irə.”

³¹ Nəpin həfwaki pam, Kumwesən rɪkiukiū ia
kwopun nəha kamhəkure ikɪn. Rerɪnraha ruvehe
mukuər ia Nənɪmwɪn Ikinan. Nənə həuvən mhəni

4:27: Mat 27:1-2, Luk 23:7-11, Wok Me 3:13

4:28: Wok Me 2:23

4:29: Efes 6:19

4:31: Wok Me 2:4

irapw nægkiariien səvəi Kumwesən, mhəpwəh nehekiriien.

Nərmama me səvəi Iesu hasitu ia nirəha me

³² Ia nəpɪn nəha nərmama səməme kamhəni nɪpərhienien ia Iesu, rerɪnraha mine nətərigien səvənraha ro a kuation. Riti ia nirəha riwən raməpwtig ti nautə me səvənhi, mɪni mə səvənhi əpa. Mətə həuai narimnari me mhəuvehi rəmwhen ia nirəha me.

³³ Aposol me kamhəvisau irapw skai mə Iesu Iərimənu rɪnətui pərhiien mwi ia nemhəien səvənhi. Nənə Kumwesən ramasitu asori ia nirəha ia namasanien səvənhi.

³⁴ Nərmama me səvəi Iesu riti ia nirəha riwən rɪni mə nari riwən təni tukwe, ti nəri nə mə sin sin ia nirəha səvənraha tɪprənə uə nimwə rarə həmri pen nəmri nari irə. Nəpɪn kuvehi nənimen, həuvehi mane,

³⁵ mhəuvən, mhəfate pen ia nisui aposol me. Nənə aposol me həuai, mhəuvei pen m nərmama səməme nari riwən ti nirəha.

³⁶ Iərmama riti nəha ikɪn nəghɪn nə Josef. In iamə Isrel sə ruku pen ia kwənəkwas səvəi Livae. Rɪnətui ia tənə əmweris nəha Saepras. Aposol me həsegi pen nəghɪn sə vi mə Panapas. Nɪpwrai nægkiariien nəha in i mə Iəmə sə Ramərpwi Əknekɪn Nərmama.

³⁷ Josef i rəmri pen nəmri nari ia tɪprənə səvənhi. Nəpɪn kuvehi nənimen, ruvehi mane, mevən, mɪfate pen ia nisui aposol me.

4:32: Wok Me 2:44 **4:33:** Wok Me 2:47 **4:34:** Wok Me 2:45

4:36: Wok Me 11:22-26, Wok Me 13:2-3

5

Ananaeas mine pran sǝvǝnhi Safaera

¹ Mǝtǝ iǝrmama riti nǝghin nǝ Ananaeas mine pran sǝvǝnhi Safaera krouǝmri pen nǝmri nari ia sǝvǝnrau tǝprǝnǝ.

² Nǝpǝin kuvēhi nǝnimen, krouvehi mane, rouni pǝri mǝ trouvehi raka nǝpǝrǝin sǝvǝnrau. Kurirǝ irǝ Ananaeas ruvehi nǝpǝrǝin a, mevǝn, mǝfate pen ia nisui aposol me, mameikuǝ mǝ mane me pam nǝha rauvei pen.

³ Pita rǝni mǝ, “Ananaeas, rǝfo ikǝseni Setan ruvehe mukuǝr ia rerǝm, mamǝ ikameikuǝ ia Nǝnimwǝin Ikinan? Nǝmri tǝprǝnǝ sǝ kuvei pehe mik, rǝfo ikǝkwtǝmhiri nǝpǝrǝin sǝim?”

⁴ Nǝpǝin ikǝpwǝh nǝmri penien ihi nǝmri nari irǝ, tǝprǝnǝ ramo ihi sǝim irǝ. Nǝpǝin ikuvehi mane, ia nǝpǝin nǝha mwi mane nǝha ramo ihi sǝim irǝ. Mǝtǝ rǝfo rerǝm rǝrhi mǝ tiko noien i? Ikǝpwǝh neikuǝien ia nirak, mǝtǝ ikeikuǝ ia Kumwesǝn.”

⁵⁻⁶ Nǝpǝin Ananaeas rǝregi nǝgkiarǝien nǝha, tǝkwtǝkwuni a mwi rǝimwei memhǝ. Ntǝmaruǝ me nǝpǝwǝin hǝskǝmter, mhǝvegi nǝpǝwran, mhǝuvehi mhǝier, mhǝuvǝn mhǝnimwi. Nǝrmama me hǝregi hǝhekǝr.

⁷ Nǝpǝin aǝa kahar rukurau, pran sǝvǝi Ananaeas ruvnmǝwǝ pehe, mǝtǝ rǝpwǝh nukurǝnien mǝ sǝvǝnhi iǝrman ruvǝmhǝ.

⁸ Pita rǝni pen tukwe in mǝ, “Tiko mǝni pehe ro tukw iou i mǝ nǝmri tǝprǝnǝ sǝ kuvei pehe m kǝmirau, in pam i?”

Mǝregi Safaera rǝni mǝ, “Ouǝh, nǝmri tǝprǝnǝ ihi nǝha?”

⁹ Mətə Pita rini pen tukwe in mə, “Rəfo kimirau iərman səim irouni pəri mə tirouni mə mane me pam i? Ikukurən mə ko ikeikuə ia Nənimwın səvəi Iərimənu? Ətə ro! Nərmama səməme hamənimwi səim iərman, irəha fwe ia kwəruə. Tuhəuvehi mwi ik, mhəuvən fwe iruə.”

¹⁰ Təkwtəkwuni a Safaera rımwei ia nisui Pita memhə. Nəpın ntəmaruə me həuvnimwə pehe, hətə raməmak muvəmhə. Nənə həuvehi, mhəier, mhənimwi ia nıkare səvənhi iərman.

¹¹ Nakalasia me mine nərmama səməme həregi nəri nəha, irəha pam həhekır asori.

Aposol me kamho nımtətien me

¹² Ia nəpın nəha aposol me kamhavən ia reri nərmama me, mamho nımtətien me rıpık mine narımnari me rıpık nərmama hətoni mhərkərinari irə. Ia nəpın me nərmama səməme kamhəni nıpərhienien ia Iesu kamhousəsimwın irəha me ia vranda səvəi Solomon ia nimwə səvəi Kumwesən.

¹³ Nəpın nərmama əpnəpən a hətoni irəha, həgnəgini irəha, mətə həpwəh nevənien ipaka, ti nəri nə mə həhekır.

¹⁴ Mətə nərman me həpık mine nıpran me həpık kamhəuvehe ti Iesu Iərimənu, mamhəni nıpərhienien irə.

¹⁵ Aposol me kamho nımtətien me rıpık ia Jerusalem. Ro pen nərmama me kamhəuvehi nərmama səməme nemhəien rarə ia nırəha, mhəuvehi, mhəuvən fwe ia suatuk, mhəmri pen irəha ia təkure nıkoukau me mine kafete me. Irəha kamho iamınhi irə minuə Pita ruvehe mukurau

mætə nənɪmwɪn a trukurau pen ia nirəha, nənə irəha həuvehe mhəsanɪn.

¹⁶ Nərmama me fwe ia rukwənu me ipaka ti Jerusalem, irəha mwi kamhəuvehi nərmama me səvənraha səməme nemhəien rarə ia nirəha mine səməme nənɪmwɪn ərəha me kamharə ia nirəha, kamhəuvehi irəha, mhəuvehe, nənə aposol me ho irəha pam həuvehe mhəsanɪn.

Nəmə asori me kamhometə aposol me

¹⁷ Ia nəpɪn nəha pris asori anan mine Satusi me nepwɪn housəsɪmwɪn pəri irəha me. Rerɪnraha ramrhi ərəha aposol me səvəi Iesu.

¹⁸ Mo pen həkwtəmhiri irəha, mhəuvehi puvn-ɪmwə irəha ia kalapus.

¹⁹ Mætə ia nəpɪn irə agelo riti səvəi Iərɪmənu ruvehe məsevər ia təpɪnhə me səvəi nɪmwə nəha, miri irapw aposol me, mɪni pen ti nirəha i mə,

²⁰ “Tihəuvən mhərər ia nɪmwə səvəi Kumwesən, mamhəni irapw ti nərmama me nəgkiariien me pam ia nɪkaren səvəi nɪmɪruien vi i.”

²¹ Ia nəpɪn rɪnamran həuvən fwe ia nɪmwə səvəi Kumwesən mamhahatən nərmama rosi agelo rɪməni pen tukunraha i.

Nəpɪn pris asori anan mine in me nepwɪn həuvehe, housəsɪmwɪn nəmə asori me səvəi nəkur Isrel. Nəmə asori me nəha hərhi pen nərmama nepwɪn mə tuhəuvən fwe kalapus, mhəuvehi aposol me, mhəuvehi mhəuvehe.

²² Mætə nəpɪn nərmama me nəha kərhi pen irəha həuvən ia kalapus, həpwəh nətoniien aposol me. Nənə hərərɪg, mhəni pen ti nəmə asori me i mə,

23 “Kɪmaha iahəuvən mhətoni kalapus rəsisəg əknekɪn. Nərmama səməme kamhətui tɪ kwopun nəha kamhərer tukuahag pam ia kwəruə me. Mətə nəpɪn həsevər ia təpɪnhə, kɪmaha iahəuvnimwə, mətə nərmama me nəha həiwən.”

24 Nəpɪn pris asori me mɪne iəmə asori səvəi naruaɡən me səməme kamhətui tɪ nimwə səvəi Kumwesən həregi nəɡkiariien nəha, nətərigien səvənraha rəvsausini pik tɪ aposol me. Həreirei mə nəfe ro irəha.

25 Ia nəpɪn nəha iərmama riti ruvnimwə pehe, mɪni pen tɪ nirəha i mə “Nəmə me nəha hiənəsisəg tukuahag ia nirəha, irəha fwe ia nimwə səvəi Kumwesən kamhahatən nərmama me.”

26 Nənə iəmə asori səvəi naruaɡən me səməme kamhətui tɪ nimwə səvəi Kumwesən riskəmter, miri naruaɡən me nepwɪn səvənhi, mhəuvən, mhəkwtəmhiri aposol me, mhəiri irəha mhəuvehe. Mətə həpwəh nousiien irəha, tɪ nəri nə mə həhekɪr nərmama me. Kamo nərmama me həkwi irəha ia kəruətərei.

27 Irəha həuvehi aposol me mhəuvehe, mhərpwi irəpw irəha ia nəmri nəmə asori me. Nənə pris asori anan rəɡkiari mɪnraha,

28 mɪni mə, “Iahəuvəni pehe raka nəɡkiariien skai tukumiaha i mə tihəpwəh rə nahatənien nərmama ia nəghi iəmə nəha. Mətə hiənərui nəkwamaha. Hətə ro. Təkwtəkwi nəha nərmama me pam ia Jerusalem həuvəregi raka nəɡkiariien səkimiaha. Rəfo mə tihərukwi pehe nemhəien səvəi iəmə nəha ia kɪmaha.”

29 Mətə Pita mine aposol me həni pen ti nəmə asori me i mə, “Kımaha tahaməkeikei mho nəkwai Kumwesən, rıpkə mhə nəkwai nərmama.

30 Kımiaha hiənousi əpune Iesu ia noien nəha hiəno irə, mhərəkwi utə ia nei kamarkuau. Mətə Kumwesən səvəi kaha kupwən me səkitaha rino rətui mwi ia nemhəien səvənhi.

31 Kumwesən i ruvəvehi utə raka in mukurei pen in ia nıkaren mwatuk mə in iəmə sə triri nərmama mine iəmə sə truvehimiru nərmama. Kumwesən ro iamınha irə mə truvei pehe nəpın m kitaha nəkur Isrel. Trini minuə sərərığ ia noien ərəha me səkitaha, Kumwesən trenouenou noien ərəha me səkitaha, məpwəh nəripwinien.

32 Kımaha iahənətə narimnari me nəha, mamhəvisau irapw mə ro nıpərhiendien. Nənimwın İkinan sə Kumwesən rauvei pen m nərmama səməme hamo nəkwən in mwi ramərer kımaha min.”

33 Nəpın nəmə asori me həregi nəgkiariien səvəi aposol me niemaha rəpi irəha. Hənuə tuhousi əpune irəha.

34 Mətə iəmə asori riti nəha ikın ia rerınraha nəghın nə Kamaliel. In Farisi riti. In iahatən riti sə ramahatən Loa səvəi Moses. Nərmama pam kamhəsiai in. In rıskəmter, mını pen ti naruagən me mə, “Tihə mhəuvehi nəmə i mhəier. Pwəh kımaha iahəgkiari ouihi a.”

35 Nəpın aposol me həier irə, Kamaliel rəgkiari pen m nəmə asori me i mə, “Nəmə Isrel, tihətərığ amasan ti nəfe hiamə ia nəmə me i.

5:29: Wok Me 4:19 5:30: Wok Me 3:15 5:31: Wok Me 2:33-34,
Efes 1:20, Hip 2:10, 12:2 5:32: Wok Me 1:8 5:33: Wok Me 7:54
5:34: Wok Me 22:3

³⁶ Rerimiahaha trirhi Teutas fwe kupwæn.^a Rini mæ in iærmama riti. Nærmama hæpik, ipaka ti 400, hæuvæn mhækuriræ i. Mætæ kousi æpune iæmæ næha. Nærmama sæmæme kamho nækwan havæn kirkiri. Kusen sævænraha ræsas miwæn.

³⁷ Kuriræ ikin, ia næpin sæ kamævsini nærmama me iræ, Jutas iæmæ Kalilib rærer mivi nærmama hæpik hæuvæn mhækuriræ i. Mætæ in mwi kousi æpune. Nærmama sæmæme kamho nækwan havæn kirkiri.

³⁸ Ro iamînhi iræ iakuæ takini pehe tukumiaha i mæ, næmæ me i hamærer ia næmrîtaha ipwet, ramasan mæ tihæpwæh iræha, mhæfi raka rægimiahaha ia niræha. Trini minuæ næri næha hamo ruku pen ti iærmama, træsas miwæn.

³⁹ Mætæ trini minuæ Kumwesæn ramærer kuriræ ia niræha, ko hiæpwæh niniseien iræha. Tihætærig amasan ti næfe hiamo ia næmæ me i. Kitaha særeirei, mætæ rærhaha mæ tihætæ sas kuriræ mæ hiamousari m Kumwesæn.”

⁴⁰ Ro iamînhi iræ næmæ asori me ho rosi Kamaliel rimæni pen ti niræha i. Hækwein mwi aposol me hævnmwæ pehe, mhærisi iræha, mhænise pen æknekîn ti niræha mæ tuhæpwæh nævisaiuen mwi m nærmama ia næghi Iesu, nænæ mhæfi raka rægînraha ia niræha.

⁴¹ Aposol me hæier ia næmri næmæ asori me sævæi nækur Isrel, mamhagien, ti næri næ mæ Kumwesæn

5:36: Wok Me 21:38 **a 5:36:** Teutas in iærmama riti rimæiri nærmama me sævænhi mæ tuhæuvæn mharuagæn iræha nækur Rom. Ræpwæh nokeikeien mæ nækur Rom tuhærimænu ia nækur Isrel.

5:37: Luk 2:1-2 **b 5:37:** Jutas in iæmæ Kalili riti. Fwe kupwæn rimæiri nærmama me sævænhi hæuvæn mharuagæn iræha nækur Rom.

5:40: Wok Me 4:18 **5:41:** Mat 5:10-12, 1Tes 4:13

rətə irəha mə həmwəhen ko naurisien mınraha ti nəghi Iesu.

⁴² Nənə ia nəpın me kamhəuvən fwe ia nimwə səvəi Kumwesən, mamhəuvən mwi ia nimwə me, mamhəripin, mamhahatən nərmama me, mamhəvisau mınraha mə Iesu in Kristo.

6

Nasituien me irəha pam sefen

¹ Nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhəpik mwi. Ia nəpın nəha nəkur Isrel səməme kamhəgkiari ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris həvisə irəha nəkur Isrel səməme kamhəgkiari ia nəgkiariien Hipru. Nəkur Isrel səməme kamhəgkiari ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris həni mə ia nəpın me, nəpın kauvei pen mane mine nəveginien m nərmama me trasitu ia nirəha, kıpkuvei pen mhə m nıpran me səvənraha səməme nərman me səvənraha həuvamhə.

² Ro iamınhi irə, aposol me twelef həkwein pen nərmama me səvəi Iesu mə irəha pam tuhəuvehe. Nəpın həuvehe, aposol me həni pen ti nirəha i mə, “Kimaha iahaməvisau irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən. Rıpkatukwatukw mhə mə tahəpwəh wok nəha mhəuvehe mhəsui raka nəveginien.

³ Ro pen piəvmaha me, kimiaha tihərpwi rəgimiaha ia nərman me sefen ia kimiaha nəghınraha ramasan, rerınraha rukuər ia Nənimwın Ikinan, nukurəniēn səvənraha rəpwəmwis. Kimaha tahəuvehi utə irəha mə tuhəsui raka nəveginien.

4 Mætə wok səkimaha tahaməfwaki, mamhəvisau irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən ia nəp̄in me.”

5 Nərmama me pam səvəi Iesu rerinraha ragien ti nəgkiariien nəha səvəi aposol me. Hərpwi rəginraha ia Stifen, iərman riti nahatətəien səvənhi riskai, rerin rukuər ia Nənimw̄in Ikinan. Hərpwi mw̄i rəginraha ia Filip, mine Prokoras, mine Nikanor, mine Timon, mine Pamenas, mine Nikolas, iəmə Antiok. Ripko mhə in iəmə Isrel, mətə ramarə ia narəien səvənraha.

6 Irəha həiri nərman me nəha sefen, mhəuwehe, mhərer ia nəmri aposol me. Aposol me həmrutə rəginraha ia nirəha, məfwaki minraha.

7 Ia nəp̄in nəha nəgkiariien səvəi Kumwesən rauvir̄is mamevən. Nərmama me səvəi Iesu fwe Jerusalem həuwehe mhəp̄ik mw̄i. Pris me nepw̄in həuwehi nahatənien səvəi Iesu, mhahatətə irə. Pris me nəha həp̄ik kwopti.

Nəkur Isrel həkwtəmhiri Stifen

8 Stifen in iərmama riti Kumwesən rauvei pen n̄iskaiien min, mamasitu irə ia namasanien səvənhi. Nəp̄in riti Stifen ramavən ia reri nərmama, mamə n̄imtətien asori me mine narimnari me nərmama hətoni, hamərkəri asori nari irə.

9 Mætə nərmama me nepw̄in nəha ikin. Irəha nərmama səvəi nimwəfwaki riti səvəi nəkur Isrel kani mə Nimwəfwaki Səvəi Nərmama Me K̄inifi

Raka Nari ia Nirəha.^a Nepwɪn həuku pen fwe Saerin mine Aleksantria. Nepwɪn mwi həuku pen fwe Silisia mine Esia. Irəha həskəmter mamhousari m Stifen.

¹⁰ Mətə rəknekin ti nirəha. Ko həpkousi tərini mhə nəgkiariien səvənhi, ti nəri nə mə Nənimwɪn Ikinan rauvei pen nukurənien min.

¹¹ Ro iamɪnhi irə hərəku pen nərmama nepwɪn mə tuheikuə irə. Nərmama me nəha həskəmter, mhəni mə, “Kimaha iahəregi iəmə i raməgkiari ərəha ia Moses mine Kumwesən.”

¹² Nəpɪn nərmama me mine nəmə asori me səvənraha mine nahatən me səvəi Loa həregi nəgkiariien nəha, niemaha rəpi irəha. Həuvən ti Stifen, mhəkwtəmhiri, mhəuvehi mhəuvən, mhərpwi irapw in ia nəmri nəmə asori me səvəi nəkur Isrel.

¹³ Irəha hərpwi irapw nərmama nepwɪn mə tuheikuə ia Stifen. Nərmama me nəha həni mə, “Ia nəpɪn me iəmə i ramini ərəha kwopun ikinan i mine Loa səvəi Moses.

¹⁴ Iahəregi rini mə Iesu nəha iəmə Nasaret in trousi testesi nimwə səvəi Kumwesən, mərarki narəien sə Moses rıməuvei pehe m kitaha, məmri səpə riti.”

¹⁵ Nəmə asori me pam səvəi nəkur Isrel haməkure ia nousəsɪmwɪnien səvənraha, mamhəti pen mamhətə Stifen, mhətoni mə nənimen rəmwhen ia nəmri agelo riti.

^a **6:9:** Nərmama me nəha səməme kamhəfwaki ia nimwəfwaki nəha irəha nəkur Isrel. Fwe kupwən kamoslef ia nirəha, nənə kinifi raka nari ia nirəha. Həpko mhə mwi slef ia nirəha. **6:10:** Luk 21:15 **6:11:** Mat 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11

7

Nəvisaiien səvəi Stifen

¹ Ia nəp̄in nəha pris asori anan r̄ini pen ti Stifen i mə, “Rəfo irə? Nəgkiariien i ro n̄ip̄ərhiēnien?”

² M̄iregi Stifen r̄ini mə, “Piak me m̄ine tata me, h̄aregi ro. Fwe kupw̄ən, nəp̄in kaha kupw̄ən s̄akitaha Epraham r̄ipkevēn mh̄ə ihi fwe Haran, Kumwes̄ən asori r̄ier irapw tukwe fwe Mesopotemia,

³ m̄ini pen tukwe in mə, ‘Tikier ia t̄ənə imwam m̄ine nəkur imwam, mier mev̄ən fwe ia t̄ipr̄ənə takahāt̄ən ik irə.’

⁴ Epraham r̄ier ia t̄ənə Koltia,^a mev̄ən mar̄ə fwe ia taon nəha Haran. Nəp̄in səv̄ənhi tata remh̄ə, Kumwes̄ən r̄ərui irapw mwi in ruvehe mar̄ə ia t̄ipr̄ənə i s̄ə hiamar̄ə irə ipwet m̄ine.

⁵ M̄ət̄ə ia nəp̄in nəha Kumwes̄ən r̄ipkuvei pen mh̄ə t̄ipr̄ənə riti ia kwopun i mə tro səv̄ənhi irə. R̄ipkuvei pen anan mh̄ə kw̄ənp̄ər̄in riti min. M̄ət̄ə r̄ino promes a mə t̄ripkuvei pen min m̄ine n̄imwipw̄ini me s̄əm̄əme tuh̄ətui kurir̄ə. Nəp̄in Kumwes̄ən r̄im̄əni promes nəha, t̄ini Epraham ramiw̄ən ihi.

⁶ Nəgkiariien s̄ə Kumwes̄ən r̄im̄əni pen ti Epraham i ro iam̄inhi irə: ‘N̄imwipw̄im me tuh̄əuv̄ən mhar̄ə ia t̄ipr̄ənə səv̄əi n̄ərm̄əp̄ə. Nəkur ia kwopun nəha tuh̄əuvehi pen wok skai m̄inraha, mh̄omet̄ə ir̄əha meste nuk fo hantret.’

⁷ Kumwes̄ən rar̄ə m̄ini mwi mə, ‘M̄ət̄ə iou tak̄ərpw̄in noien ər̄əha səv̄əi nəkur me nəha

7:2: Jen 11:31 **7:3:** Jen 12:1 **7:4:** Jen 11:31-12:5 **a 7:4:** Koltia nəgh̄in riti mwi Pabilon. **7:5:** Jen 12:7, 15:18, Jen 17:8, Dut 2:5 **7:6:** Jen 15:13-14, Eks 12:40 **7:7:** Eks 3:12

nimwipwim me tuhowok skai minraha. Kurirə irə nimwipwim me tuhəier ia tənə nəha, mhəuvehe, mhəfwaki pehe miou ia kwopun i.'

⁸ Ia nəpin nəha Kumwesən rini mə Epraham mine kwənəkwus me səvənhi tukaməkeikei kuvəhi ninhum minraha. Noien nəha rahatən pen promes nəha Kumwesən riməuvei pen m Epraham. Kurirə irə tini Epraham rətui, nəghin nə Aesak. Nəpin ruvehi nəpin eit səvənhi, səvənhi tata ruvehi ninhum min. Nənə Aesak rərəhi Jekop. Nənə Jekop rərəhi nərman me irəha pam twelef. Irəha me nəha kaha kupwən me səkitaha.

⁹ Kaha kupwən me nəha səkitaha, rerinraha ramrhi ərəha piəvnraha Josef. Həuvehi pen in ia rəgi nərmana me nepwin, mhəuvehi mane irə. Nərmana me nəha həuvehi Josef, mhəuvən fwe Ijip. Ia kwopun nəha Josef ramowok slef, mətə Kumwesən ramarə tukwe,

¹⁰ mauvehi raka in ia nipəmpəmien me pam səvənhi. Nəpin Josef revən mərəer ia nəmri Fero, kig səvəi nəkur Ijip, Kumwesən ruvei pen namasanien mine nukurəniēn min. Ro pen Fero ruvei pen nasoriēn m Josef. Nənə Josef ruvehe mo in iəmə asori ramətui amasan ti nəkur Ijip, nənə mamətui amasan mwi ti narimnari me sə kamo ia nəkwai nimwə səvəi Kig Fero.

¹¹ Kurirə ikin nəpin səvəi nukumhə ruvehe muvehi pam nəkur Ijip mine nəkur Kenan, mamō nərmana həmisə pik. Kaha kupwən me səkitaha hənəmətui sənənraha nəveginien, mətə ruvəivən.

12 Nəpɪn Jekop rɪregi nəvisauien mə nəveginien fwe Ijip, rərhi pen kaha kupwən me səkitaha mə tuhəuvən fwe ikin. Ro səvi ti nirəha ti nevənien ia kwopun nəha.

13 Nəpɪn irəha həuvən səro kəru irə, nənə Josef rini pui in ti piəvni me, nənə Kig Fero ruvehe mukurən nərmama ia kwənəkwus səvəi Josef.

14 Kurirə irə Josef rərhi pen nəgkiariien revən ti səvənhi tata Jekop irəha nərmama me pam ia kwənəkwus səvənhi mə tuhəuvehe fwe Ijip. Irəha pam sefenti-faef nərmama.

15 Nəpɪn Jekop rɪregi nəgkiariien nəha, reiwaiu mevən fwe Ijip. Kurirə ikin in mine kaha kupwən me səkitaha hemhə fwe ikin.

16 Nənə həuvehi nɪpwrənraha mhərərɪg mhəuvən fwe taon nəha Sekem, mhənɪmwi irəha fwe ikin ia nɪpəg riti sə Epraham rɪməuvehi nənimen ti nɪpwnəti iəmə asori riti nəghɪn nə Hamor.

17 Ruvəuvehe ipaka ti nəpɪn nəha Kumwesən truvei pen tɪprənə m kaha kupwən me səkitaha rəmwhen rino promes m Epraham fwe kupwən. Ia nəpɪn nəha nərmama me səkitaha fwe Ijip həuvehe mhasori mhəpɪk.

18 Nənə kig əpə ruvehe mərɪmənəu ia nəkur Ijip, mətə rɪnapkukurən mhə Josef.

19 In reikuə ia kaha kupwən me səkitaha, mamərhiərhi irəha mə tuhərui irapw nəkwərhakwərha me sə həpkətui a i mə tuhemhə.

7:12: Jen 42:1-5 **7:13:** Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11, Jen 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7, Jen 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20, Jen 33:19, Jos 24:32 **7:17:** Eks 1:7 **7:18:** Eks 1:8 **7:19:** Eks 1:10-22

20 Ia nāpīn atukwatukw nāha Moses rətui. In ramasan pīk ia nāmri Kumwesən. Səvənhi tata mīne mama krouətui amasan tukwe ia nəkwei nīmwə səvənrau meste in ruvehi məkwe kahar.

21 Nāpīn irau krouəmri irapw iruə, prən ouihi səvəi Kīg Fero rətoni, mərəhi səvənhi, mətui amasan tukwe rəmwhen mə in tīni anan.

22 Kīnhatən Moses ia nukurənien me pam səvəi nəkur Ijip. Səvənhi nəgkiariien mīne wok krouəsanīn.

23 Nāpīn Moses reste nuk foti, rerīn rīrhi mə trevən mətōni piəvni me nəkur Isrel.

24 In revən mətōni iəmə Ijip riti ramousi piəvni riti, mətə rīpkatukwatukw mə tro irə iamīnha irə. Ro pen Moses revən mə trasitu ia piəvni, mərpwīn pen noien səvəi iəmə Ijip ramo. Rousi iəmə Ijip nāha, mousi əpune.

25 Moses rerīn rīrhi mə piəvni me tuhətōni mhəukurən mə Kumwesən ramərhi pen in mə truvehi raka irəha ia rəgi nəkur Ijip. Mətə irəha həpkətə sas mhə irə.

26 Kīni rakwakwi irə Moses revən mwi mətōni iəmə Isrel kəru krouousi irau me. In revən mə trəmri nəmərīnuien tī nīrau i, mīni mə, 'Iəmənmi kīmirau piəvmīrau me a. Rəfo irouousi kīmirau me?'

27 Mətə iəmə sə ramousi ərəha anan piəvni rəsua raka Moses, mīni mə, 'Sin rīməuvehi utə ik mə tikərīmənu ia kīmaha məkiri noien səkīmaha?'

28 Rosi ikuə tikousi əpune iou rəmwhen ikīnousi əpune iəmə Ijip nərīneiv?'

29 Nəp̄in Moses r̄iregi nəgkiariien nəha, rap fwe Ijip, mevən mo in iərmama p̄w̄is̄p̄w̄is̄ ia tənə Mitia. Ia kwopun nəha t̄ini kəru krouətui, iərman mi.

30 Kurirə irə nuk foti rukurau, nənə agelo riti s̄əv̄əi Kumwesən rier pen t̄i Moses i fwe ia kwopun akwesakwes ikin, ipaka t̄i t̄əkuər Sinae, mamərer ia nei riti napw rauək irə, mətə r̄ipkahi əmwesi mhə.

31 Moses r̄ətoni nei nəha r̄ərkərinari irə. Nənə nəp̄in revən ipaka tukwe mə trəspau irə, reri Iərimənu ruvehe, m̄ini mə,

32 ‘Iou Kumwesən s̄əv̄əi kaha kupwən me s̄əim. Kumwesən s̄əv̄əi Epraham mine Aesak mine Jekop.’ Moses r̄iregi, mətə rehek̄ir mətəmn̄imw̄in, m̄əpw̄əh n̄əti penien m̄ətoni.

33 Nənə Iərimənu r̄ini pen tukwe in mə, ‘Uvehi raka s̄əim put, t̄i n̄əri nə mə t̄iprənə nə iakamərer ikin ro ikinan i.

34 Iou iakinətə raka n̄ərmama me s̄əiou fwe Ijip. Kamometə irəha. Iakuv̄əregi raka nasəkien s̄əv̄ənraha. Nənə iou iakeiwaiu irapw pehe i mə takuvehi raka irəha ia r̄əgi nəkur Ijip. Tiko muvehe, t̄əkw̄t̄əkw̄uni takərhi pen ik ikevən fwe Ijip.’

35 In nəha Moses s̄ə kupwən nəkur Isrel h̄əpw̄əh nokeikeiien in, mh̄əni pen tukwe in mə, ‘Sin r̄iməuvehi utə ik mə tik̄ərimənu ia kimaha m̄əkiri noien s̄əkimaha?’ Mətə Moses nəha in nəha Kumwesən r̄ərhi pen agelo riti s̄əv̄ənhi rier pen tukwe ia kw̄əti nei, m̄ərhi pen in revən mə tr̄ərimənu ia nəkur Isrel, muvehi raka irəha ia r̄əgi nəkur Ijip.

³⁶ Moses naha riri iraha mhæier ia Ijip, mhæuvæn fwe ia Tæsi Ðruveræv, mhæuvæn mharæ nuk foti fwe ia kwopun akwesakwes ikin. Nænæ ia kwopun me naha ramo nîmtætien me mîne narimnari me nærmama hætoni hamærkærinari iræ.

³⁷ Moses naha in naha rîmæni pen ti nækur Isrel i mæ, ‘Kumwesæn truvehi utæ profet riti ræmwhen ruvehi utæ iou. Profet naha truku pen ia kimiaha in piævîmiaha riti.’^b

³⁸ Moses naha in naha ramaræ iraha nækur Isrel næpîn kamhavæn fwe ia kwopun akwesakwes ikin. In ramaræ iraha kaha kupwæn me sækitaha næpîn agelo naha rægkiari min ia Tækuær Sinae. Kumwesæn ruvei pen nægkiariien sæ ramîru m Moses mæ ruvei pehe m kitaha.

³⁹ Mætæ kaha kupwæn me sækitaha hæpwæh nokeikeiien mæ tuho nækwai Moses. Hæsuæ karen in. Nænæ rerînraha rînamrhi Ijip. Hokeikei mæ tuhærærig mhæuvæn fwe ikin.

⁴⁰ Ro pen hæni pen ti Eron i mæ, ‘Tiko kumwesæn me næpwîn, pwæh hæiri kitaha, ti næri næ mæ særeirei mæ Moses naha rîmæiri raka kitaha ia tænæ Ijip ruvæwæku.’

⁴¹ Ia næpîn naha iraha ho nænimwi kau riti. Næpîn hæno pam, hæpeki pehe nærimîru me mæ tuhousi æpune iraha mhæuvei pen m nænimwi kau naha. Iraha hamægnægini næri naha hæno ia rægînraha.

⁴² Ro iamînhi iræ Kumwesæn ruvehi pen tækutan mînraha, mæpwæh iraha hæuvæn mhæfwaki pen m

7:36: Eks 7:3, 14:21, Nam 14:33 **7:37:** Wok Me 3:22 **b 7:37:** Profet naha Moses rîmæni mæ tripkuvehe in naha Iesu. Ðvsini mwi Dut 18:15. **7:38:** Eks 19:3, Dut 5:5, 9:10, Wok Me 7:53 **7:39:** Nam 14:3 **7:40:** Eks 32:1,23 **7:41:** Eks 32:2-6 **7:42:** Jer 19:13

meri, məkwə, mine kəməhau me. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimerai pen ia nəkukuə səvəi profet me rani:

‘Nəkur Isrel. Ia nəpın nəha hiənarə nuk foti fwe kwopun akwesakwes ikin,
nərimiru me səməme hiamousi əpune,
mamhəmri utə ia təkure nifatə, hiəuvei pehe miou uə rekəm?

Rekəm. Hiəpwəh nuvei peheien miou.

⁴³ Mətə hiaməuvehi nimwə tapolen səvəi kumwesən nəha Molek,

mine kəməhau səvəi kumwesən nəha səkimiaha Refan.

Irau mi nəha kumwesən eikuə mi sə hiəno ia rəgimiaha mə tihaməfwaki pen mınrau.

Kimiaha hiamo iamınhi ro pen takuvehi raka kımiaha ia tıprənə səkimiaha hiəuvən ia nıkare Pabilon.’

⁴⁴ Fwe ia kwopun akwesakwes ikin, Kumwesən riməni pen ti Moses i mə traməkeikei mo nimwə tapolen riti. Moses ro, mesi pen atukwatukw rəmwhen ia Kumwesən rino rətoni. Kurirə ikin kaha kupwən me səkitaha həuvehi nimwə tapolen nəha mamhəuvən.

⁴⁵ Nəpın Josua riri kaha kupwən me səkitaha mə tuhəuvehe mhəuvehi raka tıprənə ia rəgi nəmə Kenan, həuvehi nimwə tapolen nəha, mhəuvehi mhəuvehe. Irəha kənamhəuvehe ia Kenan, Kumwesən raməkoui irapw nəmə ikin. Nimwə Tapolen nəha raməmak iamınhi meste nəpın səvəi Kig Tevit.

46 Kig Tevit naha Kumwesən rerin ragien tukwe. In rini pen ti Kumwesən i mə, 'Ik Kumwesən səvəi Jekop. Ko ikəsəni iou iako nimwə riti sə tikamarə irə?'

47 Mətə Kumwesən rəpwəh nəsəniien. Kig Tevit rīpko mhə nimwə riti səvəi Kumwesən. Solomon rō.

48 Mətə kitaha səukurən mə Kum wesən sə rā-sori anan, in rīpkarə mhə ia nəkwai nimwə me səməme nərmama həno ia rəginraha. Rəmwhen ia nəgkiariien i Profet Aesea rīməni mə,

49 'Neiai in jea səiou sə iakaməkure irə mamərīmənu. Tīprənə in nəri sə iakamərpwi utə tipage nisuk mi irə.

Kimiahā ko hio nimwə riti mə takarə irə?

Kimiahā ko hio kwopun riti mə takapwīs ikin?

50 Həni ro, sin rino narimnari me pam i?

Iou əpa Kumwesən iakino.' "

51 Stifen rini pen ti nəmə asori me i mə, "Kimiahā i kəmkapwəmiāhā riskai. Nətərigien səkimiahā rīpitəv hiəmwhen ia nərmama səməme həreirei Iərimənu. Hiəpkregi mhə nəgkiariien səvənhi. Hi-amo rəmwhen kaha kupwən me səkimiahā. Ia nəpīn me hiəmənise nəfe nari Nənimwīn Ikinan rani pehe tukumiahā i.

52 Rəfo? Profet riti naha ikin kaha kupwən me səkimiahā həpkometə mhə in? Rəkəm! Həmwəki pam irəhā, mhousi əpune səməme haməkupwən mhəni irapw mə Iəmə Atukwatukw riti truvehe. Nənə nəpīn Iəmə Atukwatukw naha ruvehe,

kimiaha hiəuvei pen in ia rəgi nəmə Rom. Ia noien nəha hiouſi əpune in.

⁵³ Kimiaha hiəuvəvehi raka Loa səvəi Kumwesən sə nagelo me həuvei pehe fwe kupwən, mətə hiamərui Loa nəha ia nəp̄in me.”

Kəkwi əpune Stifen ia kəruəterei

⁵⁴ Nəp̄in nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həregi Stifen raməgkiari, niemaha rəpi p̄ik irəha. Kamhahi tərini rev̄inraha tukwe.

⁵⁵ Mətə Stifen rer̄in ruvehe mukuər ia Nənimw̄in Ikinan. Rəkwtə ia niməgouagou, mətəni nukuraanien asori ruku pen ia kwopun Kumwesən ramarə ikin, mətəni mw̄i Iesu ramərer ia n̄ikare Kumwesən mwatuk.

⁵⁶ Stifen r̄ini mə, “Hətəni ro. Kəpuapen reitehi. Iakamətə Iəm̄əti Iərmama fwe ia neiai ramərer ia n̄ikare Kumwesən mwatuk.”

⁵⁷ Mətə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hasək əpwəm̄w̄is, m̄ho tukuahag nəkwəreḡinraha. Irəha pam haiu, mhəuvən mə tuhəkwtəm̄hiri Stifen.

⁵⁸ Irəha həkwtəm̄hiri Stifen, mhəuvehi, mhəier ia Jerusalem, mənəm̄həkwi in ia kəruəterei mə tremhə. Nərmama səməme haməuəsi Stifen həpeki raka karkahu əpwəm̄w̄is me səvənraha, mhəfate pen ia nisui iərmama riti nəgh̄in nə Sol.

⁵⁹ Nəp̄in kamhəkwi Stifen, raməfwaki mini mə, “Iesu Iərimənu, tikuvehi nənimw̄ik.”

⁶⁰ Kurirə irə r̄inimw̄i nukurhun mi, məkwein əpwəm̄w̄is, mini mə, “Iərimənu, tikəpwəh

7:53: Wok Me 7:38, Kal 3:19, Hip 2:2 **7:54:** Wok Me 5:33 **7:55:** Mat 22:44, Wok Me 2:33-34, Wok Me 5:31 **7:56:** Kol 3:1 **7:58:** Wok Me 22:20 **7:59:** Sam 31:5, Luk 23:46 **7:60:** Luk 23:34

nərpwinien noien ərəha i irəha kamho ia nirak.”
Nəpɪn rini iamɪnhi irə, in remhə.

8

¹⁻² Sol rerin ragien a mə irəha housi əpune Stifen iamɪnhi. Nəpɪn Stifen ruvamhə raka, nəmə əfwaki me nepwin hənɪmwi nɪpwrən mhasək asori tukwe.

Kɪnamometə nərmama me səvəi Iesu fwe Jerusalem

Ia nəpɪn nəha nərmama me nepwin həskəmter, mənəmhometə asori nakalasia me fwe Jerusalem. Ro pen nakalasia me pam hap kirkiri mhəuvən fwe ia kwopun me ia tənə Jutia mɪne Sameria. Aposol me əpa kamharə fwe Jerusalem.

³ Sol mwi rəmousari mə trouraha nakalasia me, mauvniwə ia niwə me kuatia kuatia, maməkwtəmhiri nərman mɪne nɪpran, mauvehi puvnimwə irəha ia kalapus.

Filip raməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu fwe Sameria

⁴ Mətə irəha nəha hənəp kirkiri, mamhəuvən ia kwopun me, mamhəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu.

⁵ Filip reiwaiu pehe ia taon riti fwe Sameria, maməvisau irapw Iesu Kristo m nərmama me fwe ikin.

⁶ Nərmama pam kamhətərig amasan ti nəfe Filip rani, ti nəri nə mə raməgkiari mamə nɪmtətien me.

⁷ Nərmama həpik nənimwın ərəha me həier ia nirəha, mamhasək əpwəmwis. Nərmama həpik mwi nisunraha me hemhə, ko həpkavən mhə, həuvehe mhəsanin.

⁸ Ro pen nəkur ia taon nəha rerinraha ragien asori.

⁹ Mətə iərmama riti nəghin nə Saemon, rinərə tui kwopti ia taon nəha, mamə nımtətien me ia nıskaiien səvəi nəremhə me, mamə nəkur Sameria nənimenraha ramier. Saemon rani mə in iəmə asori.

¹⁰ Nəkur Sameria me pam kamhətərig ia nəgkiariien səvənhi. Nəkwərhakwərha me men meste nəmə asori me kamhəni mə, “İəmə i rauvehi nıskaiien səvəi kumwesən nəha kani mə kumwesən asori.”

¹¹ İrəha kamhətərig ia nəgkiariien səvəi Saemon, ti nəri nə mə nəpın rıpik ramo nımtətien me ia nıskaiien səvəi nəremhə me, mamə nənimenraha ramier.

¹² Mətə nəpın Filip raməvisau irapw İesu Kristo mine nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, nəрман me mine nıpran me həni nıpərhiien ia nəgkiariien amasan səvənhi. Nənə ko paptəes ia nirəha.

¹³ Saemon in mwi rini nıpərhiien ia nəgkiariien səvəi Filip. Nəpın kino raka paptəes irə, Saemon rukurirə ia Filip, mamətoni nımtətien me mine narımnari asori me Filip ramo ia nıskaiien səvəi Kumwesən. Nəpın rətoni, nənimen rier.

¹⁴ Kurirə irə, nəpın aposol me fwe Jerusalem həregi mə nəkur Sameria həuvəni raka

nɪpərhiɛniɛn ia nəgkiariɛn səvəi Kumwəsən,
hərhi pen Pita mɪne Jon mə trouevən rouətə irəha.

¹⁵ Irau kroueiwaiu pen fwe Sameria, rouəfwaki
tɪ nɪrəha mə irəha tuhəuvehi Nənɪmwɪn Ikinan, tɪ
nəri nə mə

¹⁶ Nənɪmwɪn Ikinan rɪpkeiwaiu mhə ihi ia
nirəha. Mətə kɪno paptəes əpa ia nirəha ia nəghi
Iesu Iərimənu.

¹⁷ Nəpɪn Pita mɪne Jon krouəmruətə rəgɪnrau ia
nukwənenraha, həuvehi Nənɪmwɪn Ikinan.

¹⁸ Saemon rətɔni mə aposol mi nəha krouəmruətə
rəgɪnrau ia nukwənenraha, nənə Kumwəsən ru-
vei pen Nənɪmwɪn Ikinan mɪnraha. Ia nəpɪn
nəha rətɔni, Saemon ruvehi mane mə truvei pen
mɪnrau,

¹⁹ mɪni mə, “Rouvei pehe mwi nasoriɛn nəha
miou. Iakokeikei mə takəmruətə rəgɪk ia nukwəne
nərmama pwəh irəha həuvehi Nənɪmwɪn Ikinan.”

²⁰ Miregi Pita rɪni pen tukwe in mə, “Pwəh
kɪmirau mane səim irouen ia napw, tɪ nəri nə mə
ikuə tikuvehi nəmri nəri sə Kumwəsən rauvei pen
auər a m nərmama.

²¹ Ikiwən ia wok i səkɪmaha, tɪ nəri nə mə
nətəriɪgɪɛn səim rɪpkatukwatukw mhə ia nəmri
Kumwəsən.

²² Tikəpwəh noien ərəha i ikamo, məfwaki m
Iərimənu, mərəs mə ko in renouenou nərəhaiɛn
səim, məpwəh nərpwɪniɛn nətəriɪgɪɛn ərəha i ikuə
tiko.

²³ Iakɪni iamɪnhi irə, tɪ nəri nə mə iakətə mə rerɪm
ramakres pɪk. Nərəhaiɛn rɪnərkwi ik.”

²⁴ Miregi Saemon rɪni mə, “Kɪmirau tirouəfwaki
miou, rouəres Iərimənu mə narɪmnari me i irauni

tuhəpwəh nesteien iou.”

²⁵ Kurirə ikin Pita mine Jon krouni irapw nəgkiariien səvəi Iərimənu ia taon nəha, rouni mə ro nɪpərhienien i. Nəpɪn krouni sampam, krouərəig rauevən fwe Jerusalem. Ia suatuk krauəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu m nərmama me ia rukwənu me ia tənə Sameria.

Filip mine iəmə Itiopia riti

²⁶ Ia nəpɪn nəha agelo riti səvəi Iərimənu rini pen ti Filip i mə, “Tikərer, mevən fwe prehi^a meste suatuk sə raku pen ia Jerusalem meiwaiu pen fwe Kasa.” (Suatuk nəha rukurau ia kwopun akwesakwes ikin.)

²⁷ Filip rərer mamevən, mətoni iəmə Itiopia^b riti. Iəmə nəha in Yunik^c riti. In iəmə asori. Ramətui amasan ti mane səvəi Kantis, prən asori sə ramərimənu ia nəkur Itiopia. Iəmə nəha ruvavən raka fwe Jerusalem məfwaki m Kumwesən,

²⁸ nənə mɪrəriɡ mamevən fwe imwəni. In raməkure ia kat riti hos ravi, maməvsini nəkukuə nəha Profet Aesea rımərai.

²⁹ Nənə Nənimwɪn Ikinan rini pen ti Filip i mə, “Tiko mevən ipaka ti kat nəha hos ravi.”

³⁰ Ro pen Filip raiu mevən ipaka tukwe, mɪregi iəmə nəha raməvsini nəkukuə nəha Profet Aesea rımərai. Nənə rəres pen in i mə, “Ikaməvsini nəkukuə nəha, mukurən nɪpwran uə rekəm?”

a 8:26: Uə “mevən fwe ia saot.” **8:27:** Aes 56:3-7 **b 8:27:** Itiopia tənə riti fwe Afrika. **c 8:27:** Nɪpwrai nəgkiariien nəha “Yunik,” in i mə “Iəmə sə kinərai raka nən.” Fwe kupwən kamo noien nəha ia nərman me səməme hamowok ipaka ti pran asori riti sə ramərimənu ia nərmama.

31 Miregi iāmə nəha rini mə, “Iou takəfukurən nīpwrən? Iərmama riti riwən mə trəusiəre pui pehe miou.” Rini pen ti Filip i mə trəputə məkure irau min.

32 Nəgkariien ia Nəkukuə Ikinan iāmə Itiopia nəha raməvsini in i mə:

“Ho irə rəmwhen ia in sipsip riti, mhəiri, mhəuvən mə tuhousi əpune.

Rəmwhen ia kwəti sipsip sə kaməkihi raka nīmwherīn ramərer mamətərig a,
in mwi rəpwəh nəgkariien.

33 Ho naurisien min, mhəuvei pen nərpwīnien riti sə rīpkatukwatukw mhə.

Iərmama riti riwən trəgkiari ia tīni me,
ti nəri nə mə housi əpune in, nīmīruien səvənhi
rukwakwa a ia tīprənə i.”

34 Iāmə Itiopia nəha rini pen ti Filip i mə, “Ni pehe ro tukw iou i mə sin nəha profet i raməgkiari irə? In raməgkiari atukw a irə uə raməgkiari ia iərməpə?”

35 Nənə Filip rīnaməgkiari. Ro stat ia nəgkariien nəha iāmə Itiopia raməvsini ia Nəkukuə Ikinan, Filip raməvisau nəgkariien amasan səvəi Iesu min.

36 Irau krauesi suatuk nəha, rauevən, roueste kwopun riti nui ikin. Iāmə Itiopia rini mə, “Ətə ro, nui nəha. Ko iako paptəes uə nari riti nəha ro tukuahag iou?”

37 Miregi Filip rini pen tukwe in mə, “Trini minuə ikahatətə pərhiēn ia Iesu, ikukurən noien paptəes.”

Miregi iəmә nәha rini mә, “Takani n̄ip̄arhienien ia Iesu mә in Tini Kumwesән.”^d

³⁸ Ia nәp̄in nәha iəmә Itiopia rini mә kat sәvәnhi sә hos ravi trәrer. Irau Filip kroueiwaiu irapw ia nui. Filip ro paptaes irә.

³⁹ Nәp̄in irau krouutә pehe ia nui, Nәnimw̄in sәvәi Iәrimәnu ruvehi raka Filip. Iәмә Itiopia rәpwәh mwi nәtoniien, mәtә ramesi pen suatuk sәvәnhi mamevән mamәgien.

⁴⁰ Mәtә Filip rәtoni mә in ramәrer fwe taon nәha Astot. Kurirә ikin in revән ia rukwәnu me, mamәvisau irapw nәgkiariien amasan sәvәi Iesu meste nari fwe taon nәha Sisaria.

9

Sol rini n̄ip̄arhienien ia Iesu

¹ Ia nәp̄in nәha Sol ramәgkiari skai ihi, mam̄ini mә trousi әpune nәrmama me sәvәi Iәrimәnu. Riskәmter, mevән ti pris asori anan,

² mәres pen in mә trirai nәkukuә me nepw̄in hәuvән ti nimwәfwaki me sәvәi nәkur Isrel fwe Tamaskes. Trini minuә Sol rәtoni nәrmama me nepw̄in fwe ikin kamhesi pen Suatuk sәvәi Iesu, nәрман uә n̄ipran, nәkukuә me nәha tuhәni sas pen mә Sol rauvehi nasoriien ti nәkwtәmhiriiien irәha, mipek̄i pen irәha fwe Jerusalem.

³ Sol rauvehe ipaka ti Tamaskes. Ia nәp̄in nәha nukuraanien riti ruku pen ia n̄imagouagou, mәhiәpw̄in kurau kurau irә.

^d **8:37:** Ia Niutestamen me nepw̄in sәmәme kimәrai tui ia nәgkiariien sәvәi nәkur Kris nәgkiariien me nәha ia vas 37 riwән.

8:39: 1King 18:12

8:40: Wok Me 21:8

9:1: Wok Me 8:3

4 Sol rīmwei irapw ia tīprənə, mīregi reri iərmama riti raməgkiari mamini mə, “Sol, Sol, rəfo ikamometə Iou?”

5 Miregi Sol rəres mə, “Iəmə asori, ik sin i?”

Miregi rini mə, “Iou i Iesu sə ikamometə.

6 Mətə tikərer, mevən fwe Tamaskes. Iərmama riti fwe ikin trini pehe tukw ik i nəfe nari tikaməkeikei mo.”

7 Nərmama səməme kāmhəkurirə ia Sol kāmhərer kwənamrig. Irəha hamregi reri iərmama riti, mətə həpwəh nətoniien nīpwrān.

8 Sol riskəmter, mətui, mətə rəpwəh nətoniien nari. Ro pen irəha həuvehi rəgin, mhəiri, mhəuvən fwe Tamaskes.

9 Sol rəpwəh nətoniien nari meste nəpīn kahar, mīpkəni mhə nari, mīpkənimwi mhə nari riti.

10 Iərmama riti səvəi Iesu ramarə ia Tamaskes nəghin nə Ananaeas. Iərimənu rini pen tukwe in ia vison riti mə, “Ananaeas.”

Miregi rini mə, “Iou fa, Iərimənu.”

11 Miregi Iərimənu rini pen tukwe in mə, “Tikərer mevən fwe ia nimwə səvəi Jutas. Nimwə nəha ramərer ia suatuk nəha kani mə Suatuk Atukwatukw. Tikevən fwe ikin mərəs iəmə Tasas riti nəghin nə Sol. In raməfwaki,

12 mīnətə vison riti. Ia vison nəha rətoni iərmama riti nəghin nə Ananaeas ruvniwə pehe, māmrutə rəgin mi irə mə trətə mwi nari.”

13 Miregi Ananaeas rini mə, “Mətə Iərimənu, nərmama həpik hənəvisau raka iərmama nəha miou, mhəni irapw noien ərəha me ramo ia nərmama me səim fwe Jerusalem.

14 Pris asori me hæuvei pen nasoriien min mæ truvehē ia kwopun i mækwætəmhiri nærmama sēmæme kamhæfwaki pehe mik.”

15 Mætə Iərimənu rini pen tukwe in mæ, “Tiko mevən, iakinərpwi raka rəgik irə. In trini irapw nəghik ti nærmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel, mine kig me, mine nəkur Isrel mwi.

16 Iou tako in rətoni mæ traməkeikei miregi nəmisəien asori ti nəghik.”

17 Ia nəpīn nəha Ananaeas revən, muvniwə ia nimwə nəha, məmri pen rəgin mi ia Sol, mīni mæ, “Sol, piak, Iesu Iərimənu sə rīməier pehe tukw ik ia suatuk nəha ikesi pen mauvehē, in i rərhi pehe iou mæ takomasan nənimem. Nənə rerim truvehē mukuər ia Nənimwīn Ikinan.”

18 Ananaeas rini iamīnhi irə, nənə təkwtəkwuni a nari riti rəmwhen ia rirevi nəmu raraka fwe ia nənime Sol mi. Sol rətə mwi nari, miskəmter, ko paptəes irə.

19 Nənə rəni nari, miregi niskaiien səvənhi ruvehē mwi, nənə mamarə nəpīn me nepwīn fwe Tamaskes irəha nærmama me səvəi Iesu.

Sol fwe Tamaskes mine Jerusalem

20 Sol revən atukwatukw muvniwə ia nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau irapw Iesu, mamini mæ, “In Tini Kumwesən.”

21 Nəpīn nærmama me həregi, irəha pam həkərinari ia Sol, mhəni mæ, “Kwa iəmə i ramouraha nærmama me fwe Jerusalem sēmæme kamhəkwein nəghi Iesu i. Nənə ruvehē ia kwopun

i mə trəkwtəmhiri irəha muvi irəha həuvən ti pris asori me. Mətə təkwtəkwni rinəfo nəha?”

²² Mətə Sol ruvehe miskai pik, mamə nərmama me hətoni mə nīpərhienien Iesu in Kristo. Ro pen nəkur Isrel me fwe Tamaskes səməme həpkini mhə nīpərhienien ia Iesu ko həpkini mhə nəgkiariien riti.

²³ Nəpin rīpik rukurau, nənə nəkur Isrel hərai sun mə tuhousi əpune Sol.

²⁴ Mətə Sol rīregi nətərigien səvənraha. Ia nəpin mīne ia ran, irəha kamhərer mwatuk ia kwəruə me səvəi taon, mamheitenhi in mə tuhousi əpune.

²⁵ Mətə nəpin riti ia nəpin, nərmama nəpwīn səməme kamhəkurirə ia Sol, həvai pen Sol ia tənəripw, mhəuvehi irapw ia nīkare nəpai sə ruku-
rau kurau ia Tamaskes.

²⁶ Sol revən fwe Jerusalem. Nəpin rapirapw fwe ikīn, raməmwur mə tuhousəsimwīn pəri irəha nərmama me səvəi Iesu. Mətə irəha pam kamhəhekir i, mhəpwəh nīniien nīpərhienien irə mə in iərmama riti səvəi Iesu.

²⁷ Mətə Panapas ruvehe, miri in rouen rouətə aposol me. Nənə Panapas rini pen ti nīrəha i mə, “Sol i rinətə Iərimənu ia suatuk, rinəgkiari min. Fwe Tamaskes, Sol raməvisau irapw nəghi Iesu, məpwəh nehekirien.”

²⁸ Ro pen Sol ramarə irəha mīnraha, mamavən fwe ia Jerusalem, maməvisau ia nəghi Iərimənu səkitaha, məpwəh nehekirien.

9:22: Wok Me 17:3, Wok Me 18:5,28 **9:23:** Wok Me 23:12 **9:25:** 2Kor 11:32-33 **9:26:** Kal 1:17-19 **9:27:** Wok Me 9:4,20, 1Kor 9:1, 15:8

29 Nəp̄in riti Sol raməgkiari irəha nəkur Isrel səməme kəmhəni nəgkiariien Kris, mamhousari m̄inraha me. Mətə hənua tuhousi əpune in.

30 Nəp̄in piəvtaha me həregi, həuvehi Sol, mhei-waiu mhəuvən fwe ia təsi ia taon nəha Sisaria, mhərhi pen i ramevən fwe taon nəha Tasas.

31 Ia nəp̄in nəha nakalasia me pam fwe tənə Jutia, mine tənə Kalili, mine tənə Sameria hamarə ia nəməriniuen. Iərmama riti riwən ramometə irəha. Nən̄imw̄in Ikinan ramasitu ia nirəha, mamərpwi əknek̄in irəha. Nəp̄in irəha kəmhavən, mamhəsiai Iərimənu səvənraha, in ramo irəha kəmhəp̄ik mwi.

Aeneas mine Tokas

32 Pita ramevən ia kwopun me maməti pen nakalasia me. Ia nəp̄in nəha reiwaiu pehe mwi fwe ia taon nəha Lita mə trəti pen nərmama me səvəi Kumwesən fwe ik̄in.

33 Iərmama riti ia taon nəha nəgh̄in nə Aeneas. Nuk eit ramapri a ia kafete. N̄isun mi krouemhə ko ripkavən mhə.

34 Pita rini pen tukwe in mə, “Aeneas, Iesu Kristo tro amasan n̄ipwram. Ərer, mərfe səim kafete.” Təkw̄təkw̄uni a Aeneas rərer.

35 Nərmama me pam fwe Lita mine Saron hətoni iamə nəha hərəriḡ mhəuvehe ti Iərimənu.

36 Ia taon nəha Jopa, pran riti ramahatətə ia Iesu. Nəgh̄in nə Tapita. N̄ipwrai nəhag nəha ia nəgkiariien Kris in i mə Tokas. Ia nəp̄in me prən nəha ramo wok amasan, mamasitu ia nərmama səməme nautə səvənraha riwən.

³⁷ Ia nəp̄in riti, in ruvehi nemhəien riti, memhə. Irəha haikuas ia n̄ipwran, mhəmri pen ia nəkwai n̄imwə səvənhi ia rum riti fwe irənhə.

³⁸ Taon nəha Jopa ipaka ti taon nəha Lita. Nəp̄in nərmama me səvəi Iesu fwe Jopa həregi Pita mə in fwe Lita, hərhi pen iərmama kəru mə trouevən rouni pen tukwe in mə tiruvehe ak-wauakw, mətoni ro irəha.

³⁹ Ro iam̄inhi irə Pita rərer, mukurirə ia nirau i. Nəp̄in harapirapw fwe imwei Tokas, həiri in mhəuvən fwe ia rum nəha irənhə. N̄ipran səməme nərman me səvənraha həuvamhə kamhərer kuraukurau Pita mamhasək, mamhasansani karkahu me m̄ine tinari me Tokas r̄imətiri ia nəp̄in ramarə ihi irəha m̄inraha.

⁴⁰ Pita r̄ini pen ti nirəha i mə tuhəuvən fwe iruə. Nəp̄in həier irə, in r̄inimwi nukurhun mi məfwaki, muvsini, məti pen mətoni n̄ipwrai prən nəha, m̄ini mə, “Tapita, tiko mərer!” Tapita r̄ifi nənimen. Nəp̄in rətoni Pita, r̄iskəmter, məkure.

⁴¹ Pita ruvehi rəḡin, m̄ivi utə rərer. Kurirə irə Pita rəkwein pen nərmama me səvəi Kumwesən m̄ine n̄ipran me səməme nərman me səvənraha həuvamhə həuvehe. Irəha hətoni mə Tapita ruvəm̄iru.

⁴² Kurirə irə kaməvisau nəri nəha ia kwopun me pam ia Jopa. Nərmama həp̄ik həni n̄ipərhiēnien ia Iərimənu.

⁴³ Nənə Pita rarə əpwəm̄wis ia Jopa irau iərmama riti sə ramo narimnari me ia teki kau. Iərmama nəha nəgh̄in nə Saemon.

10

Kumwesən rəgkiari m Konilias

¹ İərmama riti, nəghin nə Konilias, ramarə fwe Sisaria. In iaruagən riti səvəi Rom. In rasori ia naruagən me irəha pam hantret. Kani irəha mə Naruagən me səvəi Itali.

² Konilias in iəməfwaki riti. In mine nərmama pam ia nəkwai nimwə səvənhi kamhəsiai Kumwesən. Konilias rauvei pen mane asori m nəkur Isrel trasitu ia nirəha. Ia nəpın me raməfwaki m Kumwesən səvənraha.

³ Nəpın riti, ipaka ti tri klok ia nəruarəv, Konilias rətoni vison riti. Ia vison nəha agelo riti səvəi Kumwesən ruvnimwə pehe, mini mə, “Konilias.”

⁴ Konilias rəti pen mətoni agelo nəha, mehekır, mini mə, “İəmə asori, rəfo?”

Miregi agelo rini mə, “Kumwesən ruvəregi raka nəfwakiien me səim, mətoni narimnari me səim sə ikauvei pen m nərmama səməme nautə səvənraha riwən. Rerın ramrhi ik.

⁵ Təkwtəkwuni tikərhi pen nərmama me nepwın həuvən fwe taon nəha Jopa pwəh həiri iərmama riti nəghin nə Saemon kani mwi in mə Pita mhəiri mhəuvehe.

⁶ In ramarə ia nimwə səvəi iərmama riti sə ramo narimnari me ia teki kau. Nəghin nə Saemon. Nimwə səvənhi ipaka ti təsi.”

⁷ Nəpın agelo rəpwəh in mamevən, Konilias rəkwein iərmama kəru sə krauo tukwini nari min, məkwein mwi iaruagən riti ia nirəha səməme

kamho nəkwan. Iaruagən nəha in mwi iəməfwaki riti. Irəhar haruvehe

⁸ nənə Konilias rini irapw narimnari me pam minrahar, mərhi pen irəhar, harevən fwe Jopa.

Pita rətoni vison riti

⁹ Kini rakwakwi irə, ia kurkwai nəpɪn ia ran, nəpɪn irəhar haruvehe ipaka ti taon nəha Jopa, Pita rutə pen fwe təkure nimwə mə trəfwaki.

¹⁰ Riregi nukumhə rinahi, mokeikei mə trəni nari. Nəpɪn irəha kamhəuvani ihi nəveginien sənəni, in rətoni vison riti.

¹¹ Ia vison nəha rətoni kəpuapen reitehi, nənə, nari riti rəmwhen ia tapolen asori kauvehi ia kona kefə səvənhi rameiwaiu irapw pehe ia tɪprənə.

¹² Ia nəkwai tapolen nəha, nərimiru me səpəmsəpə mine snek me mine menu me i kamhəivə ia nimagouagou.

¹³ Pita riregi reri iərmama riti rini mə, “Pita, tiko mərəer, mousi əpune nəri nə riti, mənɪ.”

¹⁴ Mətə Pita rini mə, “Rekəm, Iərimənu! Iou iapkəni mhə ihi nari riti ikiməni mə tukəpwəh nəniien, uə nari riti sə rəmkemik ia nənimem.”

¹⁵ Miregi reri iərmama nəha rəgkiari mwi min mə, “Nəfe Kumwesən riməni mə rəmher, tikəpwəh niniien mə rəmkemik.”

¹⁶ Nəgkiariien nəha ruvehe ti Pita m kahar, nənə tapolen nəha kuvehi utə revən fwe ia neiai.

¹⁷ Kurirə ikin Pita ramətərig mə trəfukurən nɪpwrai vison nəha in rinətoni. Iərmama kahar Konilias rərhi pen irəhar, harətui, mharənətə

raka nimwə səvəi Saemon, mamharərer ia kwəruə səvənhi fwe iruə.

¹⁸ Irəhar harəkwein pen, mharəres mə, “Iərmama riti nəghin nə Saemon kani mwi in mə Pita ramarə ia kwopun i uə rekəm?”

¹⁹ Pita rerin ramrhi ihi vison nəha rinətoni mamətərig tukwe. Ia nəpin nəha Nənimwin Ikinan rini pen tukwe in mə, “Ətə ro. Iərmama kahar fwe kamharətui ik.

²⁰ Tikərer, meiwaiu, mevən kimiaha minrahar. Tikəpwəh nehekiriən, ti nəri nə mə iou iakərhi pehe irəhar haruvehe.”

²¹ Ro iamınhi irə Pita reiwaiu, mevən ti iəmənmirəhar nəha, mını mə, “Iou i iərmama nə hiamarətui. Hiaruvehe ti nəfe?”

²² Miregi harni pen tukwe in mə, “Konilias, iəmə asori riti səvəi naruagən me, rərhi pehe kimrahar. In iəmə atukwatukw sə ramsiai Kumwesən. Nəkur Isrel me pam həgnəgini in mə in iəmə amasan riti. Agelo ikinan riti səvəi Kumwesən rini pen ti Konilias i mə trəkwein pehe ik mə tikevən fwe nimwə səvənhi pwəh in riregi nəgkiriien səim.”

²³ Miregi Pita rini pen ti nirəhar i mə “Kimirəhar tiharuvnimwə pehe pwəh sapri. Trakwakwi a saməuvən.”

Pita revən mətoni Konilias məvisau nəgkiriien amasan min

Kini rakwakwi irə, Pita rətui ia nəpnəpin, mhəier irəha minrahar. Piəvtaha me nəpwın səməme kamharə fwe Jopa həkurirə in.

²⁴ Nənə rakwakwi mwi irə, həuvən mhəpirapw fwe ia Sisaria. Konilias rameitenhi irəha. In

rinoeite raka nǝrmama ia kwǝnǝkwus sǝvǝnhi mine in me nepwǝn fwe ia nǝkwai nimwǝ sǝvǝnhi.

²⁵ Nǝpǝn Pita ruvehe ipaka ti nimwǝ sǝvǝi Konilias, Konilias ruvehe, minimwi nukurhun mi ia nǝnimen, mamsiai in.

²⁶ Mǝtǝ Pita rivi utǝ, mini mǝ, “ǝrer, iou iakǝmwhen a ia niram.”

²⁷ Irau krouǝgkiari, rouuvnimwǝ. Nǝpǝn Pita rǝti pen mǝtoni nǝrmama hǝpǝk hǝnousǝsimwǝn raka irǝha me,

²⁸ in rǝni pen ti nirǝha i mǝ, “Kimiaha i hiǝuvǝukurǝn raka mǝ Loa sǝkimaha nǝkur Isrel ramǝsisǝg ǝknekǝn kimaha. Ko iahǝpkuvnimwǝ mhǝ ia nǝkwai nimwǝ me sǝvǝi nǝrmama me ripko mhǝ irǝha nǝkur Isrel uǝ mamhavǝn pǝri kimaha minraha. Mǝtǝ Kumwesǝn ro iakǝtoni mǝ ko iakǝpwǝh niniiēn mǝ iǝrmama riti in rǝmkemǝk ia nǝnimen.

²⁹ Ro pen nǝpǝn hiǝkwein iou mǝ takuvehe, iakuvehe a, mǝpwǝh niniiēn nari riti. Nǝnǝ tǝkwǝkwuni iakuǝ takǝres kimiaha i mǝ hiǝkwein pehe iou ti nǝfe?”

³⁰ Mǝregi Konilias rǝni mǝ, “Irǝkahar ia nǝruarǝv, rǝmwhen tǝkwǝkwuni, iakamǝfwaki ia nǝkwai nimwǝ sǝiou. Nǝnǝ iakǝtǝ iǝrmama riti ramǝrer ia nǝnimek. Tinari sǝvǝnhi rǝpsan.

³¹ Rǝni pehe tukw iou i mǝ, ‘Konilias, Kumwesǝn ruvǝregi raka nǝfwakiēn me sǝim. Rerǝn ramrhi narimnari me sǝim sǝ ikauvei pen m nǝrmama sǝmǝme nautǝ sǝvǝnraha riwǝn.

³² Tikǝrhi pen nǝrmama nepwǝn hǝuvǝn fwe taon nǝha Jopa mǝ tuhǝres iǝrmama riti nǝghǝn nǝ Saemon Pita. Ramarǝ ia nimwǝ sǝvǝi iǝrmama

riti nəghin mwi nə Saemon. In iəmə sə ramo narimnari me ia teki kau. Nimwə səvənhi ipaka ti təsi.’

³³ Agelo nəha rini iamini, ro pen təkwtəkwuni a irə iakərhi pehe nərmama me nepwin tukw ik. Ik iko noien amasan muvehe tukumaha i. Təkwtəkwuni kimaha pam iahaməkure ia kwopun i ia nəmri Kumwesən, mamheitenhi mə tahəregi nəfe nəgkiariien in ruvei pehe mik mə tikini pehe tukumaha i.”

³⁴ Ia nəpin nəha Pita rinaməgkiari mini minuə, “Iakətə pərhiem mə Kumwesən ramo rəmnəmwhen ia nərmama me pam.

³⁵ Trini minuə iərmama riti ramsiai in, mammo noien amasan, Kumwesən trəkwein amasan irə. Nəri auər a mə iəmə nəha in iəmə Isrel uə in iərməpə.

³⁶⁻³⁷ Kimiaha hiəukurən nəgkiariien nəha Kumwesən rinərhi pen ti nəkur Isrel. Raməvisau nəgkiariien amasan səvəi nəməriniuen kauvehi raku pen ti Iesu Kristo sə in Iərimənu səvəi narimnari me pam. Kinostat kini irapw nəgkiariien amasan nəha ia tənə Kalili fwe kupwən nəpin Jon rinəvisau raka mə nərmama tuhaməkeikei mho pəptaes. Kini irapw fwe ia kwopun me pam ia tənə Jutia.

³⁸ Kimiaha hiəukurən mwi navənien səvəi Iesu, iəmə Nasaret. Fwe kupwən, Kumwesən ruvei pen Nənimwin Ikinan mine niskaiien min. Nənə ti nəri nə mə Kumwesən ramarə tukwe, Iesu ramevən ia kwopun me, mammo noien amasan. Nərmama

10:34: 1Saml 16:7, Rom 2:11, Kal 2:6 **10:35:** Jon 9:31

10:36-37: Sam 107:20, Aes 52:7, Rev 17:14, Mat 4:12-17 **10:38:** Mat 3:16, Luk 4:17-20

səməme kamharə ia rəgi Setan, in rapeki raka irəha, mamomasan irəha.

³⁹ Kimaha i iahənətoni narimnari me nəha Iesu rino fwe tənə səvəi nəkur Isrel mine ia Jerusalem. Irəha hərui tərini pen in ia nei kamarkuau, remhə.

⁴⁰ Mətə ia nəpɪn səro kahar irə, Kumwesən ro in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Kurirə irə Iesu rier irapw ti nərmama.

⁴¹ In ripkier irapw mhə ti nərmama me pam, mətə rier irapw tukumaha i səməme Kumwesən rinərpwi rəgin ia kimaha mini mə tahətoni. Nəpɪn Iesu rinətui mwi ia nemhəien səvənhi, kimaha iahani pəri nari, mhənɪmwi pəri kimaha min.

⁴² In rini pehe tukumaha i mə tahaməkeikei mhəvisau m nərmama, mhəni irapw mə Kumwesən ruvəuvehi utə raka in. Iesu nəha in nəha iərmama sə trəkiri noien me səvəi nərmama me pam, nərmama kamhəmɪru mine səməme həuvamhə.

⁴³ Profet kupwən me pam həgkiari ia Iesu nəha, mamhəni mə nərmama səməme kamhatətə irə, ti nəri nə mə kamhəni nɪpərhienien ia nəghɪn, Kumwesən trenouenou noien ərəha me səvənraha, məpwəh nərpwɪnien.”

⁴⁴ Nəpɪn Pita raməgkiari ihi, Nənɪmwɪn Ikinan reiwaiu ia nərmama me pam nəha kamhətərig ia nəgkiariien səvənhi.

⁴⁵ Nəkur Isrel me nəha kamhəni nɪpərhienien ia Iesu haməuku pen fwe Jopa irəha Pita

10:40: 1Kor 15:4-7 **10:41:** Jon 14:19,22-24, Jon 15:27, Wok Me 1:8, Luk 24:42-43 **10:42:** Wok Me 17:31, 2Tim 4:1, 1Tes 4:5

10:43: Aes 33:24, Aes 53:5-6, Jer 31:34, Dan 9:24 **10:44:** Wok Me 11:15, 15:8

hamærkærinari ti næri næ mə Kumwesən rərhi irapw Nənimwɪn Ikinan, muvei pen mwi m nærmama me nəha rɪpko mhə irəha nəkur Isrel.

⁴⁶ Hamærkæri asori nari ia nirəha ti næri næ mə kamhəregi irəha kamhəgkiari ia nəgkiariien me səpəmsəpə, mamhəgnəgini Kumwesən ti narim-nari amasan me sə rino.

Ia nəpɪn nəha Pita rini mə,

⁴⁷ “Ko iərmama riti rəsisəg nærmama me nəha mini mə tuhəpwəh noien paptas ia nui? Irəha həuvəuvehi raka Nənimwɪn Ikinan rəmwhen mwi ia kitaha.”

⁴⁸ Ro iamɪnhi irə Pita rini nəkwən mə tukaməkeikei ko paptas ia nirəha ia nəghi Iesu Kristo. Nəpɪn kino raka paptas ia nirəha, hərəs pen Pita mə trarə pəpɪm irəha mɪnraha.

11

Pita raməgkiari m nakalasia me fwe Jerusalem

¹ Aposol me mɪne piəvtaha me fwe ia tənə Jutia həregi mə nærmama me rɪpko mhə irəha nəkur Isrel, irəha mwi həuvəni nɪpərhiien ia nəgkiariien səvəi Kumwesən.

² Ia nəpɪn nəha Pita rutə pen fwe Jerusalem. Nəkur Isrel me nepwɪn fwe ikin kamhəni nɪpərhiien ia Iesu, mamhəni mwi mə nærmama me i rɪpko mhə irəha nəkur Isrel tuhaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum mɪnraha ti Loa səvəi Moses. Nəkur Isrel me i həski Pita,

³ mhəni pen tukwe mə, “Rəfo ikuvnimwə mənɪ pəri nari kɪmiaha nærmama me nəha kəpwəh nuvehien ninhum mɪnraha?”

⁴ Pita riskəmter, mīni pen tī nirəha i narimnari me sə kīno. In rīni fwe nukunen muvehe, mīni mə,

⁵ “Kupwən, iakaməfwaki fwe taon nəha Jopa. Nənə iakətoni vison riti. Nari riti rəmwhen ia tapolen asori kauvehi ia kona kefə səvənhi ruku pen ia neiai meiwaiu irapw pehe ipaka tukw iou.

⁶ Iakəti pen mətə amasan ia nəkwān mətoni nərimīru me sə həpou mīne sə kamhəhekīr mīne snek me mīne menu me sə kamhəivə ia nīmagouagou.

⁷ Nənə iakregi reri iərmama riti rīni pehe tukw iou i mə, ‘Pita, tikərer, mousi əpune nəri nə riti, mənī.’

⁸ Mətə iakīni mə, ‘Rekəm, Iərimənu! Iou iapkəni mhə ihi nari riti ikīməni mə tukəpwəh nəniien, uə nari riti sə rəmkemik ia nənimem.’

⁹ Miregi reri iərmama nəha ruku pen fwe ia neiai, mīni mwi mə, ‘Nəfe nari Kumwesən rīməni mə rəmher, tikəpwəh mwi nīniien mə rəmkemik.’

¹⁰ Nəgkiariien nəha ruvehe tukw iou m kahar. Nənə kuvehi utə tapolen nəha revən mwi fwe ia neiai.

¹¹ Təkwtəkwuni a irə, iərmama kahar haruvehe mharapirapw ia nimwə nəha iakamarə irə. Iərmama riti fwe Sisaria rīnərhi pehe irəhar haruvehe tukw iou.

¹² Nənə Nənimwīn Ikinan rīni pehe tukw iou i mə, ‘Tikevən kīmiaha mīnrahar, məpwəh nehekīrien.’ Ro pen iakevən. Piəvtaha me i sikis irəha mwi həkurirə ia nīrak. Iahəuvən, mhəuvnimwə ia nimwə səvəi iərmama riti fwe Sisaria. Nəghīn nə Konilias.

13 Nənə in rini pehe tukumaha i mə rinətə agelo riti ramərer ia nəkwai nimwə səvənhi, mani pen tukwe in mə, “Tikərhi pen nərmama nepwın həuvən fwe taon nəha Jopa mhəiri iərmama riti nəghin nə Saemon Pita mhəiri mhəuvehe.

14 In trini pehe nəgkiariien riti tukw ik. Nəgkiariien nəha truvehimiru ik mine nərmama me pam ia nəkwai nimwə səim.’

15 Nənə ia nəpın nəha iakinaməgkiari irə, Nənımwın Ikinan reiwaiu ia nirəha, mo rəmwhen rino ia kitaha fwe kupwən.

16 Ia nəpın nəha rerik rırhi nəgkiariien səvəi İərimənu. In riməni mə ‘Jon rino paptəes ia nui, mətə Kumwesən tro paptəes ia kimiaha ia Nənımwın Ikinan.’

17 Fwe kupwən, nəpın kitaha i nəkur Isrel səni nıpərhiəniəni ia İesu Kristo İərimənu səkitaha, Kumwesən ruvei pehe Nənımwın Ikinan m kitaha. Nənə sətoni ruvei pen rəmwhen a mwi m nərmama me nəha rıpkə mhə irəha nəkur Isrel. Ro iamınhi irə iou nəfe iərmama mə takərer məsisəg Kumwesən?”

18 Pita rəgkiari pam. Nənə nəpın həregi nəgkiariien nəha, həpwəh mwi nəgkiariien, mətə kamhəgnəgini Kumwesən mə, “Nəri nəha Kumwesən rino raka suatuk səvəi nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel, irəha mwi ko hərərig ia noien ərəha me səvənraha, nənə mhəuvehi nımıruien.”

Nakalasia me fwe Antiok

19 Nərmama me səvəi İesu səməme hənəp kirkiri

11:14: Wok Me 16:31 11:15: Wok Me 2:4 11:16: Wok Me 1:5

11:18: Wok Me 13:48, 14:27 11:19: Wok Me 8:1-4

fwe kupwən, ti nəri nə mə kousi əpune Stifen nənə kənamometə mwi irəha, hap mhəuvən isipwın mheste nari fwe Fonisia, mine Saepras, mine Antiok, mamhəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu m nəkur Isrel əpa.

²⁰ Mətə nepwın, nəkur Saepras mine Saerin, həuvehe ia Antiok, mamhəvisau irapw Iesu Iərimənu m nəkur Kris mwi.

²¹ Niskaiien səvəi Iərimənu ramarə mwi ti nirəha. Ro iamınhi irə nərmama həpik həni nıpərhienien ia nəgkiariien səvənraha, mhərari, mhəuvehe ti Iərimənu.

²² Nəpın kəvisau pen m nakalasia me fwe Jerusalem mə nərmama me nepwın fwe Antiok həuvəni nıpərhienien ia Iərimənu, hərhi pen Panapas ramevən fwe ikın.

²³ Nəpın Panapas rier pen fwe Antiok, mətoni namasanien səvəi Kumwesən ramarə pərhien ti nirəha, rerin ragien. In rərpwi əknekın irəha mamini mə, “Kimiaha pam tihaməkeikei mhəkwtəmhiri əknekın Iərimənu. Nətərigien səkimiaha trəpwəh nımweiien.”

²⁴ Panapas in iəmə amasan riti. Rerın rukuər ia Nənimwın Ikinan. Nahatətəien səvənhi riskai. In rivi nərmama həpik həuvehe ti Iərimənu.

²⁵ Kurirə irə rier mevən fwe Tasas mə trətui Sol.

²⁶ Nəpın rətoni, riri Sol rourərig rouvehe mwi ia Antiok. Meste nuk kuatia irau krouarə irəha nakalasia me fwe ikın, rouahatən nərmama me həpik. Fwe ia Antiok kiməkupwən kiségi pen

nəhag nəha “Kristin me” m nərmama me səvəi Iesu.

²⁷ Ia nəpɪn nəha profet me nepwɪn həuku pen fwe Jerusalem, mheiwaiu pehe Antiok.

²⁸ Irəha riti nəghɪn nə Akapus rɪskəmter. Nənimwɪn Ikinan ruvei pen nəgkiariien min mə trukupwən mɪni irapw mə rɪpko mhə tui nukumhə asori riti trahi nərmama pam ia tɪprənə i. (Nukumhə nəha ruvehe ia nəpɪn nəha Klotias ramərɪmənu ia nɪtətə səvəi nəkur Rom.)

²⁹ Akapus rɪni irapw nəgkiariien nəha ro pen pɪəvtaha me fwe Antiok rerɪnraha ramrhi mə tuhəuvei pen mane me nepwɪn rəmwhen tɪ nɪrəha kuatia kuatia, mhərhi pen i revən trasitu ia nərmama me səvəi Iesu səməme kamharə fwe ia tənə Jutia.

³⁰ Nənə ho. Həuvei pen mane ia rəgi Sol mɪne Panapas mə irau trouvehi, rouevən rouvei pen m elta me səvəi nəfwakiien fwe Jerusalem.

12

Kig Herot rousi əpune Jemes

¹ Ia nəpɪn nəha Kig Herot^a rɪnamometə nakalasia me nepwɪn,

² mɪni pen tɪ nərmama me səvənhi mə tuhəuvən mhəkwtəmhirɪ Jemes pɪəvi Jon. Irəha həuvən mhəkwtəmhirɪ, mhərɪ əpune in ia nau.

11:27: Wok Me 13:1, 15:32 **11:28:** Wok Me 21:10 **11:30:** Wok Me 12:25 **a 12:1:** Herot i mwipwi Herot nəha rɪnousi əpune nəkwərhakwərha me nəpɪn Iesu rətui irə.

³ Nəpɪn Herot rətɔni mə nəkur Isrel^b rerɪnraha ragien tɪ noien nəha, in revən, mərhi pen nərmama me səvənhi mə tuhəuvən mhəkwtəmhirɪ mwɪ Pita. Nometəien nəha kɪno ia nəpɪn atukwatukw səvəi Pasova mɪne nəveɟɪnien asori nəha nəkur Isrel hani bred sə yis riwən irə.

⁴ Nəpɪn həkwtəmhirɪ Pita, həuvehi puvnimwə ia kalapus. Herot ruvehi pen in ia rəɟi naruaɟən me kusen kefə. Naruaɟən me kefə ia kusen kuatia. Rerɪn rirhi mə nəveɟɪnien asori tro sampam, nənə in rivi irapw Pita ia nəmri nərmama.

⁵ Pita raməmək ia kalapus, mətə nakalasia me kamhəfwaki m Kumwesən tukwe, mhəpkapwɪs mhə.

Agelo riti riri raka Pita ia kalapus

⁶ Herot rerɪn ramrhi mə trakwakwi rivi irapw Pita ia nəmri nərmama. Ia nəpɪn nəha, ia nəpɪn, Pita ramapri ia kurkwai iaruaɟən mi kəru. Kərihi tərini in ia jen kəru. Iaruaɟən mi kəru krouərer ia təpinhə səvəi kalapus rouətui tɪ nərmama me fwe imwə mə riti trəpwəh napien.

⁷ Təkwtəkɰuni a agelo riti səvəi Iərimənu rier irapw. Nipwran rəhiapw məhiəpwɪn rum nəha Pita ramapri ikin. Agelo nəha rousi nɪkare Pita, məsuəpwiri in, mɪni mə, “Əskəmter akwauakw!” Ia nəpɪn nəha jen rier raka ia rəɟi Pita.

⁸ Nənə agelo rini pen tukwe in mə, “Ətoti, muvehi pen səim put.” Pita rətoti, muvehi pen səvənhi put.

12:3: Wok Me 4:3 **b** **12:3:** Ro stat ia Wok Me sə rasori twelef mamevən nəpɪn ripik nəɟkiariien i “nəkur Isrel” raməɟkiari ia nəkur Isrel səməme həkini mhə nipərhiennien ia Iesu. **12:5:** Jem 5:16 **12:6:** Wok Me 5:23

Nənə agelo rini pen tukwe in mə, “Arkahu ia səim karkahu əpwəmwis, mukurirə iou.”

⁹ Pita rier irapw ia rum səvənhi mukurirə agelo nəha, mīpkukurən mhə mə nəfe nəha agelo ramo irə ro nīpərhienien, mətə rerin rirhi mə raməməkrəha.

¹⁰ Irau krouəpi raka iaruağən sə ramərer kupwən mamətui ti nərmama me mə riti trəpwəh napien, rouəpi raka mwi iaruağən sə resi pen, roueste təpinhə sampam kino ia aean. Nərmama me kamhəukurau irə mamhəuvən fwe taon. Təpinhə nəha rəsevər atukw a ti nirau i, nənə irau krouier irapw, rouevən roueste suatuk riti. Təkwtəkwuni a agelo rəpwəh Pita mamevən.

¹¹ Ia nəpın nəha Pita rətə mukurən nəfe kino min, mini mə, “Təkwtəkwuni nəha iakukurən mə nīpərhienien. Iərimənu rərhi irapw pehe agelo səvənhi, muvehi raka iou ia rəgi Herot mine ia narimnari me sə nəkur Isrel rerinraha ramrhi mə tuko ia nirak.”

¹² Nəpın Pita rukurən, revən ia nimwə səvəi Meri, mama səvəi Jon sə nəghin riti mwi nə Mak. Nərmama həpik hənousəsımwin raka irəha me fwe ikin, mamhəfwaki.

¹³ Pita revən mīkunkun ia təpinhə ia kwəruə fwe iruə. Rota, pran riti sə ramasitu, mamə tukwini nari fwe ia nəkwai nimwə səvəi Meri, in riregi, mevən ipaka ti təpinhə mamətərig.

¹⁴ Nəpın riregi reri Pita, rukurən mə Pita nəha. Nənə rerin ragien pīk. Rota rəpwəh nəsevərien ia təpinhə, mətə raiu a, mīrərig, mevən fwe nəkwai

nimwə, mīni pen tī nirəha i mə, “Pita i ramərer iruə.”

¹⁵ Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Ika-menin.” Mətə Rota rīni mə, “Rekəm, iakani pərhiēn.” Miregi həni mə, “Rosi agelo nəha səvənhi uə?”

¹⁶ Mətə Pita rakunkun ihi ia təpinhə. Nənə irəha həuvən, mhəsevər ia təpinhə. Nəpīn hətoni Pita, nənimenraha rier.

¹⁷ Ia nəpīn nəha Pita ruvehi utə rəgin miripwi tete irəha mə tuhafafa. Kurirə irə rīni irapw lərimənu rīnəfuvehi raka in ia kalapus, marə mīni mwi mə, “Kīmīaha tihaməkeikei mhəvisau pen narimnari me i m Jemes^C mīne piəvtaha me.” Nənə Pita rier, mevən ia kwopun əpə riti.

¹⁸ Kīni rakwakwi irə, ia nəpnəpīn, naruagən me fwe ia kalapus kamhəhekīr, mhəreirei mə Pita ruvəku.

¹⁹ Nəpīn Herot ramətui amasan Pita, mətōni mə riwən, rəres pen naruagən me səməme kamhərer tukuahag nərmama me fwe ia kalapus mə Pita ruvəwəku, mətə irəha həreirei. Ro pen Herot rīni nəkwān mə tukousi əpune irəha. Kurirə ikīn in rier ia tənə Jutia, meiwaiu pen fwe taon nəha Sisaria, mamarə fwe ikīn.

Herot remhə

²⁰ Ia nəpīn nəha Herot niemaha raməpi pik tī nəkur Taea mīne Saeton. Ro pen nəkur asori me səvəi taon mi nəha housəsimwīn irəha me ia kwopun kuatia. Irəha həkupwən mhətoni Plastus,

12:15: Wok Me 26:24, Mat 18:10 **12:17:** Wok Me 13:16, 19:33,
Wok Me 21:40 **C 12:17:** Jemes i in Jemes piəvi Iesu. **12:18:**
Wok Me 5:22-24 **12:20:** 1King 5:11, Esik 27:17

iarmama riti sə ramətui ti nimwə asori səvəi Kig Herot. Irəha həres pen in i mə trasitu ia nirəha. Nəp̄in hənəres raka nasituien səvənhi, irəha min həuvən mhətoni Herot, mhəres pen in mə trəmri nəməriniuen, ti nəri nə mə nəkur Taea mine Saeton haməkwməni nərmama me fwe ia tənə səvənraha ia nəveginien sə rautə ia tənə səvəi Herot i.

²¹ Nənə Herot rəmri nəp̄in riti səvənhi trəgkiari irə. Ia nəp̄in nəha rarkahu t̄inari səvəi kig, məkure ia kwopun raməkiri nəgkiariien ik̄in, maməgkiari m̄inraha.

²² Miregi irəha həkwein əpwəmwis mə, “Reri kumwesən riti nəha. Ripko mhə reri iarmama.”

²³ Təkwtəkwuni a agelo riti səvəi Kumwesən rousi Herot, ti nəri nə mə Herot ripkuvehi utə mhə nəghi Kumwesən. Nənə irər me hani nəninhə irə, remhə.

²⁴ Ia nəp̄in nəha nəgkiariien səvəi Kumwesən raup̄iris mamevən. Nərmama həp̄ik mwi hani nipərhiēnien irə.

²⁵ Panapas mine Sol krino sampam ia wok sə k̄inərhi pen irau tukwe. Kurirə irə krouier ia Jerusalem, rourərig, rouevən fwe Antiok. Jon sə nəghin riti mwi nə Mak irəhar m̄inrau.

13

Kumwesən rərp̄wi rəgin ia Panapas mine Sol mə irau trouwok səvənhi

¹ Nakalasia me fwe Antiok, nepw̄in profet me mine nepw̄in nahatən me: Panapas, mine Sol, mine Simeon (Simeon in iəmə pitəv), mine Lusias

(iæmæ Saerin), mine Manaen (in rimæpwinari pæri irau Herot Antipas, iæmæ asori sæ ramærimænu ia tæna Kalili).

² Ia næþin riti, iræha hæpkani mhæ nari, mamhæfwaki m Iærimænu. Nænæ Nænimwîn Ikinan rini pen ti niræha i mæ, “Tihæmri æpæ Panapas mine Sol. Iakinækwein irau mæ trouwok riti sæiou.”

³ Ro iamînhi iræ iræha hæpwæh mwi naniien nari, mhæmrutæ rægînraha ia nirau, mhæfwaki mînrau, mhærhi pen irau mæ trouevæn rouowok.

Panapas mine Sol fwe Sæpras

⁴ Næþin Nænimwîn Ikinan rinærhi pen raka Panapas mine Sol, irau kroueiwaiu pen fwe taon næha Selusia. Ia kwopun næha krouæputæ ia nitætæ riti rouevæn fwe ia tæna æmweris næha Sæpras.

⁵ Næþin krouæpirapw fwe taon næha Salamis, krouevæn rouni irapw nægkiariien amasan sævæi Kumwesæn fwe ia nækwai nimwæfwaki me sævæi nækur Isrel. Jonmak ramaræ iræhar mînrau, mam-asitu ia nirau.

⁶ Iræhar harevæn mharæpi simwîn ia tæna æmweris næha, mharier pen ia taon næha Pafos. Ia kwopun næha harætoni kleva riti næghin næ Parjisas. In iæmæ Isrel riti. Ramini mæ in profet, mætæ neikuæien.

⁷ Kleva næha ramowok irau Sejas Polas, iæmæ Rom riti sæ ramærimænu ia tæna æmweris næha Sæpras, mukuræn mwi nari. Næþin riti Sejas Polas rækwein Panapas mine Sol, in rokeikei mæ trîregi nægkiariien sævæi Kumwesæn.

⁸ Mətə Parjisas sə nəghin riti mwi mə Elimas (nīpwrai nəhag nəha kleva) in ramərai raka nəgkiariien səvənrəu, mamousari mə truvsiini nətərigien səvəi iəmə asori nəha mə trəpwəh nīniien nīpərhienien ia Iesu.

⁹ Mətə Sol (kani mwi in mə Pol) rerin ruvehe mukuər ia Nənimwīn Ikinan. In rəti pen mətoni kleva nəha,

¹⁰ mīni mə, “Ik tīni Setan. Ik iəmə ikəmwəki narimnari amasan me pam. Rerim rukuər ia neikuəien mīne nifeifeiien ərəha me. Nəpīn me pam ikamo suatuk atukwatukw səvəi Iərimənu, ramikou.

¹¹ Ətə ro! Təkwtəkwuni nəha rəgi Iərimənu raməmak ia niram. Nənimem trīfwə. Tikəpwəh mwi nətoniien nīranien rəpwəmwīs kwopti.” Təkwtəkwuni a nari riti rəmwhen nise napw rīpitəv muvehe muvegi nənimen. Parjisas raman, mamətui iərmama riti truvehi rəgin miri in.

¹² Nəpīn iəmə asori nəha Sejas rətoni, nənimen rier ti nəgkiariien səvəi Iərimənu sə krinouahatən in irə. Nənə in rīni nīpərhienien irə.

Pol mīne in me nepwīn həuvən fwe Antiok ia Pisitia

¹³ Ia nəpīn nəha Pol mīne in me nepwīn həputə ia nītətə riti fwe Pafos, mhəier, mhəuvən fwe Peka, taon riti ia profens nəha Pamfilia. Ia kwopun nəha Jonmak rəpwəh irəha mīrəriɡ mevən fwe Jerusalem.

¹⁴ Irəha həier fwe Peka, mhavən, mhəuvən fwe taon nəha Antiok ia profens nəha Pisitia. Ia Sapat

həuvnimwə ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel, mhəkure.

¹⁵ Iərmama riti rəvsini irapw nəgkiariien me nepwɪn ia Loa səvəi Moses mine nəgkiariien me nepwɪn ia nəkukuə me səvəi profet kupwən me. Nəpɪn iərmama nəha rəvsini pam, nəmə asori me səvəi nimwəfwaki nəha hərhi pen nəgkiariien revən ti Pol mine in me nepwɪn mini mə, “Piəvmaha me, trɪni minuə nəgkiariien riti hiənuə tihəni irapw mhasitu ia nərmama, həni irapw.”

¹⁶ Ro iamɪnhi irə Pol rɪskəmter, muvehi utə rəgin, mini mə: “Kɪmiaha nəkur Isrel mine kɪmiaha rɪpko mhə kɪmiaha nəkur Isrel mətə hiaməsiai Kumwesən səkimaha. Kɪmiaha pam tihətərig iou.

¹⁷ Fwe kupwən Kumwesən səkimaha nəkur Isrel rɪnərpwi rəgin ia kaha kupwən me səkimaha. Nəpɪn nəkwərɪhakwərha me səvənraha həuvən mamharə fwe ia tənə Ijip, ro irəha həuvehe mhəpɪk. Ia nɪskaiien səvənhi, in riri raka irəha.

¹⁸ Ia nuk foti, in ramarə irəha mɪnraha fwe ia kwopun akwesakwes ikɪn. Irəha kamho noien ərəha, mətə in rɪpkəpwəh mhə irəha

¹⁹ Kurirə irə in rousi əpune nərmama me nəha kamharə ia tənə Kenan. Nərmama me nəha haməuku pen ia kwənəkwus me irəha pam sefen. Nəpɪn Kumwesən rousi əpune irəha mo sampam, in ruvei pen tənə səvənraha m kaha kupwən me səkimaha. Nənə ro səvənraha i.

²⁰ Narimnari me nəha ruvehi nuk me irəha pam

ipaka ti fo hantret fifti mine.

Kurirə ikin Kumwesən ruvehi utə nərmama me nəha kani irəha mə 'Jaj me.' Irəha həiri kaha kupwən me səkimaha, mhəuvehe mheste nəpın səvəi Samuel Profet.

²¹ Ia nəpın nəha kaha kupwən me səkimaha həres pen Kumwesən mə ko rəsəni kig riti rərimənu ia nirəha. Nənə Kumwesən ruvei pen Sol, tini Kis, mınraha. Sol nə ruku pen ia kwənəkwus səvəi Penjamin. In ramərimənu ia nirəha meste nuk foti.

²² Kurirə ikin Kumwesən ruvehi raka Sol nəha, nənə muvehi utə Tevit mə truevehe mo kig səvənraha. Kumwesən rəgkiari irə, mını mə, 'Takinətə raka mə Tevit, tini Jese, in iərmama riti sə rerik rokeikei. In tro pam nəfe iakini pen tukwe.'

²³ Rəmwhen mə Kumwesən rino raka promes kupwən mə tro, in rərhi pehe iərmama riti ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit mə truevehe muvehimiru nəkur Isrel. Iərmama nəha Iesu.

²⁴ Ia nəpın nəha Iesu rəpwəh ihi noien wok səvənhi, Jon raməvisau irapw m nəkur Isrel me pam mə irəha tuhaməkeikei mhərərīg ia noien ərəha me səvənraha, nənə mho paptaes.

²⁵ Nəpın Jon ruvehe ipaka ti noien sampam ia wok səvənhi, ramını mə, 'Rerimiahə ramrhi iou mə iou sin? Ripko mhə iou iərmama sə hiameitenhi. Mətə tihətərīg iou. Iərmama riti nəha rauvehe kurirə ia nirak. Iapkəmwhen mhə mə takifi raka put ia nisun.'

13:21: 1Saml 8:5,19, 1Saml 10:20-24 **13:22:** 1Saml 13:14, 1Saml 16:13, Sam 89:20 **13:23:** 2Saml 7:12-16, Aes 11:1 **13:24:** Mat 3:1-2 **13:25:** Jon 1:20,27

²⁶ Nərman, piak me, kitaha səmame səməuku pen ia kwənəkwus səvəi Epraham, mine kimiaha iesa rīpko mhə kimiaha nəkur Isrel, mətə hiaməsiəi Kumwesən səkimaha, tukutaha i, Kumwesən rərhi pehe nəgkiariien i sə rauvehimīru nərmama.

²⁷ Nəpīn Iesu ruvehe, nərmama səmame kamharə fwe Jerusalem mine nəmə asori me səvənraha həpkətə sas mhə in, mhəreirei mwi nīpwrai nəgkiariien səvəi profet kupwən me kaməvisau irapw ia Sapat me pam. Ro iamīnhi irə irəha ho nəgkiariien me nəha həuvehe mhəukuə. Həkiri Iesu mə traməkeikei memhə.

²⁸ Irəha həpkətə mhə noien ərəha riti rīno rəmwhen mə tukousi əpune in tukwe, mətə kamhəmwur ihi a, mhəres pen Paelat mə trəsəni pen Iesu ia rəgi nərmama me səvənhi mə tuhousi əpune.

²⁹ Nəpīn ho pam nəfe Nəkukuə Ikinan rīməni mə tuko irə, həuvehi raka nīpwrān ia nei kamarkuauī, mhəmri pen ia nīpəgi kəruətərei riti.

³⁰ Mətə Kumwesən rīno in rətui mwi ia nemhəien.

³¹ Nəpīn Iesu rətui mwi, rier irapw tī nərmama səmame hənəməkurirə in fwe ia tənə Kalili meste Jerusalem. Irəha hətə in ia nəpīn rīpīk. Təkwtəkwni irəha kamhəvisau irapw Iesu m nəkur Isrel.

³² Kīmaha iahəuvehe ia kwopun i, mamhəvisau irapw nəgkiariien amasan i m kīmiaha. Nəfe

13:26: Wok Me 13:16 **13:27:** Jon 16:3, Wok Me 3:17 **13:28:** Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:30:** Wok Me 2:24
13:31: Wok Me 1:3,8 **13:32:** Wok Me 13:23

Kumwesən rino raka promes ti səkitaha kaha kupwən me mə in tro,

³³ rino m kitaha i nīpwnəti kaha kupwən me. In rino Iesu rətui mwi ia nemhəien. Rəmwhen mwi nəgkiariien i kīmərai pen ia Ol Sam sə rasori kəru rani:

‘Ik nərik.

Ipwet iakuvehe mo iou tata səim.’

³⁴ Kumwesən ruyəni raka ia Nəkukuə Ikinan mə tro Iesu rətui mwi ia nemhəien. Nənə in trīpkemhə mhə mwi. Nīpwran trīpkimərīr mhə. Kumwesən rini iamīnhi irə mīnuə:

‘Nīpərhiēnien takuvei pehe nari amasan anan me mik səməme iakino raka promes m Kig Tevit kupwən.’

³⁵ Nənə Kig Tevit rīmərai pen nəgkiariien riti mwi ia Nəkukuə Ikinan. Rīməni mə,

‘Tikəpwəh nəseniien nīpwrai iəmə ikinan səim rīmərīr.’

³⁶ Nəpīn Kig Tevit ramīru ihi, ramo nəkwai Kumwesən. Kurirə irə remhə. Kīnīmwi ia kwopun kanīmwi kaha me səvənhi ikīn. Nīpwran rīmərīr.

³⁷ Mətə Iesu, iəmə nəha Kumwesən rīnəsūəpwiri in ia nemhəien, nīpwran rīpkimərīr mhə.

³⁸ Ro iamīnhi irə, piak me, tihaməkeikei mhəukurən nəfe i iakamīni irapw tukumiaha i. Iesu i rukurən nuvehi rakaiēn nərəhaiēn me səkimiaha, mo Kumwesən trəpwəh nərpwīnien. Loa səvəi Moses ko rīpkifi raka mhə nərəhaiēn me pam səkimiaha.

³⁹ Mətə nərmama me pam səməme kamhəni nīpərhienien ia Iesu, in trifi raka nərəhaien me pam səvənraha.

⁴⁰ Kimiaha tihaməkeikei mhəsiari, mamhətərig amasan ia nəgkiariien i, kamo nəgkiariien i profet me həməni treste kimiaha.

⁴¹ ‘Hətə amasan kimiaha nəmə hiamaris əkenhin ia nīrak.

Ia nəpīn səkimiaha tako nari riti.

Trīni mīnuə iərmama riti rīni amasan nəri tukumi-aha,

kimiaha tihəpwəh nīniien nīpərhienien irə.

Tihərkərinari irə, mhemhə.’ ”

Nərmama me rerīnraha ragien mə tuhəregi nəgkiariien amasan

⁴²⁻⁴³ Nəkur Isrel həfwaki pam fwe ia nəkwai nīmwfəwaki səvənraha. Nəpīn Pol mīne Panapas krouier irapw, həres pən irau i mə ko krouvehe mwi ia nīkare Sapat, rouni irapw mwi nəgkiariien nəha tī nīrəha. Nəkur Isrel həpīk mīne nərmama me həpīk səməme rīpko mhə irəha nəkur Isrel, mətə kamharə ia narəien səvəi nəkur Isrel, irəha kamhəkurirə ia Pol mīne Panapas. Nənə irau krouəgkiari mīnraha rauni mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhəuvehi namasanien səvəi Kumwesən, mharə irə, mamhəuvən.”

⁴⁴ Ia nīkare Sapat irə ipaka nərmama me pam ia taon nəha housəsīmwin irəha me mə tuhəregi nəgkiariien səvəi Iərimənu.

⁴⁵ Nərmama me nəha həpīk. Nəpīn nəkur Isrel hətoni, rerīnraha rīrhi ərəha Pol. Nəpīn in rəgkiari, irəha kamhəni səpə, mamhəni ərəha in.

46 Mətə Pol mine Panapas krouəpwəh nehekiriēn. Irau krouni mə, “Kimrau iarouəkeikei roukupwən rouni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən tukumiaha i nəkur Isrel. Mətə rəfo? Hiəpkokeikei mhə mə tihəuvehi nimiruien rerin? Hətə ro! Ti nəri nə mə hiamərarki karen nəgkiariien səkimrau iamihhi, kimrau trouəpwəh kimiaha, rouevən rouni irapw nəgkiariien i ti nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.

47 Iərimənu ruvəni pehe raka tukumaha i mə tahaməkeikei mho iamihhi. In riməni minuə:
‘Tako ik ikəmwhen ia nukuraanien,
məhiəpwīn nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.

Tikini pen ti nərmama me ia tənəmtənə me mə takuvehimiru irəha.’”

48 Nəpin nərmama me nəha ripko mhə irəha nəkur Isrel həregi nəgkiariien nəha, rerinraha ragien. Həni mə nəgkiariien səvəi Iərimənu ramanan pik. Nənə sin sin ia nirəha Kumwesən rinərpwi raka rəgin ia nirəha mə tuhəuvehi nimiruien rerin, irəha həni nīpərhiēnien ia Iesu.

49 Ia nəpin nəha nəgkiariien səvəi Iərimənu rauviris mamevən ia kwopun me ipaka ti taon nəha.

50 Mətə nəkur Isrel həuvən ti nīpran asori me nepwīn səməme kamharə ia narəien səvəi nəkur Isrel mine nəmə asori me səvəi taon nəha, mhəvi irəha mə tuhometə Pol mine Panapas. Nəkur asori me nəha hərhi irapw irau ia tənə səvənraha.

51 Mətə irau krounouini raka nīməkwrur ia nisunrau, rouahatən pen mə nərmama me ia taon

13:46: Luk 7:30, Wok Me 3:26, 18:6 **13:48:** Wok Me 11:18

13:50: Wok Me 17:4,12 **13:51:** Mat 10:14, Wok Me 18:6

nəha həno noien ərəha. Kurirə ikin krauevən fwe taon nəha Ikoniam.

⁵² Nənə nərmama me səvəi Iesu fwe Antiok rerinraha ragien mukuər ia Nənimwin Ikinan.

14

Pol mine Panapas fwe Ikoniam

¹ Fwe taon nəha Ikoniam Pol mine Panapas irau pəri krouuvnimwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel rouəvisau. Nəvisaiien səvənrau ramasan pik. Ro pen nərmama həpik, nəkur Isrel mine nəkur Kris mwi, həni nıpərhiien ia Iesu.

² Mətə nəkur Isrel səməme həpkini mhə nıpərhiien ia nəgkariien səvənrau ho nərmama me rıpkə mhə irəha nəkur Isrel niemaha rəpi irəha ti piəvtaha me.

³ Ro pen Pol mine Panapas krouarə əpwəmwis fwe ikin, rouəvisau irapw Iesu Iərimənu rouəpwəh nehekiriien. Ia nəpın nəha Iesu Iərimənu rauvei pen niskaiien minrau, krauo nımtətien me mine narimnari me nərmama me hətoni mhərkərinari irə. Nəpın nərmama me hətoni, mhətə sas ia nəgkariien səvənrau sə raməvisau irapw namasanien səvəi Iesu mə ro nıpərhiien.

⁴ Nərmama ia taon nəha həuai irəha ia kusen kəru. Nepwin hərer irəha nəkur Isrel səməme həpwəh niniien nıpərhiien ia Iesu. Nepwin hərer irəha aposol mi nəha.

⁵ Ia nəpın nəha nəkur Isrel nepwin mine nərmama nepwin rıpkə mhə irəha nəkur Isrel

mine nāmə asori me səvənraha kamhəni mə tuhouraha irau, mhəkwi əpune irau.

⁶⁻⁷ Mətə irau krouregi, rouap, rouevən fwe Listra mine Tepe, taon mi kəru fwe ia profens nəha Likaonia. Fwe ia taon mi nəha mine ia rukwənu me ipaka ti nirau, Pol mine Panapas krouəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu.

Pol mine Panapas fwe Listra

⁸ Fwe Listra, iərmama riti raməkure. Nəpɪn rɪnətui irə, nisun mi krouemhə. Ko rɪpkavən mhə.

⁹ Iərmama nəha ramətərig ia nəgkiariien səvəi Pol. Nənə Pol rəti pen mamətə in, mukurən mə iərmama nəha ramahatətə ia Iesu mə Iesu nɪskaiien səvənhi rəmwhen mə tromasan nisun mi.

¹⁰ Ro pen Pol rəgkiari asori mini mə, “Tiko mɪskəmter, mərəer ia nisun mi.” Təkwtəkwuni a iərmama nəha riskəmter, mavən.

¹¹ Nəpɪn nərmama me hənətoni nəfe Pol rino, həkwein əpwəmwɪs ia nəgkiariien səvəi nəkur Likaonia, mhəni mə, “Kwa, kumwesən me hənəiwaiu irapw pehe tukutaha, mhəmwhen ia nərmama me.”

¹² Irəha həkwein Panapas mə Sus, kumwesən riti səvənraha. Nənə ti nəri nə mə Pol raməvisau irapw nəgkiariien, həkwein pen in mə Heremes, kumwesən riti mwɪ səvənraha.

¹³ Nimwəfwaki səvəi kumwesən nəha Sus, ramərəer iruə ia taon nəha. Pris riti sə ramowok fwe ikɪn, ruvehi kau me nepwɪn mine tihi nei me nepwɪn, muvehi muvehe ti kwəruə səvəi taon nəha. Rokeikei mə in mine nərmama me tuhousi

əpune kau me nəha mho pen nisaien mhəfwaki pen m Panapas mine Pol.

¹⁴ Mətə nəpɪn aposol mi nəha krouregi nəgkiariien nəha, kroueitehi tɪnari səvənrau, rouaiu, rouevən fwe ia kurkwai nərmama, rouəkwein əpwəmwiis, rouni mə,

¹⁵ “Nərman me, rəfo hiamoinhi irə? Kimrau iarouəmwhen a ia kimiaha. Iarouvehe mə trouəvisau irapw nəgkiariien amasan m kimiaha mə kimiaha tihaməkeikei mhəpwəh kumwesən eikuə me, mhərərɪg mhəuvehe tɪ Kumwesən sə ramiru. In əpa rino neiai, mine tɪprənə, mine təsi, mine narimnari me pam səməme kamharə ia nirəhar.

¹⁶ Fwe kupwən, in rɪnəsəni nərmama me ia tənəmtənə me mə hamesi pen a suatuk me səvənraha mamhəuvən.

¹⁷ Mətə ia nəpɪn me in ramo hiamətoni noien amasan səvənhi. In ramərhi irapw pehe nesən, mamə nəmhien ro nɪpwran ia nəpɪn atukwatukw səvənhi. In rauvei pehe nəveginien m kimiaha, mamə rerimiahā ramagien.”

¹⁸ Pol mine Panapas krouni nəgkiariien nəha, mətə ipaka ko kroupkinise mhə nərmama me mə tuhəpwəh nousi əpuneien kau me nəha tɪ nəfwakiien minrau.

¹⁹ Mətə nəkur Isrel me nepwɪn həuku pen fwe Ikoniam mine Antiok ia profens nəha Pisi-tia, mhəuvehe tɪ Listra, mhəvi nərmama həpɪk həuvən mhəkwtəmhiri Pol, mhəkwi ia kəruətərei,

mhəvkəkini, mhəuvən fwe iruə ia taon, mhəpwəh. Rerɪnraha rirhi mə ruvamhə.

²⁰ Mətə nəpɪn nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhərer kuraukurau irə, Pol riskəmter, mevən mwi ia taon. Kini rakwakwi irə, irau Panapas krouier, rouevən fwe taon nəha Tepe.

Pol mine Panapas krouərig rouevən fwe Antiok ia profens nəha Siria

²¹ Pol mine Panapas krouəvisau irapw nəgkiariien amasan fwe ia Tepe, ravi nərmama həpik həuvehe mho irəha nərmama me səvəi Iesu. Kurirə ikin krouərig rouevən fwe Listra, mine Ikoniam, mine Antiok ia profens nəha Pisitia.

²² Ia kwopun me nəha irau krauo nətərigien səvəi nərmama me səvəi Iesu ruvehe miskai mwi. Krouəvhag minraha mə tuhərer əknekɪn ia nahatətəien səvənraha, rauni mə, “Saməkeikei mhəukurau ia nəmisəien me ripik kurirə səuynimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

²³ Ia kwopun me pam krouvehi utə elta me mə tuhətui amasan ti nakalasia me. Nəpɪn krouvehi utə irəha, krouəpwəh nəniien nari, rouəfwaki, rouəmri pen irəha ia rəgi Iərimənu səvənraha sə kamhahatətə irə.

²⁴ Irau krouəpi simwɪn ia profens nəha Pisitia, roueiwaiu pehe ia profens nəha Pamfilia,

²⁵ rouevən ia taon nəha Peka, rouəvisau irapw nəgkiariien amasan fwe ikin. Nəpɪn krouəvisau irapw pam, kroueiwaiu rouevən fwe taon nəha Atalia.

14:21: Mat 28:19
Me 18:23, 1Tes 3:3

14:22: Mat 7:14, Wok Me 11:23, 15:32, Wok
14:23: Wok Me 13:3

²⁶ Ia kwopun naha krouaputə ia nitətə riti, rouier, rouevən fwe Antiok ia profens Siria. Kwopun naha kupwən narmama me hənəfwaki ti nirau, mhəmri pen irau ia rəgi Kumwesən, mamhase in mə namasanien səvənhi tramarə ti nirau, marə mwi ti wok sə krino pam.

²⁷ Irau krouapirapw fwe ikin, rouoeite nakalasia me, rouni pen ti nirəha i narimnari me Kumwesən rino irəhar minrau, rouni mə in rinəsevər ia təpinhə mə narmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel həuvehe mhahatətə ia Iesu.

²⁸ Nənə krouarə əpwəmwis mwi kwopti ia kwopun naha irəha narmama me səvəi Iesu.

15

Nəmə asori me səvəi nəfwakien housəsimwin irəha me fwe ia Jerusalem

¹ Mətə nəkur Isrel me nepwin həier fwe tənə Jutia mheiwaiu pehe ia Antiok. Irəha kamhatən narmama me səvəi Iesu səməme rīpko mhə irəha nəkur Isrel mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum m kimiaha rəmwhen ia Loa səvəi Moses rani. Mə hiəpwəh, Kumwesən trīpkuvehimiru mhə kimiaha.”

² Pol mine Panapas krauousari irəha minraha mamhəgkiari pīk ti nəgkiariien naha. Kurirə ikin, nakalasia me fwe Antiok hərpwi rəginraha ia Pol mine Panapas mine narmama me nepwin mwi, mhəni mə irəha tuhəutə pen fwe ia Jerusalem

mhətoni aposol me mine elta me səvəi nəfwakiiien ti nəgkiariiien nəha.

³ Nəpɪn nakalasia me hərhi pen irəha, irəha hənəməuvən fwe Jerusalem. Ia rukwənu me ia nɪkare suatuk fwe ia tənə Fonisia mine tənə Sameria kəmhəni sas pen mə nərmama me rɪpko mhə irəha nəkur Isrel irəha mwɪ həuvəni nɪpərhienien ia Iesu. Nəgkiariiien nəha ro piəvtaha me rerɪnraha ragien.

⁴ Kurirə irə, nəpɪn irəha həier pen fwe Jerusalem, aposol me mine elta me səvəi nəfwakiiien mine nakalasia me hətoni irəha rerɪnraha ragien. Nənə Pol mine Panapas mine səməme hənəkurirə ia nɪrau həni pen ti nɪrəha i narimnari me Kumwesən rɪno mɪnraha.

⁵ Mətə Farisi me nepwɪn səməme kəmhəni nɪpərhienien ia Iesu həskəmter, mhəni mə, “Nərmama me rɪpko mhə irəha nəkur Isrel səməme kəmhəni nɪpərhienien ia Iesu tuhaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum mɪnraha. Kimiaha tɪhaməkeikei mhəni pen ti nɪrəha i mə tuhəkurirə ia Loa səvəi Moses.”

⁶ Aposol me mine elta me səvəi nəfwakiiien housəsɪmwɪn irəha me, mamhəgkiari ti nəresien nəha.

⁷ Nəpɪn həgkiari əpwəmwiɪs, Pita rɪskəmter, mɪni pen ti nɪrəha i mə, “Piak me, kimiaha hiəuvəkurən raka mə fwe kupwən Kumwesən rərpwi rəgɪn ia nɪrak ia kusen səkitaha, muvei pehe nəpɪn miou iakevən mɪnəvisau raka m nərmama me nepwɪn rɪpko mhə irəha nəkur

Isrel. Nəpɪn irəha həreɟi nəɟkiariien amasan səvəi Iesu ruku pen ia tərhuɟ, həni nɪpərhiɛniɛn irə.

⁸ Nənə Kumwesən sə rukurən amasan nətəriɟiɛn səvəi nərmama rahatən amasan tukutaha i minuə rerin ragien ti nuvehiien irəha, mo irəha nərmama me səvənhi. In ruvei pen Nənimwɪn Ikinan minraha rəmwhen a mwi rɪməuvei pehe m kitaha i fwe kupwən.

⁹ In rɪpkopəiti mhə ia nirəha, mətə raikuas ia rerinraha, ti nəri nə mə irəha həni nɪpərhiɛniɛn ia Iesu rəmwhen rino m kitaha i.

¹⁰ Rəfo hiənuə tiho Kumwesən niemaha rəpi? Hiokēikēi mə tsəmri pen Loa səvəi Moses ia nurai nərmama me səvəi Iesu səməme rɪpkō mhə irəha nəkur Isrel, mətə Loa nəha rəmwhen ia katipə sə rɪpam. Kitaha i nəkur Isrel mine kaha kupwən me səkitaha ko səpkəvrani mhə.

¹¹ Mətə kitaha saməni nɪpərhiɛniɛn ia nəɟkiariien i. Iesu Iərimənu səkitaha truvehimiru kitaha ia namasanien səvənhi rəmwhen a mwi in tro ia nirəha.”

¹² Pita rəɟkiari pam. Kurirə irə nərmama me ia nəkureien nəha həkure afafa, mamhətəriɟ Pol mine Panapas. Irau krauni amasan ti nirəha i nəfe Kumwesən rino nəpɪn irau krauəvisau irapw nəɟkiariien amasan səvəi Iesu m nərmama me rɪpkō mhə irəha nəkur Isrel. Krouni mə in rɪməuvei pen nɪskaiien minrau, krauo nɪmtətien me mine narimnari me nərmama me hətoni, mhərkərinari irə.

¹³ Nəpɪn irau krouəɟkiari pam, Jemes rərər mini

mə, “Piak me, tihətərig iou.

¹⁴ Saemon ruvəni amasan raka tukutaha i mə rəfo fwe kupwən Kumwesən revən ti nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel mə tripeki raka nepwin mə irəha nərmama me səvənhi.

¹⁵ Profet kupwən me həməni mə in tro iaminha irə. Rəmwhen ia nəgkiariien i kımərai pen ia Nəkukuə Ikinan, rani mə,

¹⁶ ‘Kurirə ia nəri, iou takrərig

muvehi utə nitətə səvəi Kig Tevit sə rıməmwei.

Nitətə sə in rinamərimənu irə kineitehi rəmwhen ia nimwə,

iou takuvrhəkin mwi, momasan.

¹⁷⁻¹⁸ Tako iamınhi minuə nərmama ia tənəmtənə me tuhəuvehe tukw iou.

Nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel,

irəha pam səməme iakinəkwein raka irəha, tuhəuvehe.

In i nəgkiariien səiou. Iou Iərimənu. Iako nərmama həuvəukurən raka narimnari me i fwe kupwən.’ ”

¹⁹ Nənə Jemes rini mə, “Ro iamınhi irə nəkiriien səiou mə nərmama me nəha ripko mhə irəha nəkur Isrel, mətə kamhərərig mamhəuvehe ti Kumwesən, rərəha mə kitaha tso rəknekin ti nirəha.

²⁰ Mətə pwəh sərai nəkukuə riti revən ti nirəha. Ia nəkukuə nəha tsəni pen ti nirəha i mə irəha tuhəpwəh naniien nəveginien i rəmkemik sə kıməuvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen mınraha. Nərman me tuhəpwəh niri əpnəpenien nıpran. Nıpran me tuhəpwəh nesi pen əpnəpenien nərman. Irəha tuhəpwəh naniien

nərimiru riti sə kətiri nıpətəkinuan remhə mətə netə raməmak ihi ia nusan. Nənə irəha tuhəpwəh naniien netə.

²¹ Natuakəmien me nəha rınəmwhen, ti nəri nə mə fwe tui muvehe meste pehe ipwet mine, ia Sapat me pam nərmama me kəmhəvsini Loa səvəi Moses ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel. Ia taon me pam kəmhəvisau irapw nəgkiariien səvənhi.”

Nəkukuə sə revən ti nərmama me rıpkə mhə irəha nəkur Isrel

²² Aposol me, mine elta me səvəi nəfwakiien, mine nakalasia me pam fwe Jerusalem həni simwin mə tuhərpwi rəginraha ia nərmama nepwin ia nirəha, mhərhi pen irəha həuvən irəha Pol mine Panapas fwe Antiok. Hərpwi rəginraha ia Saelas mine Jutas (nəghin riti mwi nə Pasapas). İəmənmi nəha, piəvtaha me kəmhəsiai pik irau.

²³ Irəha həuvei pen nəkukuə nəha minrau mə trouvehi rouevən. Nəkukuə nəha rini mə: Aposol me mine elta me səvəi nəfwakiien, piəvmiaha me fwe Jerusalem.

Iahərhi pehe nəkukuə i tukumiaha piəvmaha me səməme rıpkə mhə kimiaha nəkur Isrel, hiamarə fwe Antiok mine Siria, mine Silisia.

Iahəməni ramasan tukumiaha.

²⁴ Kimaha iahəregi mə nərmama nepwin həməier ia kimaha, mhəuvehe tukumiaha, mho kimiaha hiəregi rərəha ti nəgkiariien səvənraha.

Irəha ho nətərigien səkimiaha rəvsausini pik, mətə
kimaha iahəpkuvei pen mhə nəgkiariien riti
mə tuhəuvehe mhəni pehe tukumiaha i.

25 Ro pen kimaha iahousəsimwɪn kimaha me
mhəni simwɪn mə tahərpwi rəgimaha ia
iərmama kəru, mhərhi pehe i tukumiaha.

Irau trouvehe tukumiaha irəha Panapas mine Pol,
iəmənmi nəha sokeikei pik irau.

26 Ipaka krouemhə ti wok səvəi Iesu Kristo,
Iərimənu səkitaha.

27 Iəmənmi nəha iahamərhi pehe irau tukumiaha
irau i Jutas mine Saelas.

Irau trouvehe rouni nəgkiariien kuation rəmwhen
ia nəgkiariien i iahamrai.

28 Rerimaha ragien ti nesi penien nətərigien i
Nənimwɪn Ikinan rinahatən kimaha irə.

In rini mə kimaha tahəpwəh nəmrutəien nəri sə
ripan ia nuramiaha, mətə natuakəmien me
a i:

29 Kimiaha tihəpwəh naniien nəveginien sə
kiməuvei pen m nənimwi nari me səməme
kaməfwaki pen minraha.

Kimiaha nərman tihəpwəh niri əpnəpenien
nəpran.

Kimiaha nəpran tihəpwəh nesi pen əpnəpenien
nərman.

Kimiaha tihəpwəh naniien nərımıru riti sə kətiri
nəpətəkinuan remhə mətə netə raməmak ihi
ia nusan.

Tihəpwəh naniien netə.

Trini minuə hiətui amasan tukumiaha, mhəpwəh
nəruiien natuakəmien me i, tihəregi ra-
masan.

In i nægkiariien sækimaha sampam.

³⁰ Nəmə asori me i hærhi pen irau heiwaiu irəha Pol mine Panapas mhəuvən fwe Antiok. Nəpın hapirapw fwe ikın, hoeite nakalasia me, mhəuvei pen nəkukuə mınraha.

³¹ Irəha həvsini nəkukuə nəha, rerınraha ragien ti nasituien səvənhi.

³² Jutas mine Saelas irau profet mi. Krouəvhag m piəvtaha me ia nægkiariien me rıpık, rouərpwi əknekın irəha.

³³ Irau krouarə əpwəmwis kwopti ia kwopun nəha. Kurirə ikın piəvtaha me fwe Antiok hase Kumwesən mə nəmərınuien səvənhi tramarə ti nirau. Nənə həsəkir mınrau, mhərhi pen irau krouərıg rouevən fwe Jerusalem rouətə nərmama me səməme hənərhi irau.

³⁴ a

³⁵ Mətə Pol mine Panapas irau krouarə pəpım fwe Antiok. Irəha nərmama me nepwın mwi kamhahatən nərmama me, mamhəvisau irapw nægkiariien səvəi Iərımənu.

Pol mine Panapas krouəpwəh irau me

³⁶ Nəpın nepwın rukurau, Pol rını pen ti Panapas i mə, “Pwəh krau krouərıg pen mwi, rouətə piəvtaha me fwe ia taon me pam nəha krouvəvisau raka nægkiariien səvəi Iərımənu mınraha, rouətoni ro irəha mə kamhəfarə irə.”

³⁷ Nənə Panapas rokeikei mə Jon sə nəghın riti mwi nə Mak trukurirə ia nirau,

15:32: Wok Me 11:27, 13:1, Wok Me 14:22 a **15:34:** Niutestamen me nepwın sə kupwən kimərıi ia nægkiariien səvəi nəkur Kris rani iamınhi ia vas toti-fo mə, “Mətə Saelas rətə mə ramasan mə pwəh ramo pəpım ia kwopun nəha Antiok.” **15:37:** Wok Me 12:12,25

³⁸ Mətə Pol rəpwəh nokeikeiien, ti nəri nə mə fwe kupwən Jonmak rīpkarə mhə irəhar mīnrau meste wok səvənrahar rino sampam. Mətə fwe Pamfilia rəpwəh irau mirərig.

³⁹ Nənə Pol mīne Panapas krouousari mīnrau me, rouəpwəh irau me. Panapas ruvehi Mak, rouəputə ia nitətə riti, rouier, rouevən fwe Saepras.

⁴⁰ Mətə Pol rərpwi rəgin ia Saelas mə trukurirə in. Kurirə irə piəvtaha me həmri pen irau ia rəgi Iərimənu, mhase in mə namasanien səvənhi tramarə ti nirau i. Nənə Pol rier irau Saelas,

⁴¹ mevən ia kwopun me ia profens mi nəha Siria mīne Silisia, mamərpwi əknekīn nakalasia me.

16

Timoti rukurirə Pol mīne Saelas

¹ Ia nəpīn nəha Pol revən fwe taon mi nəha Tepe mīne Listra. Ia Listra iərmama riti səvəi Iesu nəghīn nə Timoti. Mama səvənhi in prən Isrel. In mwi rani nīpərhienien ia Iesu. Mətə tata səvəi Timoti in iəmə Kris.

² Piəvtaha me fwe Listra mīne Ikoniam kamhəni Timoti mə in iəmə amasan riti.

³ Pol rokeikei mə Timoti trukurirə in rouier rauevən. Ro pen in ruvehi ninhum m Timoti ti nəri nə mə nəkur Isrel fwe ikin həukurən mə tata səvəi Timoti in iəmə Kris riti.

⁴ Nəpīn Pol mīne in me nepwīn həier pen fwe ia taon me, haməvisau irapw m nərmama me

15:38: Wok Me 13:13, Kol 4:10 **15:40:** Wok Me 4:36, 13:4, Wok Me 14:26 **16:1:** Wok Me 14:6, 2Tim 1:5 **16:2:** Fil 2:19-22

16:3: Kal 2:3-5 **16:4:** Wok Me 15:23-29

səvəi Iesu natuakəmien me nəha aposol me mine elta me səvəi nəfwakiiien fwe Jerusalem həməni. Kamhahatən nakalasia me mə irəha tuhaməkeikei mhesi pen.

⁵ Ia noien nəha nakalasia me pam ia kwopun me fwe ikin nahatətəien səvənraha ruvehe miskai. Ia nəp̄in me irəha həuvehe mhəpik mwi.

Pol rətoni nəməkrəhaien riti

⁶ Pol mine in me nepw̄in həuvən mhəpi simw̄in ia profens mi nəha Frijia mine Kalesia, ti nəri nə mə Nənimw̄in Ikinan rinise irəha mə tuhəpwəh nevənien mhəvisau nəgkiariien amasan fwe ia profens nəha Esia.

⁷ Nəp̄in irəha həuvehe ipaka ti profens nəha Misia, həmwur mə tuhəuvən fwe ia profens nəha Pitinia. Mətə Nənimw̄in səvəi Iesu ripkəsəni mhə irəha.

⁸ Ro pen həukurau ia profens nəha Misia, mhei-waiu mhəuvehe ia taon nəha Troas.

⁹ Ia nəp̄in Pol rətə nəməkrəhaien riti. Iəmə Masetonia riti ramərer, mamase in mə, “Tikuvehe ro i ia Masetonia, masitu ia kimaha.”

¹⁰ Nəp̄in Pol rinətə pam nəməkrəhaien nəha, təkw̄təkw̄uni a mwi kimaha iahənaməpnəpenə mə tahəier, mhəuvən fwe Masetonia, ti nəri nə mə iahəregi mə Kumwesən raməkwein kimaha mə tahəvisau irapw̄ nəgkiariien amasan səvəi Iesu m nərmama me fwe ikin.

Litia r̄ini n̄ip̄ərhienien ia Iesu

¹¹ Kimaha iahəputə ia nitətə riti, mhəier ia Troas, mhaiu atukwatukw̄ mhəuvən fwe tənə

əmweris nəha Samotres. Kɪni rakwakwi irə iahaiu mhəuvən fwe ia taon nəha Neapolis.

¹² Iahəier ia kwopun nəha mhavən mhəuvən fwe Filipae, taon asori riti ia tiprənə səvəi Masetonia profens. Nərmama me ia taon nəha irəha sitisin me səvəi Rom. Kimaha iahapirapw fwe Filipae, mharə ikin nəpɪn rɪpɪk.

¹³ Nəpɪn riti ia Sapat iahəier irapw ia kwəruə asori səvəi taon nəha, mhəuvən ia nɪkare nui aris ia kwopun riti iahəukurən mə nərmama kamhəfwaki ikin. Iahəuvən, mhəkure, mamhəvisau pen Iesu m nɪpran me səməme hənousəsɪmwɪn raka irəha me fwe ikin.

¹⁴ Pran riti sə ramətərig ia kimaha nəghɪn nə Litia. Ruku pen ia taon nəha Tuatira. Səvənhi fwe stoa kauvehi nəmri tɪnari sə kala səvənhi tihi-natis. Ia nəpɪn me Litia raməfwaki m Kumwesən. Iərimənu rəsevər ia nətərigien səvəi prən i, rini nɪpərhienien ia nəfe Pol rani.

¹⁵ Nəpɪn kino raka paptas ia Litia irəha nərmama me pam ia nəkwai nimwə səvənhi, Litia rini pehe tukumaha i mə, “Mə hiəukurən mə iakamahatətə pərhien ia Iərimənu, ramasan pwəh hiəuvehe mharə ia nəkwai nimwə səiou.” In raməkeikei pehe m kimaha, nənə iahəuvən.

Kuvehi puvnimwə Pol mine Saelas ia kalapus fwe Filipae.

¹⁶ Nəpɪn riti iahaməuvən fwe kwopun nəha kaməfwaki ikin, mhəpi raka pran riti kamo slef irə. Nənimwɪn ərəha ramarə irə, mamə prən nəha ramətəni narimnari me səməme kamhərkwafə.

Præn naha rauvehi mane asori sævai nāmā asori me sāvānhi, ti nāri nā mā nārmama kamhāraku in ti nāniien narimnari me sāmāme tuhāpkuvehe.

¹⁷ Kimaha Pol iahamavān. Præn naha rakurirā kimaha, mamākwein əpwəmwis, mamāni mā, “Nārmama me i kamho tukwini nari m Kumwesān Asori, mamhāni irapw tukumiaha i mā tihāfo in ruvehimīru kimiaha.”

¹⁸ Ia nāpīn me rīpīk præn naha ramo iamīnhi. Pol rīregi rīnəpou irā, ruvsini, māgkiari pen m nānimwīn ərəha mā, “Ia nāghi Iesu Kristo iakani pehe tukw ik i mā tikier ia præn i.” Təkwtəkwiuni a nānimwīn ərəha rier.

¹⁹ Nāpīn nāmā asori me sāvai præn naha hānamətoni mā tuhāpwəh nuvehīien mwi mane ia præn naha, həkwtəmhiri Pol mīne Saelas, mhāvi irau, mhāvūvān ti nāmā asori me fwe ia kurkwai taon naha.

²⁰ Irəha hāvi irapw irau ia nāmri iāmā asori mi sāvai Rom, mhāni pen ti iāmā asori mi naha mā, “Iāmānmi irau iāmā Isrel mi. Kraurukwumen nārəhaien ia taon i səkītaha,

²¹ rauni irapw narāien me nepwīn rīpkatukwatukw mhā tukutaha i nəkur Rom mā tsāvūvehi uə tsarə irā, ti nāri nā mā kamhārui loa səkītaha.”

²² Nārmama me ia kwopun naha irəha mwi həkəmter, mamhāni ərəha irau. Ro iamīnhi irā iāmā asori mi naha sāvai Rom krouni pen ti naruağān me nepwīn mā tuhāvūvehi raka tinari sāvānrau, mhousi irau.

²³ Nənə housi pik irau. Kurirə irə həuvehi pu-vnimwə irau ia kalapus, mhəni pen ti iərmama sə ramətui ti kalapus mə, “Tikətui amasan ti iəmənmi.”

²⁴ Nəpɪn iərmama sə ramətui ti kalapus rɪregi nəgkiariien nəha, ruvehi irau, mevən fwe ia rum riti fwe imwə ia nəkwai kalapus, muvehi pen nisunrau nei asori rəkure tərini.

Kumwesən ruvehi raka Pol mine Saelas ia kalapus

²⁵ Ia kurkwai nəpɪn, Pol mine Saelas krouəfwaki, rouəni nɪpu me, rouəgnəgini Kumwesən. Nərmama me fwe ia kalapus kamhətərig ia nirau.

²⁶ Təkwtəkwuni a nɪmwnɪmwien asori ruvehe. Kalapus rikiukiu pik. Təpɪnhə me pam həuvehe mhəkwaɡ. Jen me pam səməme kamhəkwtəmhiri nərmama me həsas.

²⁷ Ia nəpɪn nəha nɪmwnɪmwien rikiu irə, iərmama sə ramətui ti kalapus rətui, mətə təpɪnhə me pam həkwag. Rerɪn rɪrhi mə nərmama me ia kalapus hənap. Ro pen reivi raka nau səvənhi mə trəpi əpune atukw a in.

²⁸ Mətə Pol rəkwein asori, mɪni mə, “Tikəpwəh nousi əpune atukwien ik. Kimaha pam a i.”

²⁹ Iərmama sə ramətui ti kalapus rəres laet me nepwɪn, maiu, mevən, mɪnɪmwɪ nukurhun mi ia nəmri Pol mine Saelas, mehekɪr mətəmɪmwɪn.

³⁰ Kurirə irə rɪskəmter, miri raka irau mharevən fwe iruə, məres pen irau i mə, “Iəmə asori mi, takaməkeikei məfo irə mə Kumwesən ruvehimɪru iou?”

31 Miregi krouni mə, “Tikaməkeikei mini nīpərhiēnien ia Iesu Iərimənu, nənə Kumwesən truvehimiru ik mine nərmama me pam ia nəkwai nimwə səim.”

32 Nənə irau krouni irapw nəgkiariien səvəi Iərimənu revən tukwe mine nərmama me pam fwe ia nəkwai nimwə səvənhi.

33 Ia nəpīn nəha nəpīn anan, mətə iərmama nəha ruvehi irau, maikuas ia təmwki nousien ia nīpwrānrau. Kurirə irə in mine nərmama me ia nəkwai nimwə səvənhi ko pəptaes ia nīrəha.

34 Nəpīn kīno pam pəptaes ia nīrəha, iərmama nəha riri Pol mine Saelas, harutə pen ia nimwə səvənhi. In ruvei pen nəveginien mīnrau. In mine nərmama me pam ia nəkwai nimwə səvənhi rerīnraha ragien pīk, ti nəri nə mə təkwtəkwuni nəha hənahatətə ia Kumwesən.

35 Nəpīn nəha ruvəran iəmə asori mi səvəi Rom krouərhi polis me nepwīn, rouni mə, “Pwəh iəmənmi nə krouier ia kalapus.”

36 Iərmama sə ramətui ti kalapus rəvisau pen nəgkiariien səvənrau m Pol, mini mə, “Iəmə asori mi səvəi Rom krouərhi nəgkiariien riti mə takəsēni kīmirau irouier. Ro pen tirouier rauevən. Pwəh nəmərīnuien ramarə tukumirau.”

37 Mətə Pol rini pen ti polis me i mə, “Nəfe nəha? Kīmrau sitisin mi səvəi Rom. Iəmə asori mi səvəi Rom kroupkətə mhə nari riti iarouo rərəha. Mətə hənousi raka kīmrau ia nəmri nərmama me, mhəuvehi puvnimwə kīmrau ia kalapus. Mətə təkwtəkwuni irau krouokeikei mə trouvehi raka

kimrau iarouevən afafa. Rekəm! Pwəh irau əpa krouvehe, rouvehi raka kimrau.”

³⁸ Polis me nəha həuvən mhəni pen ti iəmə asori mi nəha səvəi Rom nəfe Pol rıməni. Nəpın irau krouregi mə Pol mīne Saelas irau sitisin mi səvəi Rom, krouhekır.

³⁹ Irau krouevən rouni pen sore ti Pol mīne Saelas. Kurirə irə krouiri irapw irau fwe ia kalapus, rouni pen ti nirau i mə trouəpwəh taon səvənraha rauevən.

⁴⁰ Ro iamınhi irə Pol mīne Saelas krouier irapw ia kalapus, rouevən fwe ia nimwə səvəi Litia. Nəpın krouətə piəvtaha me fwe ikın, krouəvəhag mınraha. Kurirə irə krouier.

17

Pol mīne Saelas krouevən fwe Tesalonaeka

¹ Ia nəpın nəha Pol mīne Saelas krouəpi simwın ia taon kəru nəha Amfipolis mīne Apolonia, rouevən fwe taon nəha Tesalonaeka. Ia kwopun nəha nimwəfwaki riti səvəi nəkur Isrel ramərer.

² Pol ruvnimwə rəmwhen ramo ia nəpın me. Ia Sapat kahar raməgkiari irəha mınraha. In ramahatən vas me ia Nəkukuə Ikinan, maməusiəre pui pen nıpwrən,

³ mamini amasan ti nırəha i mīnuə Nəkukuə Ikinan rani pərhiən mə Kristo traməkeikei mīregi nəmisəien ia nıpwrən, memhə, marə mətui mwi. Pol rini mə, “Iesu nəha iakani pehe tukumiaha i in nə Kristo.”

⁴ Nəkur Isrel me nepwın mīne nıpran asori me həpik mīne nəkur Kris həpik səməme kamhəfwaki

m Kumwesən irəha həregi mə nəgkiariien nəha ro nɪpərhiēnien. Nənə həuvehe mhəkuriṙə Pol mīne Saelas.

⁵ Mətə nəkur Isrel me nepwɪn rerinraha ramrhi əṙəha irau. Həuvən fwe ia maket mhəiri nərmama nepwɪn kənkəpwənraha rɪskai. Irəha həuvehe mhəpɪk, mhousəsɪmwɪn irəha me, mamho nurɪgrɪgɪen asori ia taon nəha. Həuvən mheitehi raka təpɪnhə ia nimwə səvəi iərmama riti nəghɪn nə Jeson, mamhətui Pol mīne Saelas mə tuhəvi irapw irau ia nəmri nərmama.

⁶ Nəpɪn həpkətə mhə irau, həkwtəmhiri Jeson mīne piəvtaha me nepwɪn mwi, mhəvi irapw irəha, mhəuvən mhərer ia nəmri nəmə asori me səvəi taon nəha. Irəha həkwein asori, mhəni mə, “Iəmənmi nəha Pol mīne Saelas krauo pɪk nərəhaien ia kwopun me, rouvəuvehe mwi ia taon i səkitaha.

⁷ Jeson i rɪməuvehi irau krouevən ia nimwə səvənhi. Mətə irau krouərui loa me səvəi Kig Sisa, rauni mə kig riti mwi nəha ikɪn nəghɪn nə Iesu.”

⁸ Nəpɪn nəmə asori me mīne nərmama me həregi nəgkiariien nəha, niemaha rəpi irəha.

⁹ Nəmə asori me həni mə Jeson mīne in me nepwɪn tuhaməkeikei mhəuvei pen mane mɪnraha. Nənə nəpɪn həuvei pen pam mane, nəmə asori me həfi raka rəgɪnraha ia nɪrəha.

Pol mīne Saelas krouevən fwe Perea

¹⁰ Ia nəpɪn nəha ruvəpitəv, piəvtaha me hərhi pen Pol mīne Saelas krouevən fwe taon nəha

Perea. Nəpɪn krouevən rouapirapw fwe ikɪn, krouvnmwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel.

¹¹ Nəkur Isrel fwe Perea irəha hamasan mhəpi raka nəkur Isrel fwe Tesalonaeka, ti nəri nə mə rerɪnraha ragien ti nɪregiien nəgkiariien səvəi Pol mine Saelas. Ia nəpɪn me kamhəvsini amasan Nəkukuə Ikinan mə tuhətoni mə nəgkiariien səvənrau ro nɪpərhiienien uə rekəm.

¹² Ro pen həpɪk ia nirəha həni nɪpərhiienien ia Iesu. Nɪpran Kris me i irəha nɪprən asori me həpɪk həni nɪpərhiienien. Nəmə Kris mwi həpɪk.

¹³ Mətə nəpɪn nəkur Isrel fwe Tesalonaeka həregi mə Pol revən mwi fwe Perea, mamɪni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən fwe ikɪn, həuvən mwi fwe Perea, mamhərhiərhi nərmmama me mə tuhəni ərəha Pol mine Saelas.

¹⁴ Ro pen piəvtaha me ia Perea hərhi irapw akwauakw Pol ramevən fwe ia təsi. Mətə Saelas mine Timoti krauarə a fwe ia Perea.

¹⁵ Nənə nərmmama nepwɪn həkurirə Pol, mhəuvən irəha min meste nari fwe taon nəha Atens. Nəpɪn nəha hənamrərɪg irə, Pol rini pen ti nirəha i mə, “Kɪmiaha tihəuvən mhəni pen ti Saelas mine Timoti mə trouvehe akwauakw rouətə iou.”

Pol fwe Atens

¹⁶ Nəpɪn Pol rameitenhi ihi Saelas mine Timoti fwe Atens, rerɪn rəpou, ti nəri nə mə ramətə taon nəha rukuər ia nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen mɪnraha.

¹⁷ Ro pen ia Sapat me in raumnimwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel, maməgkiari m nəkur Isrel mine nəməfwaki me nepwɪn mwi,

mamousari mə truvi irəha həuvehe ti Iesu. Ia nəpɪn me ramevən fwe kwopun kamo maket ikin, maməgkiari irəha nərmama əpnəpen me, mamousari mə truvi mwi irəha.

¹⁸ Nəpɪn riti Pol raməgkiari m nahatən me nepwɪn kani irəha mə Epikurien me mine Stoik me. Nəpɪn irəha həregi nəgkiariien səvənhi, kamhousari irəha min. Nepwɪn kamhəni mə, “Nəfe i iarməri i ramini?” Nepwɪn mwi kamhəni mə, “Rosi raməgkiari ia kumwesən me kitaha səreirei.” Irəha həni nəgkiariien nəha ti nəri nə mə Pol raməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu, mamini mə in rɪnətui mwi ia nemhəien səvənhi.

¹⁹ Irəha həiri Pol, mhəuvən ti nəmə asori me nəha kamhəkiri nəgkiariien kani nousəsɪmwɪnien səvənraha mə Areopakus. Nəmə asori me nəha həni pen ti Pol i mə, “Kimaha iahokeikei mə tahəukurən nəfe nəha nəgkiariien vi ikamahatən.

²⁰ Narimnari me nepwɪn ikamini kimaha iahəregi ropəiti. Ro pen iahokeikei mə tahəukurən nɪpwrai nəgkiariien me nəha səim.”

²¹ Irəha həni nəgkiariien nəha ti nəri nə mə nəpɪn me nəmə Atens mine nərməpə səməme kamharə fwe ikin, hokeikei mə tuhaməkure a, mamhətərig ia nəgkiariien vi, mamhəgkiari ti nɪpwrən.

²² Ia nəpɪn nəha Pol rərər ia nəmri nəmə asori me nəha kani nousəsɪmwɪnien səvənraha mə Areopakus, mini mə, “Nəmə Atens, iakinətə raka mə kimiaha hiaməskai pɪk ti nəfwakiien m kumwesən me səpəmsəpə.

²³ Nəpɪn iakamavən ia taon i səkimiaha, maməspau ia nənimwi nari me səməme hiaməfwaki pen minraha, iakətə mwi nɪfatə riti.

Kimərai pen nəgkiariien riti ia nikaren rani mə:

NIĤATĀ I SĀVĀI KUMWESĀN NĀHA IAĤĀREIREI
IN

Kumwesən nəha hiaməfwaki pen min mətə hiəreirei, təkwtəkwwuni nəha takəvisau pehe m kimiaha i.

²⁴ Kumwesən sə rino tīprənə i mine narimnari me pam irə, in ramərimənu ia neiai mine tīprənə, mīpkarə mhə ia nimwəfwaki me səməme nərmama ho ia rəgīnraha.

²⁵ Nərmama me həpko tukwini pen mhə nari min ia rəgīnraha rəmwhen kamo ia iərmama sə raməres nari. Rekəm! In əpa rauvei pen nimiruien mine neiahagien mine narimnari me pam m nərmama me.

²⁶ Fwe ia nukune narəien, in rino iərmama kuatia a mə nərmama me pam tuhəuku pen irə, mhəuvən, mharə ia tənəmtənə me ia təkure tīprənə i. In əpa rīməkupwən məmri mak səvəi tīprənə səvənraha, mīni mwi mə tuharə ikīn meste tinesən.

²⁷ Kumwesən rino iamīnhi irə mə irəha tuho rəmwhen iərmama nənimen rīfwə. Tuhamərapərap nari, nənə mhərapī in. Mətə pərhiēn, Kumwesən rīpkarə mhə isipwīn tukutaha.

²⁸ Rəmwhen ia iərmama riti kupwən rīməni mə, ‘In nukune nimiruien səkītaha, mine nukune navəniēn səkītaha, mine nukune narimnari me pam samo.’ Rəmwhen mwi ia nəgkiariien i nərmama me nepwīn səkīmiaha səməme kamhərai nīpu me həməni mə, ‘Kītaha mwi nīpwnətīn me.’

17:24: 1King 8:27, Wok Me 7:48 **17:25:** Sam 50:12, Aes 42:5

17:27: Dut 32:8, Aes 55:6, Sam 145:18, Jer 23:23

29 Trīni mīnuə nīpərhiēnien i kītaha i nīpwnəti Kumwesən me, ratukwatukw mə ko səni Kumwesən in rəmwhen ia nənīmwi nari sə reri iərmama ramrhi, nənə ro ia nukurənien səvənhi ia kol mīne silva mīne kəruətērei? Rekəm!

30 Fwe kupwən, nəpīn nərmama hərəirei Kumwesən, Kumwesən raməti karen. Mətə təkwtəkwuni, in ramini pen tī nərmama ia kwopun me pam mə irəha tuhaməkeikei mhərərīg ia noien ərəha me səvənraha.

31 Irəha tuhaməkeikei mho iamīnhi irə, tī nəri nə mə in rīnəmri raka nəpīn riti. Ia nəpīn nəha iərmama riti sə in rīnərpwi raka rəgīn irə trəkiri ia natukwatukwien nərmama me pam ia tīprənə i tī noien me səvənraha. Kumwesən rīnahatən raka nərmama me pam sin nəha iərmama nəha, tī nəri nə mə rīno rətui mwi ia nemhəien səvənhi.”

32 Nəpīn nəmə Atens hərəgī nəgkiariien nəha mə iərmama riti rətui mwi ia nemhəien, nepwīn haris irə. Mətə nepwīn həni pen tī Pol i mə, “Kīmaha iahokeikei mə tahəregi mwi nəgkiariien səim.”

33 Nənə Pol rəpwəh irəha mamevən.

34 Mətə nərman me nepwīn həkurirə i, mamhəni nīpərhiēnien ia Iesu. Nərman me nəha riti nəghīn nə Taionusios. In iəmə asori riti sə raməkure irəha nəmə asori me ia nousəsīmwinien nəha kani mə Areopakus. Pran riti nəghīn nə Tamaris mīne nərmama me nepwīn mwi həkurirə ia Pol, mamhəni nīpərhiēnien ia Iesu.

18

Pol revən fwe Korin

¹ Pol rægkiari pam fwe Atens, mier, mevæn fwe taon naha Korin.

² Ia kwopun naha revæn mætoni iamæ Isrel riti naghin næ Akwila. Akwila rinætui fwe profens naha Pontas. Fwe kupwæn, in mine pran sævænhi Prisila krauaræ fwe ia tənæ Itali ia taon naha Rom, mætæ ti næri næ mæ Klotias, iamæ asori sævæi nækur Rom, rini mæ nækur Isrel me pam tuhamækeikei mhæier ia Rom, irau krouier, nənæ rouvehe ia Korin. Irau krouaræ næp̄in ouihi a ia Korin, nənæ Pol ruvehe mætæ irau.

³ Nənæ ti næri næ mæ wok sævænhi sæ rauvehi mane iræ ræmwhen a mwi wok sævænrau, ramaræ iræhar minrau, mamharo pəri wok. Iræhar haro nimwæ tapolen me.

⁴ Nənæ ia Sapat me pam fwe ia nækwai nimwæfwaki sævæi nækur Isrel, Pol ramægkiari pik, mamousari mæ trivi nækur Isrel mine nækur Kris mæ tuhæuvehe mhæni n̄ip̄erhienien ia Iesu.

⁵ Saelas mine Timoti krouier ia Masetonia, roueiwaiu pehe ia Korin. Ia næp̄in naha Pol ræpwæh noien nimwæ tapolen me, mamævisau irapw a nægkiariien amasan ia næp̄in me pam, mamini irapw ti nækur Isrel mæ Iesu in Kristo.

⁶ Mætæ iræha hæni æræha Pol, mhæpkini mhæ n̄ip̄erhienien ia nægkiariien sævænhi. Næp̄in ho iam̄inhi, Pol rounouini raka nimækwrur ia sævænhi karkahu, mini pen ti niræha i mæ, “Tr̄ini minuæ Kumwesæn rærpw̄in noien æræha sækimiaha, ramaræ ia kimiaha æpa. Iou iakiwæn ia kimiaha. Tækw̄tækw̄uni naha mamevæn takevæn ti nærmama

ripko mhə irəha nəkur Isrel.”

⁷ Ro pen Pol rəpwəh irəha, mevən muvnimwə ia nimwə səvəi iərmama riti nəghin nə Titias Jastas. Ripko mhə Titias in iəmə Isrel, mətə raməfwaki m Kumwesən. Nimwə səvənhi ipaka ti nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel.

⁸ Iəmə asori səvəi nimwəfwaki nəha nəghin nə Krispas. In mine nərmama me pam ia nəkwai nimwə səvənhi həni nīpərhienien ia Iərimənu. Nəkur Korin həpik kamhətərig ia nəgkiariien səvəi Pol, mhəni nīpərhienien ia Iesu, nənə ko paptas ia nīrəha.

⁹⁻¹⁰ Ia nəpīn riti ia nəpīn, Iərimənu rəgkiari pen m Pol ia nəməkrəhaien riti, mīni mə, “Iakamarə tukw ik. Tikəpwəh nehekīrien, mətə tikaməmwur, mamini irapw nəgkiariien səiou, məpwəh napwīsien. Iərmama riti riwən trouraha ik, ti nəri nə mə səiou me nərmama həpik ia taon i.”

¹¹ Ro pen Pol rarə ia kwopun nəha meste nuk kwatia məkwə sikis, mamahatən nərmama ia nəgkiariien səvəi Kumwesən.

Pol rərər ia nəmri Kalio

¹² Nəpīn Kalio ramərimənu ia tənə Akaea, nəkur Isrel housəsimwīn irəha me, mhəkwtəmhiri Pol, mhəuvehi, mhəuvən fwe ia kwopun Kalio raməkiri nəgkiariien ikīn.

¹³ Irəha həni mə, “Iəmə i ramousari mə truvi nərmama həuvehe mhəfwaki pen m Kumwesən ia noien riti sə ramərui loa səkimaha.”

¹⁴ Mətə nəpīn Pol rinaməkwag mə trəgkiari, Kalio rīni pen ti nəkur Isrel i mə, “Kimiaha

nəkur Isrel, trīni mīnuə iərmama riti ro nari riti rīpkatukwatukw mhə, mərui loa səvəi nəkur Rom, takaməkeikei mamətərig ia kīmiaha.

¹⁵ Mətə ti nəri nə mə hiamousari ti nəgkariien me mīne nahag me ia loa səkīmiaha, ramarə a ia kīmiaha. Tihəmri amasan. Iakəpwəh nokeikeien mə takəkiri narimnari me sə ro iamīnha irə.”

¹⁶ Nənə Kalio rəkoui irapw irəha həier ia kwopun nəha in raməkiri nəgkariien ikīn.

¹⁷ Nəpīn həuvən fwe iruə, nərmama me fwe iruə həkwətəmhirī Sostenes, iəmə asori səvəi nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Irəha hənamousi in ipaka ti kwopun nəha Kalio raməkiri nəgkariien ikīn, mətə Kalio ro nəri auər a ia narimnari me nəha kamho.

Pol rirərig pen fwe Antiok ia profens nəha Siria

¹⁸ Pol rarə nəpīn rīpīk fwe Korin irəha piəvtaha me, nənə rəpwəh irəha, meiwaiu pehe ia taon nəha Kegkria. Ia kwopun nəha in rərai nukwənen, mahatən pen mə natuakəmien riti səvənhi sə rīməuvehi kwəsuaahi tukwe ia nəmri Kumwesən rino sampam. Kurirə irə in rəputə ia nitətə riti irəhar Akwila mīne Prisila, mharier, mharevən fwe Siria.

¹⁹⁻²¹ Nəpīn irəhar harapirapw fwe Efesas, Pol revən ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel, maməgkiari mīnraha, mamousari mə truvi irəha həuvehe ti Iesu. Irəha həres pen in mə tuharə kwopti irəha min, mətə Pol rīpkəsēni mhə. Nəpīn nəha rīnaməpwəh irəha irə, rīni pen ti nīrəha i mə, “Mə ratukwatukw ia nətərigien səvəi Kumwesən,

iou takrærig pehe mwi tukumiaha.” Nənə rəputə ia nītətə riti mier fwe Efesas, məpwəh Akwila mine Prisila irau krouarə fwe ikin.

²² Pol rier fwe Efesas meiwaiu pehe ia taon nəha Sisaria, muvarei mutə pen fwe Jerusalem. Nəpin rinətə raka nakalasia me fwe ikin, reiwaiu pen fwe Antiok.

²³ Pol rarə nəpin nepwin fwe ikin, nənə mier mevən ia kwopun me fwe ia profens mi nəha Kalesia mine Frijia, mamərpwi əknekən nərmama me səvəi Iesu.

Apolos fwe Efesas mine Korin

²⁴ Ia nəpin nəha iəmə Isrel riti ruvehe ia Efesas nəghin nə Apolos. Rinətui fwe taon riti kani mə Aleksantria. In iərmama riti səvəi nəgkiariien, mukurən amasan nəfe Nəkukuə Ikinan rani.

²⁵ Nərmama nepwin hənahatən raka in ia Suatuk səvəi Iesu Iərimənu. Ia nəpin me in riregi rəsanin ti nəvisaiien. Nənə nəpin ramahatən nərmama me, nəgkiariien səvənhi ia nıkaren səvəi Iesu ratukwatukw a, mətə in rukurən a paptas nəha Jon rino fwe kupwən.

²⁶ Nəpin Apolos ruvehe ia Efesas, rinaməvisau ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel məpwəh nehekiriien. Mətə nəpin Prisila mine Akwila krouregi nəgkiariien səvənhi, krouiri in, rouevən fwe nimwə səvənrau. Nənə krouni pen amasan Suatuk səvəi Kumwesən tukwe mə in trukurən amasan mwi.

²⁷ Kurirə ikin Apolos rokeikei mə trevən fwe profens Akaea. Ia nəpin nəha piəvtaha me fwe Efesas

hasitu irə, mhərai nəkukuə riti, mhərhi pen i revən ti nərmama me səvəi Iesu fwe Akaea. Həni pen ti nirəha i mə tuhəuvehi Apolos revən fwe rukwənu me səvənraha. Nəpən Apolos rapirapw fwe ikin, ramasitu asori ia nərmama səməme namasanien səvəi Kumwesən rino irəha həni nīpərhienien ia Iesu.

²⁸ Apolos ramasitu asori ia nirəha, ti nəri nə mə ia nəmri nərmama me in ramousi tərini nəgkiariien səvəi nəkur Isrel, mamahatən ia Nəkukuə Ikinan mə Iesu in Kristo.

19

Pol revən fwe Efesas

¹ Nəpən Apolos ramarə ihi ia Korin, Pol rukurau parei meiwaiu pehe ia Efesas, mətə nərmama me nepwən səvəi Iesu fwe ikin.

² In rəres pen irəha i mə, “Rəfo? Fwe kupwən, nəpən hiəni nīpərhienien ia Iesu, hiəuvehi Nənīmwin Ikinan uə rekəm?”

Miregi həni mə, “Rekəm. Kimaha iahəpkregi raka mhə mə Nənīmwin Ikinan rarə.”

³ Miregi Pol rini mə, “Ro iamīnhi nəfe nəha paptaes kimiaha hiəuvehi?”

Miregi həni mə, “Kimaha iahəuvehi paptaes səvəi Jon.”

⁴ Miregi Pol rini mə, “Paptaes nəha Jon rino səvəi nərmama səməme həuvərərīg ia noien ərəha me səvənraha. Mətə Jon rini irapw mə nərmama me tuhaməkeikei mhəni nīpərhienien ia iərmama sə trīpkukurirə i muvehe. Iərmama nəha Jon rəgkiari irə in nəha Iesu.”

⁵ Nərmama me nəha həregi nəgkiariien nəha, ko paptaes ia nirəha ia nəghi Iesu Iərimənu.

⁶ Nəpın Pol rəmrutə rəgın mi ia nirəha, Nənimwın Ikinan ruvehe ia nirəha, nənə kənamhəgkiari ia nəgkiariien me səpəmsəpə, mənəmhəni irapw nəgkiariien sə raku pen ti Nənimwın Ikinan.

⁷ Nərmama me nəha rosi irəha pam twelef.

⁸ Ia taon nəha Efesas, Pol rauvniwə ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Ia məkwə kahar, ia Sapat me pam, rani irapw nəgkiariien amasan fwe ikin, məpwəh nehekiriien. In raməvisau, mamousari mə trivi irəha həuvehe mhəni nıpərhienien ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.

⁹ Mətə nərmama nepwın kənkəpwənraha riskai. Həpwəh niniiien nıpərhienien ia nəgkiariien səvənhi, mamhəni ərəha suatuk səvəi Iesu ia nəmri nərmama me fwe nəkwai nimwəfwaki. Ro pen Pol rəpwəh irəha, muvehi nərmama me səvəi Iesu, mamhəuvən irəha min. Ia nəpın me pam ramahatən nərmama me fwe ia nəkwai skur riti kani mə Skur səvəi Tiranas.

¹⁰ Pol ramahatən nərmama me iamınhi irə meste nuk kəru. Ro pen nərmama me pam fwe profens Esia, nəkur Isrel mine nəkur Kris, həregi nəgkiariien səvəi Iərimənu.

¹¹ Ia nəpın me rıpik Kumwesən rauvei pen nıskaiien m Pol, nənə Pol ramo nımtətien me nepwın ropəiti.

¹² Nərmama me həpeki raka nıpəri tınari me

sə Pol rirai raka niseseien irə uə tinari me sə rinarkahu raka i, həuvehi, mhəuvən mhəmri pen ia nərmama səməme nemhəien rarə ia nirəha. Nənə nemhəien me səvənraha haraka ia nirəha. Nənimwɪn ərəha me həier ia nirəha.

Tini Skeva me

¹³⁻¹⁴ Nəmə Isrel me nepwɪn irəha pam sefen. Irəha nɪpwnəti pris asori anan riti səvəi nəkur Isrel nəghɪn nə Skeva. Ia nəpɪn me kamhəuvən ia kwopun me, mamhəkoui irapw nənimwɪn ərəha me ia nərmama. Nəpɪn riti hənuə tuhəkoui irapw irəha ia nəghi Iesu Iərimənu. Ro iamɪnhi irə həuvən mhərəer ia nəmri iərmama riti nənimwɪn ərəha rarə irə, həni pen ti nənimwɪn ərəha i mə, “Kɪmaha iahəni pehe tukw ik i ia nəghi Iesu, iəmə nəha Pol raməvisau i, tikier ia iərmama i.”

¹⁵ Mətə nənimwɪn ərəha rini pen ti nirəha i mə, “Iakukurən Iesu, mukurən mwɪ Pol. Mətə kɪmiaha nisiməme i?”

¹⁶ Nənə iəmə nəha nənimwɪn ərəha ramarə irə rivə pen ia nirəha. Nəgsen rasori məpi raka nəgsenraha pam. Ramousi irəha. Nənə irəha hap raka ia nimwə nəha. Tinari səvənraha ruvəiwən. Nɪpwrənraha rəpəruəpəruə.

¹⁷ Nəkur Isrel me pam mɪne nəkur Kris me pam səməme kamharə ia Efesas həregi nəvisauien səvəi noien nəha. Nəpɪn həregi, həhekɪr asori. Nənə nərmama me həuvehi utə nəghi Iesu Iərimənu rutə mwɪ.

¹⁸ Nərmama səməme həni nɪpərhienien ia Iesu həpɪk həuvehe mamhəni pui noien ərəha me səvənraha ia nəmri nərmama me.

19 Nepwɪn ia nirəha səməme hənamo nahak fwe kupwən həpeki nəkukuə me səvənraha səvəi nahak, mhəpeki mhəuvehe, mhəuvani ia nəmri nərmama me pam. Nənə nərmama me həvsini nəmri nəkukuə me nəha, mhətə mə rutə pɪk.

20 Ro iamɪnhi irə nəgkiariien səvəi Iərɪmənu riskai pɪk muviris mamevən.

Nurigrigien asori fwe Efesas

21 Kurirə ia narimnari me nəha, Pol rerɪn ramrhi mə trəpi sɪmwɪn ia profens mi nəha Masetonia mine Akaea, mevən fwe Jerusalem. In rini mə, “Nəpɪn takevən raka fwe Jerusalem, takaməkeikei mətoni mwi Rom.”

22 In rərhi pen Timoti mine Erastas, iəmə mi sə krouasitu irə, krouevən fwe Masetonia. Mətə in rarə ouihi a mwi fwe ia Esia.

23 Ia nəpɪn nəha krukwomen naruagənien riti fwe Efesas ti Suatuk səvəi Iesu.

24 Iərmama riti nəghɪn nə Temetrius. In iərmama sə ramo narimnari me ia silva. Ia nəpɪn me ramo nimwə ouihi me ia silva, mauvnhɪ nimwəfwaki səvəi kumwesən eikuə riti. In pran kani mə Atemis. Temetrius mine nərmama me səməme kamhowok irəha min kamhəmri pen nəmri nari ia nimwə ouihi me nəha, mamhəuvehi mane asori me irə.

25 Nəpɪn riti Temetrius roeite nərmama me pam səməme kamho narimnari me ia silva. In rini pen ti nirəha i mə, “Nərman, hiəuvəukurən raka mə kitaha saməuvehi mane asori ia wok i səkɪtaha.

26 Kimiaha hiəuvəregi raka nəgkiariien səvəi

iāmə nəha Pol, mhənətə raka narimnari me nəha in ramo. Ripko mhə ia taon əpa i Efesas, mətə ipaka rukurau pam ia profens i Esia, in ravi nərmama me həpik həpwəh nətərigien səvənraha, mhəkuriə in. In rani mə nənimwi kumwesən me i nərmama kamho ia rəginraha ripko mhə irəha kumwesən pərhiən me.

²⁷ Kitaha tsaməkeikei mhəsiari kamo Pol ro nərmama həni ərəha wok i səkitaha. Rukurən noien mwi nərmama hətə ərəha nimwəfwaki səvəi kumwesən asori səkitaha Atemis. Nənə pəpim nəpim riti rukurən nuvehi rakaien nəhag nəha Atemis, mo ruvehe mo nəri auər a i. Mətə nərmama me pam ia Esia mine ia kwopun me pam ia tiprənə i kamhəfwaki m prən i.”

²⁸ Nəpim nərmama me həregi nəgkiariien nəha, niemaha rəpi pik irəha. Həskəmter, mənəmhəkwein asori, mə, “Səgnəgini Atemis, kumwesən səvəi nəkur Efesas.”

²⁹ Nərəhaien nəha raiu mevən meste kwopun pam ia taon nəha. Nərmama me haiu, mhəuvən, mhəkwtəmhiri Kaius mine Aristakas, iāmə Masetonia mi nəha kamharavən pəri irəhar Pol. Həkwtəmhiri irau, mhəvi irau, mhəuvən fwe kwopun asori riti kamrai sun nəgkiariien ikin.

³⁰ Pol rokeikei mə trevən ia reri nərmama məgkiari, mətə nərmama me səvəi Iesu həpkəsəni mhə.

³¹ Nəmə asori me nepwin mwi səvəi Esia, səməme həukurən amasan Pol, hərhi pen nəgkiariien min, mamhase in mə trəpwəh nevənien fwe kwopun nəha kamrai sun ikin.

³² Fwe nəkawai kwopun nəha kamrai sun ikin, nurigrigien asori. Nərmama kamhəkwein əpwəmwis. Nəpwın kamhəni nəgkiariien riti, nəpwın kamhəni əpə. Irəha həpik həreirei mə hənousəsimwın irəha me ti nəfe.

³³ Ia nəpın nəha nəkur Isrel hərui irapw iərmama riti nəghın nə Aleksanta. Nərmama nəpwın hətoni, həni pen tukwe in mə trəgkiari. Nəpın Aleksanta riskəmter ia nəmri nərmama me pam, ruvehi utə rəgın, mokeikei mə trini irapw nəgkiariien səvəi nəkur Isrel.

³⁴ Mətə nəpın nərmama me hətə sas Aleksanta mə in iəmə Isrel, irəha pam kamhəkwein əpwəmwis, rerinraha kuatia a, mamhəni mə, “Səgnəgini Atemis, kumwesən səvəi nəkur Efesas. Səgnəgini Atemis, kumwesən səvəi nəkur Efesas.” Irəha kamhəkwein əpwəmwis iamınhi mhəuvehi aoa kəru.

³⁵ Kurirə irə iəmə asori riti səvəi Efesas riskəmter minise irəha. Nəpın həuvehe mhafafa, in rini mə, “Nəmə Efesas, nərmama me pam həukurən mə nimwəfwaki səvəi kumwesən asori nəha Atemis ramərer ia taon i səkitaha. Kitaha i nəkur Efesas samətui amasan tukwe. Samətui amasan mwi ti kəpwier ikinan nəha rıməukrutə ia nimagouagou meiwaiu pehe.

³⁶ Iərmama riti riwən ko rıpkini mhə mə iakameikuə. Ro iamınhi irə kimiaha tihəməkeikei mhafafa, mhəpwəh noien nari riti kurirə tihəmisə irə.

³⁷ Kimiaha hiəməuvehi iəmənmi nəha, mhəuvehe ia kwopun i. Mətə irau kroupkakres mhə nari riti ia nimwəfwaki riti səkitaha, rouəpwəh nini ərəhaien Atemis, prən nəha in

kumwesən səkitaha.

³⁸ Trīni mīnuə Temetrius mīne nərmama səməme kamhowok irəha min hənətə nəri ərəha riti iərmama riti rīno, pwəh həuvən fwe nimwə me nəha kaməkiri nəgkiariien ikin. Nimwə me nəha kamhəkwaq a. Nəmə asori me səməme kamhəkiri nəgkiariien irəha fwe ikin.

³⁹ Mətə trīni mīnuə hiokeikei nari riti mwi, tihaməkeikei mheitenhi nəpīn nəha nəmə asori me kamhousəsimwīn irəha me irə. Ia nəpīn nəha tihəmri amasan.

⁴⁰ Kitaha tsaməsiari, kamo tukini mə samərui loa ipwet, mamhəruckwumen nərəhaien asori. Nənə tsəfni ia nəmri nəmə asori me? Nəgkiariien səkitaha riwən tsəni mə səfo mamho nurigrigien asori i.”

⁴¹ Nəpīn iəmə asori nəha rīni pam nəgkiariien nəha, rərhi pen nərmama me kamhəuvən.

20

Pol revən fwe profens mi nəha Masetonia mīne Akaea

¹ Nəpīn nurigrigien asori nəha rīneiwaiu, Pol rəkweīn nərmama me səvəi Iesu həuvehe rəvəhag mīnraha. Nəpīn rəvəhag pam mīnraha, rəsəkīr mīnraha, mier, mamevən fwe Masetonia. ² In ramevən ia kwopun me ia profens nəha, mamīni nəgkiariien me rīpīk, maməvəhag m nərmama me səvəi Iesu fwe ikin. Kurirə irə in ruvehe ia profens nəha Akaea.

³ Pol ruvehi məkwə kahar fwe ikin. Nəpīn rīnaməpnəpenə mə trəputə ia nītətə riti, mevən fwe profens nəha Siria, in rīregi mə nəkur Isrel hənərai sun mə tuhousi əpune in ia nəkwai nītətə nəha. Ro

pen in rəpwəh, mini mə in travən a məpi simwɪn
ia profens nəha Masetonia ti nɪrəriɡien mevən fwe
Siria.

⁴ Nərmama nepwɪn mwi həkurirə in: Sopata,
tini Piras iəmə Perea; mine Aristakas irau Sekan-
tas, iəmə Tesalonaeka mi; mine Kaius iəmə Tepe,
irau Timoti; mine iəmə Esia kəru nəha Tikikas
mine Trofimas.

⁵ Irəha nəha həkupwən mhəuvən mamheitenhi
kimaha fwe Troas.

⁶ Nəpɪn nəvegɪnien asori nəha nəkur Isrel
kamhani bred sə yis riwən irə rukurau, kimaha
iahəputə ia nitətə riti mhəier ia Filipae. Nəpɪn
krirum rukurau, nənə iahəuvən mheste irəha fwe
Troas, mamharə fwe ikin mhəuvehi nəfwakiien
kuatia.

Pol ramo navənien səvənhɪ sampam fwe Troas

⁷ Ia Sapat riti, ia nəpɪn, kimaha iahousəsimwɪn
kimaha me mə tahəkwsen bred. Pol ramahatən
nərmama me. Ti nəri nə mə trakwakwi rəpwəh
irəha, rəɡkiari əpwəmwi s meste kurkwai nəpɪn.

⁸ Kimaha iahousəsimwɪn kimaha me ia nəkwai
nimwə ia kwopun riti fwe irənhə. Ia kwopun nəha
laet me rɪpik rauək.

⁹ Təmaruə riti nəha ikin. Nəghɪn nə Iutikas.
Raməkure utə ia ruei winto. Nəpɪn Pol raməɡkiari
pik mamevən, napriien ruvehi təmaruə nəha.
Ravi kəviəmu, mimwei irapw fwe ia stori ka-
har, meiwaiu mouini. Nərmama me heiwaiu mə
tuhəuvehi utə, mətə ruvəmhə.

10 Mətə Pol reiwaiu irapw, m̄inimwi nukurhun mi ia n̄ikaren, m̄ərəui əmwesi, m̄ini mə, “Tihəpwəh n̄iregiien r̄ərəha, in ruvəm̄iru mwi.”

11 Kurirə ikin, n̄əp̄in Pol rutə mevən mwi fwe irənhə, r̄əkwsen bred, maməni p̄əri nari irəha m̄inraha. In r̄əgkiari mwi meste r̄inamran, m̄əpwəh irəha mamevən.

12 Nənə irəha h̄airi t̄əmaruə nəha Iutikas, mamh̄əuvən fwe ia rukwənu. Rer̄inraha ragien mə in ruvəm̄iru mwi.

Irəha h̄aier ia Troas mh̄əuvən fwe Maelitas

13 Pol rokeikei mə travən a, mukurau parei, mevən fwe taon nəha Asos. Ro iam̄inhi irə in r̄ərhi pen kimaha iah̄əputə ia n̄itətə, mh̄əkupwən irə, mh̄əuvən, mamheitenhi in fwe ikin.

14 N̄əp̄in in rier pehe tukumaha fwe Asos, r̄əputə ia n̄itətə kimaha m̄in, nənə iah̄əuvən fwe taon nəha Mitulen.

15 Kini rakwakwi irə iah̄aier ia kwopun nəha, mh̄əuvehe, m̄h̄aiu iruə ia tənə əmweris nəha Kios. N̄əp̄in kuatia rukurau, iah̄əuvehe ia tənə əmweris nəha Samos. N̄əp̄in kuatia mwi rukurau, iah̄əuvehe ia taon nəha Maelitas.

16 Kimaha iah̄aiu iam̄inhi irə ti n̄əri nə mə Pol r̄iməni mə tah̄əukurau iruə mh̄əpwəh nuvareien fwe Efesas. R̄əpwəh nokeikeien mə trouraha n̄əp̄in s̄əvənhi fwe profens nəha Esia, ti n̄əri nə mə in ramevən akwauakw mə trukupwən mapirapw fwe Jerusalem kurirə n̄əp̄in asori nəha Pentekos.

Pol r̄əvəhag m̄elta me s̄əv̄ai n̄əfwakien fwe Efesas

17 Nəpɪn kɪmaha iahəuvarei fwe Maelitas, Pol rərhi pen nəgkiariien revən fwe Efesas, mərəs elta me səvəi nəfwakiiien mə tuhəuvehe mhətə in.

18 Irəha həuvehe, nənə Pol rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Kɪmiaha hiəuvəukurən raka mə iakinəfarə irə kɪtaha m kɪmiaha fwe iakiməuvehe ia Esia meste iakəpwəh kɪmiaha mamevən.

19 Iakamo wok səvəi Iərimənu, mɪpkəfiəutə mhə iou. Ia nəpɪn me nise nənimek ramaiu tukumiaha. Ia nəpɪn me iakamregi ramərəha, tɪ nəri nə mə nəkur Isrel hənuə tuhousi əpune iou.

20 Kɪmiaha hiəukurən mə iapkərkwafə mhə ia nəgkiariien me nepwɪn sə tuhasitu ia kɪmiaha. Mətə nəpɪn iakaməvisau uə iakamahatən kɪmiaha ia nəmri nərmama me uə ia nəkwai nimwə me səkɪmiaha, iakani irapw pam tukumiaha.

21 Iakaməvisau pen pəri m nəkur Isrel mine nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel mə irəha tuhaməkeikei mhərərig ia noien ərəha me səvənraha, mhəuvehe tɪ Kumwesən, nənə mhahatətə ia Iesu Kristo Iərimənu səkitaha.

22 Nənə hətə ro. Təkwtəkwuni nəha iakamevən fwe Jerusalem, tɪ nəri nə mə Nənimwɪn Ikinan raməkeikei miou. Iou iakreirei nəfe treste iou ia kwopun nəha.

23 Mətə in a i iakukurən. Ia taon me pam sə iakamevən ikin, Nənimwɪn Ikinan ramahatən amasan iou, mamɪni mə tukousi iou, kuvehi puvn-ɪmwə iou ia kalapus.

24 Mətə iou iakətoni mə nɪmɪruien səiou ro nəri auər a tukw iou. Iapkətərig pɪk mhə i.

20:17: Wok Me 18:21 **20:18:** Wok Me 18:19, 19:10 **20:19:** Wok Me 20:3 **20:22:** Wok Me 19:21 **20:23:** Wok Me 9:16, Wok Me 21:4,11 **20:24:** Wok Me 21:13, 2Tim 4:7

Iakokeikei a mə takeste nusvenhi suatuk səiou, mo sampam ia wok nəha Iesu Iərimənu ruvei pehe miou. In rini mə takaməkeikei mini irapw ti nərmama nəgkariien i sə raməvisau namasanien səvəi Kumwesən.

²⁵ Nənə hətə ro. Təkwətəkwuni nəha iakukurən mə kimiaha pam i səməme iakuvəukurau raka ia nımwrhenimiahaha, məvisau nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə m kimiaha, tihəpkətə mhə mwi nənimək ia nəpın riti.

²⁶ Ro pen ia nəpın i ipwet iakani irapw tukumiahaha i mə trini minuə Kumwesən rərpwın noien ərəha me səkimiahaha, ramarə ia kimiahaha. Iou iakiwən ia kimiahaha,

²⁷ ti nəri nə mə iapkərkwafə mhə nari riti tukumiahaha. Iakuvəni irapw pam narimnari me Kumwesən rokeikei.

²⁸ Kimiahaha tihaməkeikei mhətə amasan kimiahaha me, mamhətə amasan mwi sipsip me pam səməme Nənimwın Ikinan rınəmri pehe ia rəgimiahaha. Tihaməkeikei mhəri amasan nakalasia me səvəi Kumwesən, ti nəri nə mə in rınərəku raka irəha ia niten.

²⁹ Iakuvəukurən raka mə nəpın takaraka ia kimiahaha, nərmama me nepwın həmwən ia kuri əprmin me tuhəuvehe ia rərimiahaha, mhəriwı kimiahaha nərmama me səvəi Iesu, rəmwən mə kimiahaha sipsip me.

³⁰ Nənə kimiahaha i nərmama nepwın tuhəskəmter, mheikuə mə tuhəvi raka nərmama me səvəi Iesu, həuvən mhəkuriə ia nirəha.

³¹ Ro iamınhi irə, kimiahaha tihaməkeikei

20:26: Wok Me 18:6 **20:28:** 1Tim 4:16, 1Tes 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15, Jon 10:12 **20:30:** 1Jon 2:19 **20:31:** Mak 13:37, Wok Me 19:8,10, 1Tes 2:11

mhəsiari. Rerimiaha tramrhi mə nuk kahar iakəpwəh napwisiēn, mətə ia nəpīn mīne ia ran iakamahatən kīmiaha kuatia kuatia. Nise nənimek ramaiu tukumiaha.

³² Təkwətəkwuni nəha iakaməmri pen kīmiaha ia rəgi Kumwesən. Rerimiaha traməkeikei mamrhi nəgkiariien sə raməvisau namasanien səvənhi. Nəgkiariien nəha rīskai, mukurən nərpwi əknekiniēn kīmiaha, muvei pehe narimnari amasan me səməme Kumwesən rīməni mə truvei pen m nərmama me səvənhi.

³³ Rerik rīpkakres mhə mane uə tīnari səvəi iərmama riti.

³⁴ Kīmiaha hiəuvəukurən raka mə iou iakinowok ia rəgik mə takuvehi narimnari me səvəi narəien səiou mīne səvəi iou me nepwīn.

³⁵ Ia noien me pam səiou, iakamahatən kīmiaha mə kītaha tsaməkeikei mhəmwur iamīnhi irə, mamhasitu ia nərmama həpkiskai mhə. Reritaha traməkeikei mamrhi nəgkiariien i səvəi Iesu Iərimənu. In rīməni mə, ‘Nəriariien nari ramasan pīk məpi raka nuvehien a nari.’ ”

³⁶ Nəpīn Pol rəgkiari pam, rīnimwi nukurhun mi, məfwaki irəha mīnraha.

³⁷ Irəha pam hasək, mhəkwtəmhiri Pol, mhakei min.

³⁸ Rerīnraha rəpou pīk tī nəgkiariien nəha rīməni mə tuhəpkətōni mhə mwi nənimen. Nənə havən pəri irəha min, mhəuvən ramevən ia nītətə.

20:32: Wok Me 26:18 **20:33:** 1Saml 12:3, 1Kor 9:11-12 **20:34:** Wok Me 18:3, 1Tes 2:9 **20:35:** Mat 10:8 **20:36:** Wok Me 21:5
20:38: Wok Me 20:25

21

Pol revən fwe Jerusalem

¹ Kimaha iahəsəkır raka minraha, mhəputə ia nitətə, mhəier, nənə mhəuvən atukwatukw ia tənə əmweris nəha Kos. Kini rakwakwi irə, iahəuvən ia tənə əmweris nəha Roj. Nənə iahəier ia kwopun nəha, mhəuvən ia taon nəha Patara.

² Ia kwopun nəha iahətoni nitətə riti rinamevən fwe tənə Fonisia. Nənə iahəputə irə, mhəier, ³ mhəuvən mheste iahəti pen mhətoni tənə əmweris nəha Saepras. Nənə iahəukurau ia nıkaren saot, mhəuvən fwe profens nəha Siria, nənə mheiwaiu pehe ia taon nəha Taea. Nitətə səkimaha rərer ia kwopun nəha, ti nəri nə mə tukpeki parei kago səvənhi fwe ikin.

⁴ Kimaha iahəuvarei, mhəuvən mamhətui nərmama me səvəi Iesu. Mhətoni irəha, nənə Nənımwın Ikinan ro irəha hətoni nəfe tuko ia Pol fwe Jerusalem. Ro pen irəha həni pen ti Pol i mə trəpwəh nevənien. Iaharə fwe Taea kimaha minraha meste nəfwakiien kuatia.

⁵ Nəpın səkimaha sampam tahəier irə iahəuvehi suatuk səkimaha mamhəuvən, nərman me pam irəha nıpran me səvənraha mine nəkwərhakwərha me səvənraha havən kimaha minraha. Iahəier ia taon, mhəuvən fwe nıpəkır. Nənə ia kwopun nəha, iahənımwi nukurhumaha mhəfwaki.

⁶ Nəpın iahəsəkır raka m kimaha me, iahəputə ia nitətə, mhəier. Nənə irəha hərərig mhəuvən fwe imwənraha.

⁷ Nītətə səkimaha rier ia Taea, maiu, muvehe ia taon nəha Toleme. Nənə iahəuvarei, mhəuvən mhətoni piəvtaha me fwe ikin, mharə kimaha minraha nəpin pekin.

⁸ Kini rakwakwi irə, iahəputə mwi ia nītətə, mhəier, mhəuvehe ia taon nəha Sisaria. Iahəuvarei, mhəuvnimwə ia nimwə səvəi Filip, iərmama riti sə raməvisau irapw nəgkiariien amasan. In riti ia nərman me nəha irəha pam sefen. Fwe kupwən aposol me hənərpwi rəginraha ia nirəha mə tuhasitu ia nirəha.^a Iaharə kimaha min.

⁹ Səvənhi prən ouihi me kefə. Həpkesi pen mhə ihi iərman. Ia nəpin me kəmhəni irapw nəgkiariien sə raku pen ti Nənimwin Ikinan.

¹⁰ Kimaha iaharə mheste nəpin kahar uə kefə ia kwopun nəha, profet riti nəghin nə Akapus ruku pen fwe Jutia meiwaiu pehe

¹¹ mətə kimaha. Nənə in ruvehi kətoti səvəi Pol, mərihi atukw a rəgin mi mine nisun mi irə, nənə mini mə, “Nənimwin Ikinan rani mə, ‘Nəkur Isrel fwe Jerusalem tuhərihi iamınhi iərmama sə səvənhi i kətoti, nənə mhəuvehi pen in ia rəgi nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.’ ”

¹² Nəpin iahəregi nəgkiariien nəha, kimaha mine nərmama ia kwopun nəha iahasək, mamhəres Pol mə trəpwəh nutə penien fwe Jerusalem.

¹³ Mətə Pol rini mə, “Rəfo hiamasək iamınhi irə, mamho rerik ramərkwəpir? Iakinəpnəpenə raka mə tukərihi iou iamınhi. Mətə ripko mhə in əpa

21:8: Wok Me 6:5, 8:40 **a 21:8:** Wok Me 6:5 **21:9:** Wok Me 2:17 **21:10:** Wok Me 11:28 **21:11:** Jon 21:18, Wok Me 20:23, 21:33 **21:12:** Mat 16:22 **21:13:** Wok Me 20:24

nəha. Trini minuə kousi əpune iou fwe Jerusalem ti nəghi Iesu Iərimənu səkitaha, iakinəpnəpenə raka.”

¹⁴ Nənə nəpin iahətə mə ko iahəpkinise mhə in, iahəpwəh, nənə mhəni mə, “Pwəh tuko rəmwhen Iərimənu rokeikei.”

¹⁵ Kimaha iaharə rəpwəmwis kwopti ia kwopun nəha. Nənə kurirə irə iahəpnəpenə narimnari me səkimaha, nənə mhəier mhəutə pen fwe Jerusalem.

¹⁶ Nərmama nepwin səvəi Iesu fwe Sisaria həuvən kimaha minraha, mhəiri pen kimaha iahəuvən fwe nimwə səvəi Minason. In iəmə Saepras riti. Riməuvehe mo in iərmama riti səvəi Iesu fwe tui. Kimaha iahapri fwe nəkwai nimwə səvənhi.

¹⁷ Nəpin kimaha iahəuvehe ia Jerusalem, piəvtaha me hətə kimaha. Rerindraha ragien.

¹⁸ Kini rakwakwi irə, Pol ruvnimwə kimaha min mevən mətə Jemes. Elta me səvəi nəfwakien irəha mwi fwe ikin.

¹⁹ Pol rini ramasan ti nirəha i, marə mini mwi narimnari me kuatia kuatia sə Kumwesən rino ia nəpin nəha Pol rinamowok fwe kwopun me səvəi nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.

²⁰ Nəpin irəha həregi, həgnəgini Kumwesən, nənə mhəni pen ti Pol i mə, “Piəvmaha, ikinətə raka mə nəkur Isrel me taosen m taosen həuvəni raka nipərhienien ia Iesu. Nənə irəha pam həskai ti Loa səvəi Moses.

²¹ Irəha həuvəregi raka nərmama kəmhəni ik mə ikamevən ia kwopun me səvəi nərmama ripko

mhə irəha nəkur Isrel, mamahatən nəkur Isrel me pam ia kwopun me nəha mə tuhəpwəh Loa səvəi Moses. Irəha hərəgi mə ikamini pen ti nirəha i mə tuhəpwəh nuvehien ninhum m nəkwərhakwərha me səvənraha uə nesi penien narəien səkitaha nəkur Isrel.

²² Irəha tuhəregi mə ikuvəuvehe raka ia kwopun i. Ro iamini irə, kitaha tsəfo irəha?

²³ Tiko nəri kimaha tahəni pehe tukw ik i. Nərman kefə ia kwopun i. Fwe kupwən həuvehi kwəsuahe ia nəmri Kumwesən mamhatuakəm tukwe.

²⁴ Tikuvehi nəmə me i, mo nəfe Loa səvəi Moses rani ti noien kimiaha minraha hiəmher ia nəmri Kumwesən, muvehi tukwini nəmri narimnari me səvənraha, mo pam, nənə irəha tuhərai nukwənenraha rahatən pen mə natuakəmien səvənraha həno pam. Ia noien nəha nərmama me tuhətoni mhəukurən mə nəgkiariien me nəha kamini ia niram ro neikuəien i. Ikamesi pen ihi Loa səvəi Moses.

²⁵ Mətə nərmama me nəha kamhəni nīpərhienien ia Iesu, səməme rīpko mhə irəha nəkur Isrel, kimaha iahənərhi pen raka nəkukuə riti minraha, mhəni pen nəkwamaha ti nirəha i. Iahəni mə irəha tuhəpwəh naniien nəveginiien sə kiməuvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha. Tuhəpwəh naniien netə. Tuhəpwəh naniien nərimiru riti sə kətiri nīpətəkinuan remhə, mətə netə raməmak ihi ia nusan. Nərman me tuhəpwəh niri əpnəpenien nīpran. Nīpran me tuhəpwəh nesi pen əpnəpenien

nərman.”

²⁶ Kini rakwakwi irə, Pol ruvehi nərman me nəha kefə, mevən, mīnamo nəfe Loa səvəi Moses rani ti noien irəha mīnraha həmhər ia nəmri Kumwesən. In ruvniwə ia niwə səvəi Kumwesən, mīni sas pen ti pris me mə nəpīn sefen trukurau, nənə in mīne nərman me nəha kefə tuhəmher. Ia nəpīn nəha nərman me nəha kefə tuhəuvei pen nərīmīru me səvənraha kuatia kuatia mə tukousi əpune kuvei pen m Kumwesən.

Nərmama me həkwətəmhirī Pol

²⁷ Ipaka nəpīn me nəha sefen həukurau pam. Nənə nəkur Isrel me nepwīn səməme həuku pen fwe ia Esia hətoni Pol ia niwə səvəi Kumwesən. Nənə nəpīn hətoni, həkwətəmhirī in, mamhərhiərhi nərmama me,

²⁸ mamhəkwein əpwəmwis mə, “Nəmə Isrel, hasitu! Iəmə i in i ramahatən nərmama ia kwopun me, mamīni ərəha kitaha nəkur Isrel, mamīni ərəha mwi loa səkitaha mīne kwopun i. Təkwtəkwuni nəha riri nəkur Kris me nepwīn həuvniwə pehe i ia nəkwai niwə səvəi Kumwesən. Ia noien nəha in ramo kwopun ikinan i ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən.”

²⁹ (Irəha həni nəgkiariien nəha ti nəri nə mə fwe kupwən hətoni iəmə Efesas nəha Trofimas ramavən irau Pol fwe ia taon. Rerīnraha rīrhi mə Pol riri in muvniwə pehe ia nəkwai niwə səvəi Kumwesən.)

³⁰ Nəgkiariien nəha ro nəkur Jerusalem hərə, mhaiu mhəuvehe. Irəha həkwətəmhirī Pol,

mhəvi, mhəier irapw ia nimwə səvəi Kumwesən. Təkwətəkwuni a pris me hərəpinhə.

³¹ Nərmama me nəha kamhousi Pol mə tuhousi əpune. Ia nəpin nəha nəgkiariien rutə mevən ti iaruağən səvəi Rom sə in rasori ia naruagən me irəha taosen. In riregi mə nərmama me pam ia Jerusalem kamho nurigrigien asori.

³² Təkwətəkwuni a riri naruagən me nepwin səvənhi mine nəmə asori me səvənraha haiu mhei-waiu ti nərmama me. Nəpin nərmama me hətoni iəmə asori nəha mine naruagən me səvənhi, irəha həpwəh nousiien Pol.

³³ Iəmə asori səvəi naruagən me revən ti Pol, mini pen ti naruagən me səvənhi mə tuhəkwtəmhiri in, mhərihi ia jen kəru. Nənə in rəres pen nərmama me i mə, “Nəfe i iərmama? Rino nəfe?”

³⁴ Nərmama ia nəkuər nəha nepwin kamhəni nəgkiariien riti, nepwin kamhəni səpə. Mətə rəknekin ti iəmə asori səvəi naruagən me ko ripkregi atukwatukw mhə nari riti ti nəri nə mə nurigrigien rasori. Ro iaminihi irə in rini pen ti naruagən me səvənhi mə tuhəuvehi Pol, mhəuvehi, mhəuvnimwə ia nimwə səvəi naruagən me.

³⁵ Nəpin Pol reste kwopun nəha kavən kautə ikin, naruagən me həvrani in mamhəutə. Irəha ho iaminha irə, ti nəri nə mə nərmama me niemaha raməpi pik irəha.

³⁶ Kamhəkurirə ia Pol mine naruagən me, mamhəkwein əpwəmwis mə, “Housi əpune iəmə nəha.”

³⁷ Ipaka naruagən me həuvehi Pol mhəuvnimwə ia nimwə səvənraha, nənə Pol rini pen ti iəmə asori səvəi naruagən me i mə, “Ko iakəgkiari ro mik?”

Miregi iəmə asori səvəi naruagən me rini mə, “Kwa ikukurən nəgkiariien səvəi nəkur Kris.

³⁸ Rosi ik iəmə Ijip nəha fwe kupwən ikrukwomen naruagənien riti kimiaha nəkur Rom, miri nərman me səməme kamhousi əpune iərmama, irəha pam fo-taosen, hiəuvən fwe kwopun akwesakwes ikin?”

³⁹ Miregi Pol rini mə, “Rekəm. Iou iəmə Isrel. Iakinətui fwe profens nəha Silisia ia taon nəha Tasas. Iou sitisen riti səvəi taon asori nəha. Iakase ik mə ko ikəsəni ro iou iakəgkiari m nərmama me nəha.”

⁴⁰ Iəmə asori səvəi naruagən me rəsəni Pol. Nənə Pol rərer nəha kavən kautə ikin, muvehi utə rəgin, miripwi tete nərmama me. Nəpən irəha həuvehe mhafafa, rəgkiari minraha ia nəgkiariien Hipru, mini mə,

22

Pol rini irapw nəgkiariien səvənhi ti nəkur Isrel

¹ “Tata me mine piak me, hətərig ro iou, pwəh iakini irapw nəgkiariien səiou tukumiaha i.”

² Nəpən irəha həregi Pol raməgkiari minraha ia Hipru, nəgkiariien ihi səvənraha, həuvehe mhafafa mwi.

Nənə in rinamini mə,

³ “Iou iəmə Isrel. Iakinətui fwe Silisia, ia taon nəha Tasas, mətə iakiməpwinari ia taon i Jerusalem mo skur ia skur səvəi iahtən nəha

Kamaliel. In rīnahatən iou ia loa səvəi kaha kupwən me səkitaha mə takesi pen atukwatukw. Ia nəpīn nəha iakiskai mə tako narimnari me səməme Kumwesən rokeikei rəmwhen ia kimiaha i ipwet mīne.

⁴ Fwe kupwən, iakamometə nərmama me nəha səməme kamhesi pen Suatuk səvəi Iesu. Iakaməkwətəmhiri irəha, nəri auər a mə nərman uə nīpran, mauvehi puvnimwə irəha ia kalapus mə tukousi əpune irəha.

⁵ Pris asori anan mīne nəmə asori me səkitaha nəkur Isrel tuhəni mə iakani pərhiən. Nəpīn riti iakiməuvehi nəkukuə me səvənraha həmərari m piəvtaha me fwe Tamaskes. Iakier, mamevən ia kwopun nəha mə takəkwətəmhiri nərmama me səvəi Iesu, mərihi irəha ia jen, miri irəha mīrəriḡ, muvehe mwi ia Jerusalem mə tukousi irəha.

⁶ Ia nəpīn nəha iakīnauvehe ipaka tī Tamaskes, ipaka kurkwai nəpīn ia ran, təkwtəkwuni a nukuraanien asori ruku pen ia nīmagouagou, məhiəpwīn iou.

⁷ Iakimwei irapw ia tīprənə, mīregi reri iərmama riti rīni pehe tukw iou i mə, ‘Sol, Sol, rəfo ikamometə iou?’

⁸ Mīregi iakīni mə, ‘Iəmə asori, ik sin i?’

Mīregi rīni pehe tukw iou i mə, ‘Iou Iesu, iəmə Nasaret sə ikamometə.’

⁹ Nərmama kimaha mīnraha hətōni nukuraanien nəha, mətə həpkregi amasan mhə nəfe nəha reri iərmama nəha rani pehe tukw iou i.

¹⁰ Nənə iakəres pen in i mə, ‘Iərimənu, takəfo nəha təkwtəkwuni?’

Miregi Iərimənu rini pehe tukw iou i mə, ‘Tikərer, mevən fwe Tamaskes. Iərmama riti fwe ikin trini pehe tukw ik i narimnari me pam i Kumwesən ruvərfi raka mə tiko.’

¹¹ Ia nəpin nəha ko iapkətə mhə nari, ti nəri nə mə nukuraanien sə raməhiəpwin iou raməhiapw pik. Ro pen nərmama kimaha minraha həuvehi rəgik, mhəiri iou, mhəuvən fwe Tamaskes.

¹² Ia kwopun nəha iərmama riti nəghin nə Ananaeas. In iəməfwaki riti ramsiai Loa səkitaha. Nəkur Isrel me pam səməme kamharə fwe Tamaskes kamhəni amasan in.

¹³ In ruvehe mərer ipaka tukw iou, mini pehe tukw iou i mə, ‘Sol, piak, tiko mətə nari.’ Təkwətəkwuni a mwi irə, iakətə nari, məti pen mətoni in.

¹⁴ Nənə in rini mə, ‘Kumwesən i səvəi kaha kupwən me səkitaha rinərpwi raka rəgin ia niram, mini mə tikaməkeikei mukurən narimnari me sə in rokeikei, mətoni Iəmə Atukwatukw nəha səvənhi, nəmə miregi rerin atukwatukw rəgkiari.

¹⁵ Ro iamini irə, ik tikuvehe mo iərmama riti səvənhi. Tikaməkeikei məvisau irapw m nərmama me pam narimnari me sə ikinətoni miregi.

¹⁶ Təkwətəkwuni nəha, ikameitenhi nəfe? Əskəmter, mo paptəes. Tikəfwaki m Iesu, pwəh in raikuas raka nərhəien me səim.’

¹⁷ Nəpin iakrərig muvehe mwi ia Jerusalem, iakevən məməfwaki ia nimwə səvəi Kumwesən. Nənə iakətoni vison riti.

¹⁸ Ia vison nəha iakətə Iərimənu raməgkiari pehe miou mə, ‘Tikap akwauakw, mier ia Jerusalem.

Nərmama me i tuhəpkregi mhə nəgkiariien səim nəpɪn ikəvisau irapw iou mɪnraha.'

¹⁹ Miregi iakini mə, 'Tərimənu, irəha həukurən amasan iou mə fwe kupwən iakamevən fwe nəkwai nimwəfwaki me pam səvəi nəkur Isrel, maməkwtəmhiri nərmama səməme kəmhəni nɪpərhienien ia niram. Iakamouisi irəha, mauvehi puvnimwə irəha ia kalapus.

²⁰ Stifen, iərmama sə raməvisau irapw ik, nəpɪn nɪten rɪnaiu irə, iou mwi iakamərer ia kwopun nəha, mamətui tɪ karkahu me səvəi nərmama səməme kəmhəkwi əpune in. Rerik rəgien a tɪ nəfe nəha kəhho.'

²¹ Mətə Iərimənu rɪni pehe tukw iou i mə, "Tiko mier. Takərhi pen ik ikevən tɪ nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel.' "

²² Nərmama me kəmhətərig amasan ia Pol, mətə nəpɪn həregi nəgkiariien nəha, həgkiari asori, mhəni mə, "Həuvehi raka iəmə nə, mhousi əpune! Tihəpwəh nəpwəhien in rɪmɪru!"

²³ Irəha kəmhəkwein əpwəmwɪs, mamhərarki əpnəpen tɪnari me səvənraha mamhərarki utə nɪməkwrur.

²⁴ Ro iamɪnhi irə iəmə asori səvəi naruagən me rɪni pen tɪ naruagən me səvənhi mə tuhəuvehi Pol, mhəuvehi mhəuvmimwə ia nimwə səvəi naruagən me. In rɪni mə tuhaməkeikei mhərɪsi in pwəh rɪni irapw mə rəfo nərmama me kəmhəkwein əpwəmwɪs pen irə iamɪnhi irə.

²⁵ Naruagən me hərɪhi tərɪni Pol mə tuhərɪsi. Iaruagən riti sə ramərer ipaka in rasori ia

naruagən me irəha hantret. Pol rini pen tukwe in mə, “Noien i hiamō ratukwatukw ia loa səvəi nəkur Rom uə rekəm? Hiənuə tihərisi sitisin riti səvəi Rom, mətə kɪpkətə raka mhə nari riti rərəha rino.”

²⁶ Nəpɪn iaruaɡən nəha rɪregi nəɡkiariien nəha, revən tɪ iəmə asori səvənhi, mɪni pen tukwe in mə, “Nəfe nəha ikamo? Iəmə nəha in sitisin riti səvəi Rom.”

²⁷ Ro pen iəmə asori səvəi naruagən me revən ipaka tɪ Pol, mɪni pen tukwe in mə, “Ni amasan ro tukw iou i mə pərhiən ik sitisin riti səvəi Rom?”

Miregi Pol rini mə, “Ouəh.”

²⁸ Miregi iəmə asori səvəi naruagən me rini mə, “Rəfo? Iou iakinəraku mane asori mə takuvehe mo iou sitisin səvəi Rom.”

Miregi Pol rini mə, “Mətə nəpɪn iakinətui irə iou sitisin səvəi Rom.”

²⁹ Ia nəpɪn a mwɪ nə naruagən me səməme hənərer ipaka mə tuhərisi Pol, irəha həhekɪr, mharaka irə. Nənə iəmə asori səvənraha, in mwɪ rehekɪr, tɪ nari nə mə rətə mə Pol in sitisin riti səvəi Rom, mətə rɪnərihi tərini in ia jen.

Pol rərər ia nəmri nəmə asori me səvəi nəkur Isrel

³⁰ Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rokeikei mə triregi atukwatukw nəɡkiariien nəha mə nəkur Isrel kamhəni ərəha Pol tɪ nəfe. Kɪni rakwakwi irə rərhi pen nəɡkiariien revən tɪ pris asori me mɪne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mə tuhaməkeikei mhousəsimwɪn irəha me. Kurirə irə rini pen tɪ naruagən me səvənhi mə tuhəfi raka rəɡɪnraha ia Pol. Nənə ruvehi Pol, mevən, rərər ia nəmri nəmə asori me səvəi nəkur Isrel.

23

¹ Ia nəpɪn nəha Pol rəti pen mətoni nəmə asori me səvəi nəkur Isrel, mɪni mə, “Piak me, fwe kupwən meste pehe ipwet mɪne iakamarə, mamousari mə rerik tramasan məmher ia nəmri Kumwesən.”

² Nəpɪn Pol rɪni iamɪnhi, pris asori anan Ananaeas rɪni pen ti nərmama səməme kamhərer ipaka ti Pol mə riti trəpwi tərhun.

³ Riti ia nɪrəha ro, nənə Pol rɪni pen ti pris asori anan i mə, “Kumwesən trəpwi ik. Ikəmwhen ia nɪkare nɪmwə kuvrhəkin ia prikis. Kahakwi amasan iruə ia prasta, mətə fwe imwə rɪmərmaru. Rəfo ikaməkure mə tikəkiri iou ti nətoniien mə iakamesi pen Loa səvəi Moses uə rekəm, mətə ikamərui loa nəha, mamɪni mə riti trəpwi iou?”

⁴ Miregi nərmama ipaka ti Pol həni mə, “Rəfo ikaməski pris asori anan səvəi Kumwesən?”

⁵ Miregi Pol rɪni mə, “Piak me, sori. Iapkukurən mhə mə in pris asori anan. Kɪmərαι pen ia Nəkukuə Ikinan mə ‘Tikəpwəh nɪni ərəhaien iəmə asori səkimiaha.’”

⁶ Pol ruvəukurən raka mə nərmama ia nousəsimwɪnien nəha səvəi nəmə asori me səvəi nəkur Isrel nepwɪn Satusi me mɪne nepwɪn Farisi me. Ro iamɪnhi irə rəgkiari asori ia kwopun nəha, mɪni mə, “Piak me, iou Farisi riti. Tata səiou mɪne kaha me səiou irəha mwi Farisi me. Iakamərer ia nəmrimiaha ipwet mə tihəkiri nəgkiariien səiou, ti nəri nə mə iou iakaməmri pen əknekɪn nətərigien səiou ia nəgkiariien nəha səkitaha ramɪni mə

23:1: Wok Me 24:16 **23:2:** Jon 18:22-23 **23:3:** Mat 23:27

23:5: Eks 22:28 **23:6:** Wok Me 4:2, Wok Me 24:15,21, Wok Me 26:5

nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi ia nemhəien.”

⁷ Nəp̄in Pol rini iam̄inhi, nousəs̄imw̄inien səvənraha reitehi. Farisi me m̄ine Satusi me hənəm̄əs̄ki irəha me.

⁸ (Irəha kamhəs̄ki irəha me ti nəri nə mə Satusi me kamhəni mə nərmama səməme həuvamhə tuhəpwəh nətuiien mwi. Kamhəni mwi mə nagelo me m̄ine nənimw̄i nərmama me həiwən. Mətə Farisi me kamhəni n̄ipər̄hienien ia n̄irəha pam.)

⁹ Nəm̄ə asori me ia nousəs̄imw̄inien nəha nəgkiariien səvənraha rutə pik. Nahatən me nepw̄in səvəi Loa, irəha mwi Farisi me, həkəmter, mamhəni irapw skai mə, “K̄imaha iahət̄oni mə noien ərəha riwən ia iəm̄ə i. Rosi nənimw̄in riti uə agelo riti rəgkiari min uə?”

¹⁰ Nəvisəien səvənraha ruvehe masori. Hənəm̄ousi irəha me. Nəp̄in iəm̄ə asori səvəi naruağən me rət̄oni, rehek̄ir mə irəha tuhousi Pol mheit̄ehi n̄ipwran. Ro pen rər̄hi pen naruağən me səvənhi heiwaiu irapw mhəuvehi raka Pol ia rəğinraha, mhəuvehi mhəuvən fwe nəkwai nimwə səvəi naruağən me.

¹¹ Nənə ia nəp̄in lərim̄ənu rier pen ti Pol, m̄ini mə, “Tikəpwəh nehek̄erien. Ik ikuvəni irapw raka iou ia Jerusalem. Tikam̄əkeikei m̄ini irapw mwi iou fwe Rom iam̄inhi.”

Nəkur Isrel me nepw̄in hərai sun mə tuhousi əpune Pol

¹² Kini rakwakwi irə nəkur Isrel me nepw̄in housəs̄imw̄in irəha me, mhərai sun mə tuhousi əpune Pol. Həuvehi kwəs̄uahi ia nəmri Kumwesən

mə tuhəpwəh naniien nari, mhəpwəh nənimwiien nari riti mheste tuhousi əpune raka Pol.

¹³ Nərmama me nəha hərai sun iam̄nhi irəha həpi raka foti.

¹⁴ Irəha həuvən ti pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel, həni pen ti nirəha i mə, “K̄imaha iahəuvəuvehi raka kwəsuaahi ia nəmri Kumwesən mə tahəpwəh naniien nari mheste tahousi əpune raka Pol.

¹⁵ Ro pen k̄imiaha mine nəmə asori me səməme kamhəkure ia nousəsimw̄inien səvəi nəmə asori me səvəi nəkur Isrel tihərhi pen nəgkiariien revən ti iəmə asori səvəi naruagən me. Tihəres pen in mə triri Pol meiwaiu pehe mwi tukumiaha. Tiheikuə irə mə hiokeikei mə tihəregi mwi Pol rəgkiari. Nənə k̄imaha tahərer mwatuk tukwe mə tahousi əpune in ia suatuk.”

¹⁶ Mətə kənkwənien Pol r̄iregi nəfe tuho irə. Ro pen revən, muvnimwə ia nimwə səvəi naruagən me, mini pui pen ti Pol i.

¹⁷ Pol rəkwein iarugən riti sə in rasori ia naruagən me irəha hantret, mini pen tukwe in mə, “Ko ikuvehi iəkunouihi i mevən ti iəmə asori səim. Nəgkiariien riti nəha tr̄ini pen tukwe in.”

¹⁸ Ro iam̄nhi irə ruvehi in mevən ti səvənhi iəmə asori, mini mə, “Pol, iəmə nəha fwe ia kalapus, rəkwein iou, mərəs iou mə takuvehi iəkunouihi i muvehe tukw ik, nəgkiariien riti nəha tr̄ini pehe tukw ik i.”

¹⁹ Nənə iəmə asori səvəi naruagən me ruvehi rəgi iəkunouihi nəha, miri raka, mərəs pen in əpa mə, “Nəfe nəha ikuə tikini pehe tukw iou i?”

20 Miregi rini mæ, “Næmæ asori me sævai nækur Isrel hæuværai sun raka mæ trakwakwi hæres ik mæ ko ikiri Pol, meiwaiu, mevæn fwe ia nousæsīmwiinien sævænraha. Iræha tuheikuæ ia niram mæ iræha hokeikei mæ tuhæregi Pol rægkiari mwi.

21 Mætæ tikæpwæh næseniien iræha, ti næri næ mæ nærman me sævænraha hæpi raka foti tuhærkwafæ ia suatuk mamheitenhi in. Nærman me næha hæuvæuvehi raka kwæsuahi ia næmri Kumwesæn mæ tuhæpwæh naniien nari, mhæpwæh nænimwiien nari riti mhestæ tuhousi æpune raka Pol. Nænæ tækwætækwuni næha hænæpnæpenæ raka, mamheitenhi a nægkiariien sæim mæ tikæfni iræ.”

22 Miregi iæmæ asori sævai naruagæn me rini mæ, “Tikæpwæh niniiien ti iærmama riti mæ ikuvæni pehe raka nægkiariien næha tukw iou i.” Nænæ in rærho pen kænkwæniien Pol ramevæn.

Kærho pen Pol revæn ti iæmæ asori næha Filiks

23 Ia næpîn næha iæmæ asori sævai naruagæn me rækwein iarugæn mi kæru sævænhī, mîni pen ti nirau i mæ, “Tirouevæn rouni pen ti naruagæn me iræha pam fo-hantret-sefenti mæ tuhæpnæpenæ ti nevænien fwe Sisaria. Tuhæier ia naen klok ia næpîn. Hantret kæru tuhavæn. Sefenti tuhækure ia hos me. Hantret kæru tuhæuvehi nitei.

24 Pwæh hæpnæpenæ mwi ia hos me nepwîn sævai Pol trækure ia niræha. Kimiaha tihamækeikei mhæuvehi in ia namasaniien, mhæuvæn ti Filiks, iæmæ Rom sæ ramærimænu ia tænæ Jutia.”

25 Nænæ iæmæ asori sævai naruagæn me rirai nækukuæ riti, mîni iamînhi iræ mînuæ:

26 “Filiks, ik iæmæ asori pærhien. Iou, Klotias Lisias, iakrai nækukuæ i ruvehe tukw ik.

27 Kupwən, nəkur Isrel həkwtəmhiri iəmə i, mamhousi in. Ipaka housi əpune, mətə kimaha naruagən me səiou iahəuvehe mhəuvehi raka in ia rəginraha. Kurirə ikin, iakregi mə in sitisin riti səvəi Rom.

28 Nənə iakokeikei mə takukurən amasan həni ərəha in ti nəfe noien. Ro pen iakiri in, mevən ia nəkureien səvəi nəmə asori me səvənraha.

29 Nənə iakətoni mə in rīpko mhə nari riti rərəha mə tukousi əpune in tukwe uə trəmāk ia kalapus tukwe. Mətə irəha həni ərəha a in ti nəresien me nəpwin ia loa səvənraha.

30 Kurirə ikin, iakregi mə nəkur Isrel hənərai sun mə tuhousi əpune iəmə i. Nəpīn iakregi, iakərhi pehe akwauakw in mə truvehe tukw ik. Iakini pen ti nərmama səməme kamhəni ərəha in mə irəha mwi tuhaməkeikei mhəuvehe tukw ik, mhəni irapw ia nənimem nəfe nəha noien iəmə i rino rerinraha rīpkagien mhə tukwe. In i nəgkiariien səiou sampam.”

31 Kurirə irə naruagən me ho nəkwai iəmə asori səvənraha, mhəuvehi Pol ia nəpīn, mhəuvehi mhəuvən mheste nari fwe kwopun nəha Antipatris.

32 Kīni rakwakwi irə, irəha səməme kamhavən a, hərərig mamhəuvən fwe nimwə səvəi naruagən me. Naruagən me səməme kamhəkure ia hos me, irəha əpə həuvehi Pol mamhəuvən.

33 Nəpīn irəha hapirapw fwe Sisaria, mhəuvən ti Filiks, mhəuvei pen nəkukuə nəha iəmə asori səvənraha rīmərai, mhəmri pen mwi Pol ia rəgi

23:27: Wok Me 21:30-33, Wok Me 22:25-27 23:28: Wok Me 22:30

23:29: Wok Me 18:14-15 23:30: Wok Me 24:5-8

Filiks.

³⁴ Filiks rəvsini nəkukuə nəha, marə mərəs pen Pol i mə, “Ik iəmə pəku?”

Miregi Pol rini mə, “Imwak fwe profens nəha Silisia.”

Miregi Filiks

³⁵ rini mə, “Nəp̄in nərmama səməme kamhəni ərəha ik tuhəuvehe, iou takregi ik tikini irapw nəgkiariien səim.” Nənə Filiks rini pen ti səvənhi naruağən me mə tuhəuvehi puvnimwə Pol ia nimwə asori sə Herot rino fwe kupwən,^a nənə mhərer tukuahag.

24

Nəkur Isrel hərə ia nəmri Filiks, mhəni ərəha Pol

¹ Nəp̄in krirum rukurau, nənə pris asori anan Ananaeas reiwaiu pehe ia Sisaria irəha nəmə asori me nepw̄in səvəi nəkur Isrel mine iərmama riti səvəi nəgkiariien nəghin nə Tetalas. Irəha həuvehe mə tuhərer ia nəmri Filiks, mhəni irapw nəfe nəha Pol rino rerinraha r̄ipkagien mhə tukwe.

² Kəkwein Pol ruvnimwə pehe, nənə Tetalas rani irapw nəgkiariien səvəi nəkur Isrel ti Filiks i, mamini mə, “Ti nəri nə mə ikamərimənu amasan ia kimaha, iahamarə əpwəmw̄is ia nəmərinuien. Ikinəmri amasan narimnari me r̄ip̄ik mo narəien səkimaha nəkur Isrel ruvehe mamasan mwi.

^a **23:35:** Herot sə rousi əpune nəkwərhakwərha me nəp̄in Iesu rətui irə, ruvəmhə raka. Mətə Herot nəha in nəha rino nimwə asori riti fwe Sisaria. Nənə nəp̄in Pol revən fwe ikin, nimwə nəha rəmwhen ia nimwə səvəi Provens. Kavmen ramowok fwe ikin. N̄ip̄əri nimwə nəha rəmwhen mwi ia kalapus.

³ Iəmə asori Filiks, ia nəpɪn me rerimaha ragien ti narimnari me nəha ikamo, iahaməni tanak tukw ik.

⁴ Iou iapkokeikei mhə mə takouraha nəpɪn səim, mətə iakase ik mə tikapi kɪmaha, mətəriɡ ro ia nəɡkiariien kwakwa səkimaha.

⁵ Kɪmaha iahətoni mə iəmə i, in iəmə ərəha riti. Ia kwopun me pam rarukwumen nərəhαιen, mamə nəkur Isrel kəmhəski irəha me. In iəmə asori riti səvəi nərmama me nəha hənati irapw ia nəfwakiien atukwatukw səkimaha, mamhesi pen iəmə Nasaret nəha.

⁶⁻⁷ Nəpɪn riti in raməmwur mə trərui loa səkimaha, mo nimwəfwaki səkimaha ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən, nənə iahəkwətəmhiri in tukwe.

⁸ Trɪni mɪnuə ikəres pen iəmə i, ikukurən nɪregiien raməɡkiari ia narimnari me pam i iahaməni irə.”

⁹ Nənə nəkur Isrel hasitu ia Tetalas, mhəni mə narimnari me nəha Tetalas rani ro nɪpərhiienien.

¹⁰ Ia nəpɪn nəha Filiks ranuanu pen m Pol mə trəɡkiari. Nənə Pol rɪni mə, “Iou iakukurən amasan mə nuk rɪpɪk ik iəmə asori sə iakaməkiri nəɡkiariien səvəi nəkur Isrel ia kwopun i. Ro pen rerik ragien mə takɪni irapw nəɡkiariien səiou ia nənimem.

¹¹ Ikukurən nətəien mə rɪpkəpi raka mhə ihi nəpɪn twelef iou iakiməutə pen fwe Jerusalem mə takəfwaki.

¹² Ia nəpɪn nəha nəkur Isrel həpkətoni mhə iou iakamousari m iərmama riti. Həpkətoni mhə

iou iakarukwumen nərəhaien riti ia nimwə səvəi Kumwesən uə ia nimwəfwaki me səvənraha uə ia kwopun me fwe ia taon.

¹³ Nəgkiariien me i kamhəni ia nirak təkwtəkwni rəknekɪn tɪ nərəha mə tuho ikətoni mə nɪpərhiēnien.

¹⁴ Mətə nəri takini pehe tukw ik i ro nɪpərhiēnien. Iou iərmama riti iakamərer pen ia kuse nəfwakiien i kani mə Suatuk səvəi Iesu. Ia suatuk nəha iakaməfwaki pen m Kumwesən səvəi kaha kupwən me səkimaha. Irəha i kamhəni mə suatuk nəha suatuk ikou. Mətə iou iakani nɪpərhiēnien ia nəgkiariien me pam kɪmərai pen ia Loa səvəi Moses mine nəkukuə me səvəi profet kupwən me.

¹⁵ Iakaməmri pen əknekɪn nətərigien səiou ia Kumwesən mameitenhi rəmwhen mwɪ ia nəmə me i mə tɪ nəpɪn riti in ro nərmama səməme həuvamhə hətɪi mwɪ, nəkur amasan mine nəkur ərəha.

¹⁶ Mo pen ia nəpɪn me iakamousari məpwəh noien nari riti sə tro iakregi fwe ia rerik mə iakino nərəhaien ia nəmri Kumwesən uə ia nəmri nərmama.

¹⁷ Ia nuk me nepwɪn iapkevən mhə fwe ia Jerusalem. Kurirə irə iakevən ikɪn mə takuvei pen narimnari me nepwɪn m Kumwesən, nənə muvei pen mwɪ mane trasitu ia nərmama me səiou nəkur Isrel.

¹⁸ Iakevən fwe nimwə səvəi Kumwesən mə tako narimnari me nəha. Nəpɪn iakevən mo pam nəfe Loa səvəi Moses rani tɪ noien iou iakəmher ia

nəmri Kumwesən, nəkur Isrel me nepwɪn hətə iou. Nərmama me həpwəh nɪpɪkɪen kɪmaha mɪnraha, nurɪgrɪgɪen asori riwən.

¹⁹ Mətə nəkur Isrel me nepwɪn səməme həuku pen fwe Esia, irəha mwi fwe nəkwai nɪmwə nəha. Trɪni mɪnuə irəha hənətə iou iakɪno noien ərəha ramasan pwəh həuwehe mhərer ia nənɪmem, mhəni irapw.

²⁰ Mə rekəm pwəh nəmə me i hənɪ irapw tukw ik i nəfe iakɪno rɪpkatukwatukw mhə hənətəni ia nəpɪn nəha iakamərer ia nəmri nəmə asori me səvənraha.

²¹ Mətə niemaha rəpi irəha tɪ nəgkiariien kuatia a i iakɪmənɪ. Nəpɪn iakamərer ia nəmri nraha, iakəgkiari asori, mɪni mə, 'Ipwet, iakamərer ia nəmri miaha mə tihəkiri nəgkiariien səiou, tɪ nəri nə mə iakani pərhiən mə nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi.' ”

²² Filiks rukurən amasan suatuk nəha səvəi Iesu. Ro pen ro sampam ia nəgkiariien, mɪni mə, “Nəpɪn Lisias, iəmə asori səvəi naruagən me, truku pen fwe Jerusalem meiwaiu pehe i, iakɪni irapw nətərigɪen səiou ia nəgkiariien me i səkimiaha.”

²³ Nənə Feliks rini pen tɪ iaruagən riti səvənhi mə, “Tikətui amasan tɪ iərmama i, mətə ikukurən nuvehi rakaien jen ia rəgɪn, məseni in pwəh ravən auər a kwopti. Trɪni mɪnuə in me nepwɪn həuwehe mə tuhasitu irə, tikəpwəh nɪniseien irəha.”

Pol rəgkiari m Filiks mɪne Trusila

²⁴ Nəpɪn nepwɪn rukurau, Feliks ruvehe irau pran səvənhi nəghɪn nə Trusila. In prən Isrel.

Filiks rərhi pen nægkiariien mə Pol truvehē. Nənə in rīregi Pol rægkiari ia nahatətəien ia Iesu Kristo.

²⁵ Mətə nəp̄in Pol ramægkiari ia noien atuk-watukw, mine noien sə iərmama rəsisəg noien ərəha ia n̄im̄iruien səvənhi, mine nəp̄in sə rau-vehe Kumwesən trəkiri nərmama t̄i noien me səvənraha, Filiks rehek̄ir, m̄ini pen t̄i Pol i mə, “Təkwtək̄wuni nəmwhen. Tiko mevən. T̄i nəp̄in riti, səiou wok riwən, iakək̄wein mwi ik.”

²⁶ Ia nəp̄in mwi nəha, Filiks ramətərig mə rosi Pol truvei pen mane min mə trəsēni in rier ia kalapus mamevən. Ro pen ramək̄wein Pol ia nəp̄in me, mamægkiari irau min.

²⁷ Nuk kəru rukurau, nənə Filiks rəpwəh wok sə rauvehi, mətə rəpwəh Pol raməmak ia kalapus, t̄i nəri nə mə rokeikei mə tro nəkur Isrel hərəgi ramasan tukwe. Nənə Posias Festas ruvehi təmwhēki Filiks.

25

Pol r̄inuə trevən mərəer ia nəmri Kig Sisa

¹ Nəp̄in Festas ruvehe ia profens səvənhi, muvehi nəp̄in kahar fwe Sisaria, nənə mier mutə pen fwe Jerusalem.

² Ia kwopun nəha pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kāmhəni ərəha Pol, mamhəres Festas i mə

³ trasitu ia nirəha mərhi Pol rutə pehe ia Jerusalem. Irəha hənərai sun raka mə tuhərkwafə ia suatuk, mhousi əpune in.

⁴ Mətə Festas rini mə, “Pol fwe Sisaria ia kalapus. Ripko mhə tui, iou iakrəriḡ mevən fwe ikin.

⁵ Ramasan mə nəmə asori me ia kimiaha hei-waiu mhəuvən fwe Sisaria kimaha minraha. Nənə mə iəmə nəha rino nari riti rərəha, pwəh irəha həni pehe tukw iou i.”

⁶ Festas rarə nəpın eit uə ten irəha minraha. Kurirə ikin reiwaiu pen fwe Sisaria. Kini rak-wakwi irə in revən məkure ia kwopun sə kaməkiri nəḡkiariien ikin, nənə mini pen ti naruagən me mə tuhəuvehi Pol mhəuvehe.

⁷ Nəpın Pol ruvehe, nəkur Isrel səməme həier ia Jerusalem mheiwaiu pehe, mhərer kuraukurau irə, mənəmhəni irapw narimnari me ripik rərəha anan Pol rino, mətə rəknekın ti nirəha mə tuho Festas rətə mə nıpərhiienien.

⁸ Ia nəpın nəha Pol rini irapw nəḡkiariien səvənhi, mini mə, “Iapko mhə nari riti rərəha məruı loa səvəi nəkur Isrel uə loa səvəi nimwə səvəi Kumwesən, uə loa səvəi Kig Sisa.”

⁹ Mətə Festas rokeikei mə tro nəkur Isrel rerinraha ragien tukwe. Ro pen rini pen ti Pol i mə, “Rəfo? Rerim ragien mə tikutə pen fwe Jerusalem, nənə ia kwopun nəha tikərer ia nənimek mə takəkiri nəḡkiariien səim mine nəḡkiariien me i kamhəni ərəha ik irə?”

¹⁰ Mireḡi Pol rini mə, “Kwopun i iakamərer ikin, Kig Sisa riməni mə tikəkiri nəḡkiariien səvəi sitisin me səvəi Rom ikin. Ratukwatukw mə tikəkiri nəḡkiariien səiou ia kwopun i. Ikuvəukurən amasan raka mə iapko mhə nari ərəha riti, mouraha nəkur Isrel i.

11 Mə pərhiən iou iəmə ərəha riti sə iakino narimnari me nepwɪn loa səvəi nəkur Rom rani mə takemhə tukwe, ramasan. Iapkəres mhə ik mə tikuvehi raka iou ia nemhəien. Mətə mə nəgkiariien səvənraha kamhəni ia nirak ro neikuəien i, iərmama riti riwən ko ruvei pen iou ia rəginraha. Iou iakokeikei mə takevən mərəer ia nəmri Kig Sisa pwəh in riregi nəgkiariien səiou.”

12 Nənə Festas rəgkiari irəha nərmama me səvənhi. Nəpɪn həgkiari pam, rini pen ti Pol i mə, “Ikini mə ikokeikei mə tikətoni Kig Sisa ti nəgkiariien səim. Ramasan, takərhi pen ik, tikevən mətoni Kig Sisa.”

Pol rərəer ia nəmri Akripa

13 Nəpɪn nepwɪn rukurau, Kig Akripa mine kɪtiriməni Pernis krouvehe ia Sisaria rouevən rouətə Festas.

14 Krouarə ia kwopun nəha nəpɪn rɪpik. Ia nəpɪn nəha Festas rini irapw ti Kig Akripa narimnari me kɪno ia Pol, mini mə, “Iərmama riti ia kwopun i nəpɪn Filiks ramevən, məpwəh rəmak ia kalapus.

15 Nəpɪn iakevən fwe Jerusalem, pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuvehe mamhəni ərəha in, mamhəres iou mə takousi əpune.

16 Mətə iakini pen ti nirəha i mə narəien səvəi nəkur Rom ropə. Trini minuə kɪni iərmama riti mə rinərui loa, ko iapkəsəni akwauakw mhə in mə tukousi əpune. Takaməkeikei mukupwən mousəsimwɪn in mine nərmama səməme kamhəni ərəha in ia kwopun kuatia. Iərmama nəha traməkeikei muvehi nəpɪn səvənhi pwəh in

tr̄ini irapw n̄əgkiariien s̄əv̄ənhi ia n̄ikaren s̄əv̄ai n̄əgkiariien me n̄əha n̄ərmama kamh̄əni ər̄əha in ir̄ə.

¹⁷ Ro iam̄inhi ir̄ə, n̄əp̄in ir̄əha h̄əuvehe i, iapko mh̄ə tanpen ir̄ə, m̄ət̄ə rakwakwi ir̄ə iakev̄ən m̄əkure ia kwopun kam̄əkiri n̄əgkiariien ik̄in, n̄ən̄ə m̄ini pen ti naruaḡən me m̄ə tuh̄əuv̄ən mh̄əuvehi iam̄ə n̄əha mh̄əuvehi mh̄əuvehe.

¹⁸ N̄əp̄in n̄ərmama s̄əm̄əme kamh̄əni ər̄əha Pol h̄əsk̄əmter, n̄ət̄ərīgīen s̄əiou m̄ə ir̄əha tuh̄əni irapw narimnari me nepw̄in s̄ə r̄ər̄əha anan in r̄ino. M̄ət̄ə h̄əpko mh̄ə iam̄inhi.

¹⁹ Ir̄əha h̄əsk̄əmter, mamhousari ir̄əha min ti n̄əresien me nepw̄in ia n̄ikaren s̄əv̄ai n̄əfwakiien s̄əv̄ənraha, mamhousari m̄wi ti īərmama riti n̄əgh̄in n̄ə Iesu. Ruvamh̄ə, m̄ət̄ə Pol r̄ini m̄ə r̄in̄ətui m̄wi ia nemh̄əien s̄əv̄ənhi.

²⁰ N̄əp̄in iakregi n̄əgkiariien me n̄əha, iakuv̄əreirei m̄ə tak̄əf̄ətoni n̄ip̄ər̄hienien ir̄ə. Ro pen iak̄əres pen iam̄ə i m̄ə ‘Rer̄im ragien m̄ə tikev̄ən fwe Jerusalem, n̄ən̄ə tak̄əkiri n̄əgkiariien s̄əim mine n̄əgkiariien s̄əv̄ənraha fwe ik̄in?’

²¹ M̄ət̄ə Pol r̄ini m̄ə rek̄əm. In rokeikei m̄ə tramo a ia kalapus pw̄əh Kig Sisa r̄iregi n̄əgkiariien s̄əv̄ənhi, m̄əkiri. Ro pen iak̄ini pen ti n̄ərmama me s̄əiou m̄ə tuh̄ətui amasan tukwe fwe ia kalapus meste tak̄ər̄hi pen rev̄ən ti Kig Sisa.”

²² N̄əp̄in Festas r̄ini pen pam, Akripa r̄ini pen tukwe in m̄ə, “Iou m̄wi iakokeikei m̄ə takregi iam̄ə n̄əha r̄əgkiari.”

Miregi Festas r̄ini m̄ə, “Ramasan, pw̄əh trakwakwi ikregi.”

²³ Kini rakwakwi irə, nukupwəniēn asori riri Akripa mīne Pernis mīne nəmə asori me səvəi naruagən me mīne nəmə asori me səvəi taon nəha həuvnimwə ia nəkwai nimwə sə kamregi nəgkiariien ikin. Nənə Festas rini pen ti nərmama me səvənhi mə tuhəuvehi Pol mhəuvnimwə pehe.

²⁴ Nəpīn Pol ruvnimwə pehe, Festas rini mə, “Kig Akripa mīne kitaha pam ia kwopun i. Hiətə iəmə i. Nəkur Isrel me pam fwe Jerusalem kamhəni pehe tukw iou i, mamhəni asori mə takaməkeikei mousi əpune. Nənə kurirə ho mwi iamīnhi ia kwopun i Sisaria.

²⁵ Mətə iapkətə mhə nari riti rino rərəha mə tukousi əpune in tukwe. Nənə ti nəri nə mə rinokeikei mə trevən fwe Rom pwəh Kig Sisa rəkiri nəgkiariien səvənhi, iakuə takərhi pen i revən,

²⁶ mətə iou iakreirei mə takrai pen nəfe ia nəkukuə ia nīkaren səvəi iəmə i, mərhi pen i, revən ti Kig Sisa. Ro pen iakuvehi iəmə i, muvehe, mərpwī irapw in ia nənīmēm, Kig Akripa, mīne ia nəmrimiaha pam. Iakuə nəpīn səregi, mhəkiri pam nəgkiariien səvənhi, tihəuvei pehe nətərigien riti miou pwəh iakrai pen ia nəkukuə.

²⁷ Trini mīnuə iakərhi pen iərmama riti sə raməmak ia kalapus revən ti iəmə asori səkītaha, mətə iapkrai pen atukwatukw mhə nəfe nəha loa in rīnərui, tukw iou iakregi rīpkatukwatukw mhə.”

26

Akripa rəsēni Pol mə trəgkiari

¹ Akripa rini pen ti Pol i mə, “Iakəseni ik, ikini nægkiariien səim.” Nənə Pol ruvehi utə rəgin minani irapw nægkiariien səvənhi, minamini mə,

² “Kig Akripa. Iakamərer ia nənmem ipwet mə takini irapw nægkiariien səiou ti nægkiariien me pam i nəkur Isrel kəmhəni ərəha iou irə. Rerik ragien,

³ ti nəri nə mə ik ikukurən amasan narəien səvəi nəkur Isrel mine nousariien me səvənraha. Ro pen iakase ik tiko nətərigien səim rəpwəmwis, mətərig ia nirak.

⁴ Nəkur Isrel me pam həukurən amasan narəien səiou. Nəpin iakinamouihi, iakamarə kimaha minraha fwe imwak ikin. Kurirə ikin iakamavən kimaha minraha fwe ia Jerusalem.

⁵ Irəha həuvəukurən raka iou fwe kupwən. Mə rerinraha ragien ti ninien, tuhəni iou mə pərhiēn iakinərə ia narəien səvəi Farisi me. Farisi me həskai ti Loa səvəi Moses mhəpi raka təmwei nəfwakiiēn me nepwīn səkimaha nəkur Isrel.

⁶ Nənə təkwtəkwuni iakamərer ia kwopun i mə tikəkiri nægkiariien səiou, ti nəri nə mə iakaməmri pen əknekin nətərigien səiou ia promes nəha Kumwesən riməni pen ti kaha kupwən me səkimaha.

⁷ Promes nəha kwənəkwus me twelef səkimaha kəmhəmri pen əknekin nətərigien səvənraha irə, mamhəfwaki skai ia nəpin mine ia ran, mamheit-enhi mə tuhəuvehi. Promes əpa nəha, Kig Akripa, ti nəri nə mə iakaməmri pen əknekin nətərigien səiou irə, nəkur Isrel me i kəmhəni ərəha iou.

⁸ Kimiaha i, Kumwesən rukurən noien

nərmama səməme həuvamhə hətui mwi. Rəfo rəknekīn tukumiaha ti niniien nīpərhiēnien irə?

⁹ Fwe kupwən, iou mwi rerik ramrhi mə takaməkeiēi mo narimnari me nepwīn, mouraha nəghi Iesu, iəmə Nasaret.

¹⁰ In nəha noiēn səiou sə iakīnamo fwe ia Jerusalem. Pris asori me həməuvei pehe nasoriēn miou, nənə iakəkwtəmhiri nərmama səvəi Iesu həpik, muvehi puvnimwə irəha ia kalapus. Nəpīn kamhəni mə tukousi əpune irəha, iou mwi iakīni mə ratukwatukw, pwəh housi əpune.

¹¹ Nəpīn rīpik iakamousi irəha fwe ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, mamousari mə tako irəha həni ərəha Iesu. Iakaməmwəki pik irəha. Ro pen iakamevən mwi fwe ia taon me isipwīn mə takometə irəha.

¹² Nəpīn riti pris asori me həuvei pehe nasoriēn miou, mhərhi pen iou mə takevən fwe Tamaskes.

¹³ Kig Akripa, fwe ia suatuk, ia kurkwai nəpīn ia ran, iakətə nukuraanien ruku pen ia nīmagouagou, məhiəpwīn iou mīne nərmama me səməme haməkurirə ia nirak. Raməhiapw pik məpi raka meri.

¹⁴ Ia nəpīn nəha kīmaha pam iahəmwei ia tīprənə, nənə iakregi reri iərmama riti rəgkiari pehe miou ia nəgkiariēn Hipru, mīni mə, ‘Sol, Sol, rəfo ikamometə iou? Ikamo a nəmisəien mik. Ikəmwhen ia kau nəha nəpīn iəmə asori səvənhi raməpi ia nei əhiə, ramerukw kurirə nīsūn, nei əhiə raməpi.’

¹⁵ Miregi iakīni mə, ‘Iəmə asori, ik sin i?’

Miregi Iarimānu rini mā, 'Iou i Iesu sē ikamometā.

¹⁶ Mātā tiko miskāmter, mærer ia nisum mi. Iou iakier pehe tukw ik i iamīnhi irā mīnuā takuvehi utā ik, ikuvehe mo iārmama sē ramo tukwini nari miou. Tikamākeikei mīni irapw tī nārmama me narimnari me sē iako ikātoni ipwet mīne narimnari me sē tako ikātoni.

¹⁷ Takuvehi raka ik ia rēgi nākur Isrel mīne ia rēgi nārmama ripko mhā irāha nākur Isrel. Iakamārhi pen ik tī nirāha i.

¹⁸ Tikamākeikei mevān mo nānimenraha rukuraan. Pwāh hāpwāh nāpitāvien, mhārari, mhāuvehe tī nukuraanien. Pwāh hāpwāh nīskaiien sāvai Setan, mhārari, mhāuvehe tī Kumwesān. Nānā Kumwesān trenouenou noien arāha me sāvānraha, nānā irāha tuhāuvehi kwopun riti sāvānraha irāha nārmama me i Kumwesān ramāmri apā irāha mā irāha nākur ikinan me sāvānhi, tī nāri nā mā kamhahatātā ia nirak.'

¹⁹ Ro iamīnhi irā, Kig Akripa, iakāpwāh nāruiien vison nāha ruku pen ia neiai.

²⁰ Mātā iakukupwān fwe Tamaskes, nānā fwe Jerusalem, mīne ia kwopun me nepwīn mwi fwe ia tānā Jutia, mīne ia tānā me sāvai nārmama ripko mhā irāha nākur Isrel. Iakāvisau irapw mā nārmama me tuhamākeikei mhārārig ia noien arāha me sāvānraha, mhāuvehe tī Kumwesān, mho noien amasan me sāmāme tuhahatān pen mā irāha hāuvārārig pārhien ia rerīnraha.

²¹ Nānā tī noien nāha iakamo, nākur Isrel me i

26:18: Aes 35:5, Aes 42:7,16, Efes 2:2, Kol 1:13, Wok Me 20:32

26:20: Mat 3:8 **26:21:** Wok Me 21:30-31

hækwtəmhiri iou fwe ia nimwə səvəi Kumwesən, mamhousari mə tuhousi əpune iou.

²² Mətə Kumwesən ramasitu ia nirak ia nəpɪn me. Ro pen iakamərer ia kwopun i ia nəmrɪmɪaha ipwet, maməvisau m nəmə asori me mɪne nəmə auər a me. Nəgkiariien i iakani rɪpko mhə nəgkiariien əpə riti, mətə iakani a narimnari me səməme profet me mɪne Moses həməni kupwən mə tuko.

²³ Irəha həməni mə Kristo traməkeikei mɪregi nəmisəien, memhə, mukupwən ia nərmama me pam mətui mwi ia nemhəien, nənə məvisau irapw nəgkiariien amasan sə trəhiəpwɪn nəkur Isrel mɪne nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel.”

²⁴ Nəpɪn Pol rani irapw nəgkiariien səvənhi iamɪnhi irə, Festas rəgkiari asori, mɪni mə, “Pol ikamarməri. Nukurənien me rɪpɪk kɪnahatən ik irə hamo ik ikamarməri.”

²⁵ Mətə Pol rɪni mə, “Festas, iəmə asori, iakəpwəh narməriien. Nəgkiariien me i iakani ho nɪpərhienien anan.

²⁶ Kig Akripa, ikukurən narimnari me i. Ro pen iakukurən nəgkiariien mik, məpwəh nehəkɪrien. Ia nətəien səiou rosi ikɪnətə pam raka narimnari me i, tɪ nəri nə mə həpkier irapw mhə ia kwopun afafa.

²⁷ Kig Akripa, rəfo? Ikamɪni nɪpərhienien ia profet me səvəi nəkur Isrel? Iakukurən mə ikani nɪpərhienien ia nɪrəha.”

²⁸ Mɪregi Akripa rɪni pen tɪ Pol i mə, “Ikukurən mə ia nəpɪn ouɪhi kwərha ko ikuvi iou iakuvehe mo iou Kristin?”

²⁹ Miregi Pol rini mæ, “Iakəpwəh nəfwaki penien m Kumwesən tukw ik əpa, mətə tukumiaha pam i hiamətərig ia səiou nəgkiariien ipwet. Iakaməres mæ nəpɪn ouihɪ uə nəpɪn əpwəmwis, kimiaha pam tihəuvehe mhəmwhen ia nirak. Jen me i a sə kɪnərihi iou irə, iakəpwəh nokeikeiien mæ tukərihi kimiaha irə.”

³⁰ Ia nəpɪn nəha Kig Akripa mine Festas mine Pernis mine nərmama səməme kamhəkure irəha minraha həskəmter,

³¹ mhəier. Nəpɪn həier pam, həni pen tɪ nirəha me i mæ, “Iəmə nəha rɪpko mhə nari riti sə tukousi əpune in tukwe uə tukuvehi puvnimwə in ia kalapus tukwe.”

³² Nənə Akripa rini pen tɪ Festas i mæ, “Rɪpkəpwəh a nəresien mæ Kig Sisa trəkiri nəgkiariien səvənhi, səseni rier irapw ia kalapus mamevən.”

27

Nəmə Asori me hərhi Pol mæ trevən fwe Rom

¹ Nəmə asori me həni mæ kimaha tahəputə ia nɪtətə riti, mhəuvən fwe Itali. Irəha həuvehi Pol mine nərmama nepwɪn səməme kamhəmak ia kalapus, mhəuvehi mhəuvei pen ia rəgi iaruaɡən riti nəghɪn nə Julius. In rasori ia naruaɡən me irəha hantret. Kani irəha mæ Naruaɡən me səvəi Kig Sisa.

² Nɪtətə riti sə ruku pen fwe Antramitiam muvehe minamevən fwe kwopun me fwe Esia. Iahəputə irə mhəier. Iəmə Masetonia riti sə ruku

pen ia taon naha Tesalonaeka ruvehe kimaha min. Nəghin nə Aristakas.

³ Kini rakwakwi irə iahapirapw fwe taon naha Saeton. Julias rerin rəpou ti Pol, məseni in ruvarei mətoni in me nepwin. Nənə irəha hasitu irə.

⁴ Nəpin iahəputə mwi ia nitətə səkimaha mhəier ia kwopun naha, iahaiu tegin nikare tənə əmweris naha Saepras, ti nəri nə mə nimətagi raməpwi nitətə.

⁵ Iahəpi simwin ia təsi naha iruə ia profens mi naha Silisia mine Pamfilia. Kurirə ikin iaheiwaiu pehe ia taon naha Maera ia profens naha Lisia mhəuvarei.

⁶ Ia kwopun naha iəmə asori səvəi naruagən me rətoni nitətə riti sə ruku pen fwe Aleksantria minamevən fwe Itali. Nənə ruvei pen kimaha irə.

⁷ Nitətə naha ramaiu məru. Nəpin ripik ruku-rau, nənə iahaməmwur mhəpirapw iruə ia taon naha Nitas. Mətə ia kwopun naha nimətagi riskai. Ko nitətə ripkərer mhə. Ro pen iahaiu tegin tənə əmweris naha Krit, mhəukurau ia poen naha Salmone.

⁸ Iahəmwur, mhaiu, mhesi pen nikare Krit, mhəuvehe ia kwopun riti kani mə Pasis Amasan ipaka ti taon naha Lasea.

⁹ Ia naiuien səkimaha iahənouraha raka nəpin ripik. Ripko mhə nəpin amasan ti niripin penien naiuien səkimaha mamhəuvən, ti nəri nə mə nəpin asori səvəi nəkur Isrel kani mə Nəpin Kauvehi Raka Nərəhaien Irəaruvəukurau raka. Nəpin səvəi nimətagi ruvəuvehe ipaka. Ro iaminhī irə Pol rəgkiari pen m nərmama, mini mə,

27:3: Wok Me 24:23 **a** **27:9:** Əvsini mwi Lev 16:30; 23:27-28, Nam 25:9.

10 “Nərman, trini minuə saməsuə mamhəuvən, iakətə mə narimnari me rīpik trəmwhenimw. Rīpko mhə kago əpa mine nītətə, mətə tukouraha mwi nimiruien me səkitaha.”

11 Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rīpkətərig mhə ia nəgkiariien səvəi Pol, mətə ramətərig ia kapten səvəi nītətə mine iəmə i səvənhi nəha nītətə.

12 Nənə ti nəri nə mə rəknekīn ti nītətə me mə tuhərer ia pasis nəha ia nəpīn səvəi nəkwieiiēn, nərmana me həpik ia nītətə səkimaha hokeikei mə tahəier ia kwopun nəha, mharkut mə ko ia- heste Finiks, pasis riti mwi fwe Krit sə raməti pen saotwes mine notwes. Həni mə pwəh nītətə səkimaha rərer afafa fwe ikin meste nəpīn səvəi nəkwieiiēn rukurau.

Nimətagi asori rousi nītətə

13 Nəpīn mətəgi natogə rərer, mavən ouihi a, kru me səvəi nītətə səkimaha həregi mə rosi ko haiu mheste Finiks. Ro pen həuvehi utə aean sə hənosə irapw i raməkwtəmhiri nītətə. Nənə iahəier, mhaiu parei a, mamhesi pen nīkare tənə əmweris nəha Krit.

14 Mətə rīpko mhə tui, mətəgi asori riti kani mə Nīpərapu riskəmter muku parei,

15 muəsi nītətə, məkəkini nīpəsegin. Iaharkut mə tahəkəkini nītətə, raiu atukwatukw, mətə rəknekīn. Ro pen iahəpwəh, mhəmak pen ia nīmətagi, mamhəuvən.

16 Iahəuvən ipaka ti tənə əmweris ouihi nəha Kaota, mhaiu tegin. Ia kwopun nəha kru me həmwur mhəuvehi utə kwəti bot səvəi nītətə.

17 Nəpɪn həuvəuvehi utə raka kwəti bot nəha mhəmri amasan, hosə irapw nəkwus rukurau irapw ia nitətə mutə pehe ia nɪkaren. Həvi tərini mə trəkwtəmhirɪ nɪpwrai nitətə. Kurirə ikin həhekɪr mə nɪmətəgi trouini ərori pen nitətə ia nɪmaha fwe ia kwopun riti kani mə Sirtis. Ro pen həvi əse nivən, mhəmək pen ia nɪmətəgi mamhəuvən.

18 Nɪmətəgi nəha rasori pɪk, mauəsi pɪk kɪmaha. Ro pen rakwakwi irə kru me hənamərarki irapw kago me.

19 Kɪni neis irə, həuvehi nore nitətə me ia rəɟɪnraha, mhərarki irapw.

20 Ia nəpɪn me rɪpɪk, iahəpkətə mhə meri ia ran mɪne kəməhau me ia nəpɪn. Mətəgi nəha ramavən a, mamousi kɪmaha. Ro pen iahəregi mə na tahemhə pam.

21 Ia nəpɪn nəha tui kwopti, kɪmaha pam iahəpkani mhə nari. Nənə Pol rərer ia nəmrimaha mɪni mə, “Nərman, hiəpkətərig iou. Səpkəpwəh a nəputəien ia nitətə i, mhəier ia Krit, ko ramasan. Ko narimnari me həpkərəha mhə, mhəmwhenimw iamɪnhi.

22 Mətə təkwtəkwwuni iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nehekɪrien. Kɪmiaha riti trɪpkouraha mhə nɪmɪruien səvənhi, mətə nitətə a trəmwhenimw.

23 Kumwesən sə iakaməfwaki min in səvənhi iou. Nərineiv ia nəpɪn əgelo riti səvənhi rier pehe tukw iou,

24 mɪni mə, ‘Pol tikəpwəh nehekɪrien. Tikaməkeikei mərər ia nəmri Kig Sisa fwe Rom.

Ətə ro. Kumwesən ramasan tukw ik. Truvehimiru ik kimiaha nərmama me pam ia nitətə i.’

²⁵ Ro iamınhi irə, nərman, tihəpwəh nehekırien. İakahatətə ia Kumwesən səiou. In truvehimiru kıtaha pam i rəmwhen atukwatukw agelo nəha səvənhi rıməni pehe tukw iou i.

²⁶ Mətə tsaməkeikei mhaiu mhəuvehi pekın nımaha ia tənə əmweris riti.”

²⁷ Nımətagi asori nəha rousi kimaha, məpwi irapw kimaha ia nəkwai təsi nəha kani mə Təsi Atrias.^b Nəpın səro fotin irə, ia kurkwai nəpın, kru me rerınraha rırhi mə rosi iahənamuvehe ipaka ti tənə riti.

²⁸ Ro pen irəha hosə irapw kwənəkwus riti let raməgher pen ia nusvenhın, mhətoni mə təsi reiwaiu rəmwhen ia toti sefen meta. Həfwini ouihi a, mhosə irapw mwi, mhətoni mə təsi reiwaiu rəmwhen ia twenti eit meta.

²⁹ Irəha həhekır mə kamo nitətə səkimaha rouini ərori pen ia nımaha riti. Ro iamınhi irə həuvən fwe kurirə ia nitətə, mhosə irapw aean kefə tuhəvi tərini nitətə, mamhəfwaki mə trıran akwauakw.

³⁰ İa nəpın nəha kru me hokeikei mə tuhəivə raka ia nitətə mhəp. Harhır irapw kwəti bot ia təsi, mamheikuə mə tuhəuvən fwe nıpəsegi nitətə, mhosə irapw aean me nepwın mwi tuhəvi tərini nitətə.

³¹ Mətə Pol rini pen ti iəmə asori səvəi naruagən me mine naruagən me səvənhi mə, “Nəmə me nəha tuhamo a ia nəkwai nitətə. Kamo Kumwesən trıpkuvehimiru mhə kimiaha.”

^{27:26}: Wok Me 28:1 ^b ^{27:27}: Təsi Atrias nəghın riti mwi Təsi Metiterenian. ^{27:31}: Wok Me 27:22

³² Ro iam̄inhi irə naruaḡən me həuvən mhərai əmwesi nəkwus me səvəi kwəti bot, mharaka irə ramevən.

³³ Ipaka rinamran, Pol raməkeikei m̄inraha mə tuhani nari, mam̄ini mə, “Ipwet səneste nəp̄in fotin, mətə kimiaha hiəpkani mhə ihi nari.

³⁴ Ro iam̄inhi irə iakani pehe tukumiaha i mə tihaməkeikei mhani nari, pwəh rasitu ia kimiaha. Kimiaha riti tripkemhə mhə.”

³⁵ Pol r̄ini iam̄inhi irə, nənə mərəer ia nəmr̄inraha, muvehi bred, məfwaki m̄ini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen, m̄inaməni.

³⁶ Nənə irəha hətoni, hənaməpwəh nehək̄irien. Irəha pam mwi hənamani nari.

³⁷ (Kimaha pam tu-hantret-sefenti-sikis nərmama ia nəkwai nitətə nəha.)

³⁸ Nəp̄in hani nari nəmwhen, həuvehi pak flaoa me fwe ia nəkwai nitətə, mhərarki irapw fwe ia təmwei təsi mə tuho nitətə rəruvərevə.

³⁹ Nəp̄in rinamran, kru me həti pen mhətoni tənə riti. Həreirei mə nəfe nəha tənə, mətə hətə pasis riti n̄ipək̄ir fwe ik̄in. Nənə hənuə ko həuvehi nitətə, mhəuvarei fwe ik̄in.

⁴⁰ Ro pen hərai əmwesi raka nəkwus ia aean me səməme kamhəvi tərini nitətə, həmwhenimw. Həfi raka kwənəkwus ia niveiə mi səkrouəkək̄ini nitətə. Həvi nivən fwe ia n̄ipəsegi nitətə, rutə mə nimətəgi trəkure irə. Nənə iahənamuvən mə tahəuvarei.

⁴¹ Mətə iahəuvən ia kwopun rək̄wətə ik̄in, mhəuvehi pek̄in nimaha. N̄ipəsegi nitətə rəkək̄ir pen əknek̄in ia nimaha. Kurirə irə təsi rinaməpwi ərori.

⁴² Ia nəpɪn nəha naruaɡən me kamhərai sun mə tuhousi əpune nərmama me səməme hamarə ia kalapus. Kamo heiai mhəuvarei mhap.

⁴³ Mətə iəmə asori səvəi naruaɡən me rokeikei mə truvehimiru Pol. Ro pen rinise nətərigien səvəi naruaɡən me, marə mɪni pen ti nərmama səməme həukurən neiaiiən mə tuhəivə irapw, mheiai, mhəuvarei.

⁴⁴ Səməme heiai mhəreirei, irəha tuhəkurirə, mheiai pen ia nɪpərpəri timpa mɪne nore nɪtətə me nepwɪn.

28

Pol fwe Molta

¹ Nəpɪn kimaha iahəuvarei amasan a, iahəregi mə tənə nəha nəghɪn nə Molta. ² Nəkur Molta hamasitu asori ia kimaha. Irəha həse napw, mamhəni pehe tukumaha pam i mə tahəuvən mhərhiəpw irə, ti nəri nə mə nesən ramauər, nəkwieiiən rasori.

³ Ia nəpɪn nəha Pol ruvehi kuse nei mhiə, mousə pen ia napw. Snek riti sə ramahi əpune iərmama rɪregi nəpnəpanien, rier irapw fwe ia kuse nei nəha, mahi rəgi Pol.

⁴ Nəpɪn nəkur Molta hətoni snek nəha raməgher pen ia rəɡɪn, həni pen ti nɪrəha me i mə, “Hətə ro. Rosi iəmə nəha in iəmə sə ramousi əpune iərmama. Pərhien in rousari mukurau ia təsi asori, mətə kumwesən me ko həpkəsəni mhə in rɪmɪru.”

⁵ Mətə Pol rouniətukus pen snek nəha ia napw, mɪregi ramasan a.

⁶ Nəkur Molta kamhərer mamheitenhi mə rəgi Pol trəsisi uə Pol trīmwei memhə təkwtəkwuni. Hərer əpwəmwis mamheitenhi, mətə həpkətə mhə nari riti sə rərəha ro Pol. Ro pen irəha harə mhərari ia nətərigien səvənraha, mhəni mwi mə, “Kumwesən riti nəha!”

⁷ Kwopun nəha iahəuvarei ikin ipaka ti tiprənə səvəi iərmama riti nəghin nə Puplias. In iəmə asori səvəi nərmama me ia tənə əmweris nəha Molta. In ramasan tukumaha, miri kimaha mevən fwe imwəni, mamətui amasan tukumaha meste nəpın kahar.

⁸ Ia nəpın nəha tata səvəi Puplias ramapri a ia nıməhan səvənhi, miregi rərəha, maməkweie fifa, mamaiu netə. Mətə Pol ruvniwə pehe, məmрутə rəgin mi irə, məfwaki, in ruvehe məsanin.

⁹ Kurirə irə nəkur Molta me pam səməme nemhəien rarə ia nirəha, irəha mwi həuvehe ti Pol, nənə in ro irəha həuvehe mhəsanin.

¹⁰ Irəha həsiai kimaha, mhəuvei pehe narimnari me ripik m kimaha. Nəpın iahənaməpnəpenə irə mə tahəputə ia nitətə riti mhəier ia kwopun nəha, nəfe nəghin riwən tənə kimaha, nəkur Molta həuvehi, mhəmri pen ia nəkwai nitətə.

Pol rier ia Molta mevən fwe Rom

¹¹ Kimaha iahəuvehi məkwə kahar fwe Molta. Kurirə irə iahəputə ia nitətə riti sə rinərkwafə fwe ikin meste nəpın səvəi nəkwieiiien ruvehe mukurau. Nitətə nəha ruku pen fwe Aleksantria. Kiməsegi pen nəghin nə mə Kasto mine Polakis kumwesən kəru irau mwirmwir mi.

¹² Iahəputə ia nitətə nəha mhəier mhəuvən mhəpirapw fwe taon nəha Saerakus, nənə mhəuvehi nəp̄in kahar fwe ikin.

¹³ Nənə mhəier mw̄i, mhəuvən mhəpirapw fwe taon nəha Rejam. Kini rakwakwi irə, mətagi uritogə riskəmter, nənə iahərip̄in mamhəuvən. Nəp̄in kəru rukurau, nənə iahəpirapw ia taon nəha Puteoli.

¹⁴ Ia kwopun nəha kimaha iahətoni piəvitaha me nepw̄in. Həres pehe kimaha i mə tuharə kimaha minraha səvəi nəfwakiiən kuatia. Kurirə irə iahəvən mənəmhəuvən fwe ia Rom.

¹⁵ Piəvtaha me fwe Rom, nəp̄in həregi mə kimaha iahənamuvehe, həier, mhəuvehe tukumaha, mheste maket səvəi Apias mine kwopun nəha kino nimwə kahar ikin kamərəku pen kamapri irə. Nəp̄in Pol rətoni irəha, r̄ini tanak ti Kumwesən. Rer̄in ragien.

¹⁶ Iahəuvən mhəpirapw fwe Rom, nənə kəsəni Pol ramarə in əpa irau iaruağən kuatia sə ramətui tukwe.

¹⁷ Nəp̄in kahar rukurau, Pol rəkwein nəmə asori me səvəi nəkur Isrel me fwe Rom mə tuhəuvehe. Irəha həuvehe, mhousəsimw̄in irəha me, nənə Pol r̄ini pen ti nirəha i mə, “Piak me, iou iapko mhə nari riti, mouraha kitaha nəkur Isrel, uə iapko mhə nari riti, mouraha narəien səkitaha sə kaha kupwən me həməuvei pehe. Mətə irəha fwe Jerusalem həkwtəmhiri iou, mhəuvei pen iou ia rəgi nəkur Rom.

¹⁸ Nəp̄in nəkur Rom me nəha hənəres raka iou nəresien me rip̄ik, hənə tuhəfi raka rəginraha ia

nirak, ti nəri nə mə həkətə mhə nari riti iakino rərəha tuhousi əpune iou tukwe.

¹⁹ Mətə nəkur Isrel həni mə rekəm. Nənə iakregi mə noien nəha səvənraha raməkeikei miou. Iakəres pen iəmə asori səvəi nəkur Rom mə ko in rəsəni iou iakuvehe i pwəh Kig Sisa rəkiri nəgkiariien səiou. Iakəres pen iamīnhi, mətə səiou riti nəgkiariien riwən takini muəsi nəkur imwak me i.

²⁰ Kīno iamīnhi irə ia nirak. Ro pen iakəres mə takətə kīmīaha ipwet, mægkiari m kīmīaha. Iakuə takini sas pehe tukumīaha i mə hənərihi iou ia jen i ti Kristo, iəmə nəha kītaha nəkur Isrel saməmri pen əknekīn nətərigien səkītaha irə mə truvehe.”

²¹ Pol rīni pen pam, nənə irəha həni pen tukwe in mə, “Kīmaha iahəpkuvehi mhə nəkukuə me nepwīn sə nəkur Jutia həmərāi, mhərhi pehe i ti nīniien ik. Piəvtaha me nepwīn həiwən həuku pen fwe ikīn, mhəuvehe, mhəvisau pehe ik uə həmāni ərəha ik.

²² Mətə kīmaha iahokeikei mə tahəregi nətərigien səim, ti nəri nə mə iahəukurən mə ia kwopun me pam kāmhəni ərəha kuse nəfwakīien nəha kāmīni mə Suatuk səvəi Iesu.”

²³ Ro iamīnhi irə irəha Pol həkəwəpīn. Nənə ia nəpīn nəha nəkur Isrel həkīk həuvehe ti Pol ia nimwə nəha ramarə ikīn. Nənə in rægkiari mīnraha nəpīn pekīn. In raməvsini Loa səvəi Moses mīne nəkukuə me səvəi profet kupwən me, mamægkiari ia nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamousari mə tro irəha hətoni mə pərhiien Iesu in Kristo.

28:19: Wok Me 25:11

28:20: Wok Me 24:15, Wok Me 26:6-7

28:22: Wok Me 24:14

24 Irəha me nepwɪn həni nɪpərhiɛniɛn ia nəfe Pol rani, mətə nepwɪn həpkini mhə nɪpərhiɛniɛn irə.

25 Nənə ti nəri nə mə nətəriɣiɛn səvənraha rɪpkuvehe mhə mo kuation, irəha həpwəh mənamhəuvən. Nəgkiariien sampam Pol rini pen ti nirəha i, in i mə, “Nəgkiariien sə Nənɪmwɪn Ikinan rɪməuvei pen m Profet Aesea fwe kupwən mə trɪni irapw ti kaha kupwən me səkimiaha in ratukwatukw a.

26 Kumwesən rɪməni pen ti profet i mɪnuə:

‘Evən mɪni irapw ti nərmama me i,

mə iou Kumwesən iakamɪni mə,

Tihəregi, mhəregi, mhəregi, mətə ti nəpɪn riti tihəpkregi sas mhə.

Tihətoni, mhətoni, mhətoni, mətə ti nəpɪn riti tihəpkətə sas mhə.

27 Tro iamɪnhi irə, ti nəri nə mə reri nərmama me i ruvəskai raka.

Hənəsisəg raka ia nəkwəregɪnraha mɪne nənɪmenraha.

Mətə trɪni mɪnuə həpwəh noien iamɪnha irə,

nəfe nəghɪn tuhəukurən nətoniien ia nənɪmenraha

nənə mhəregi ia nəkwəregɪnraha,

uə tuhəukurən ia rerɪnraha,

nənə mhərari mhəuvehe tukw iou, nənə tako irəha həuvehe mhəsənɪn.’ ”

28 Pol rarə mɪni mwi mə, “Kɪmiaha tihaməkeikei mhəukurən nəri. Kumwesən rauvehimɪru nərmama me səməme kamhəni nɪpərhiɛniɛn ia Iesu. Nəgkiariien sə raməvisau irapw i ruvavən

raka ti narmama ripko mhə irəha nəkur Isrel. Irəha tuhətərig irə.”

²⁹⁻³⁰ Pol rarə fwe ikin nuk kəru ia nimwə riti sə ramərəku pen, mamapri irə, maməsevər ia nimwə səvənhi ti narmama me pam səməme haməuvehe tukwe.

³¹ In raməvisau irapw nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamahatən narmama ia nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo, Iərimənu səkitaha. Nəpən Pol raməgkiari, in ripkhekir mhə. Iərmama riti riwən rinise in.

Nəkukuə Ikinan
The New Testament in the Nafe (Kwamera) language
of Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nafe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nafe de
Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nafe (Nafe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416